

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ :
กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี
EFFICIENCY OF SANGHA ADMINISTRATION : A CASE STUDY OF
TEMPLES AT NONGSANG DISTRICT, SARABURI PROVINCE

พระธวัชชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ :
กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

พระธวัชชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**EFFICIENCY OF SANGHA ADMINISTRATION : A CASE STUDY OF
TEMPLES AT NONGSANG DISTRICT, SARABURI PROVINCE**

Phra Thawatchai Jarutammo (Srisuk)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Public Administration)**

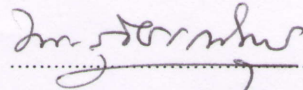
**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
(Copyright by)**

Bangkok, Thailand

C.E. 2010

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

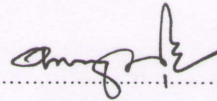
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

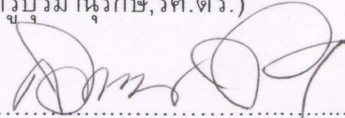
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

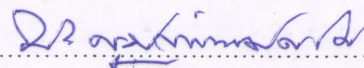
ประธานกรรมการ

(พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

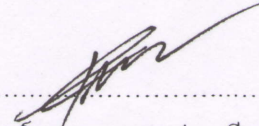
กรรมการ

(อาจารย์ พระครูปลัดสุรัฐ สิริปัญโญ, Ph.D.)

กรรมการ

(อาจารย์ พระวันชัย ภาทฑจารี)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย	อาจารย์ พระครูปลัดสุรัฐ สิริปัญโญ Ph.D.	ประธานกรรมการ
	อาจารย์ พระวันชัย ภาทฑจารี	กรรมการ
	อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ :
กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี
ผู้วิจัย : พระวัชรชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระครูปลัดสุรัสวดี สิริปัญโญ, Ph.D. น.ธ.เอก, ป.ธ.๑-๒, พธ.บ.,
, M.A., Ph.D.(Soc.)
: พระวันชัย ภาทุงจารี น.ธ.เอก, ป.ธ.๑-๒, พธ.บ.
(เกียรตินิยมอันดับ ๑), ศศ.บ., รปม.
: อาจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณีต พธ.บ., ร.บ., M.A., Ph.D.(Pol.So)
วันสำเร็จการศึกษา : ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (๓) เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยดำเนินการวิจัยตามวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ พระภิกษุสามเณร ประชาชน ประกอบด้วย ไวยาวัจกร และกรรมการวัด จำนวน ๑๘๗ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้แบบสอบถามวัดประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี มีความเชื่อมั่น ๐.๙๗๔ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๙$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พระภิกษุสามเณร และประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร และประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่าสถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสามัญ เพศ สถานภาพอาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็น ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. การศึกษาด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า คณะสงฆ์ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาในด้านต่างๆหลายเรื่องโดยเฉพาะเรื่องการศึกษา ขาดการทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำ การทำงานที่ไม่ชัดเจนและเด็ดขาด การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน การทำงานที่เฉื่อยชา มักทำงานแบบการย่ำอยู่กับที่ไม่มีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ การขัดแย้งกันระหว่างบ้านกับวัด การไม่ให้ความเคารพซึ่งกันและกันของผู้เณรที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ ปัญหาเรื่องของยาเสพติดให้โทษและอบายมุขอื่นๆ เป็นปัญหาสำคัญของคณะสงฆ์ ที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยเน้นเรื่องหลักๆ ที่จะพัฒนาคณะสงฆ์ เช่นเรื่องการศึกษาธรรม ศึกษาบาลี ซ้อมแซมส่งเสริมสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ หาสิ่งกระตุ้นที่จะทำให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างว่องไว ชัดเจน จัดการให้เจ้าอาวาสทุกวัดพาลูกวัดการสวดมนต์ทุกวันลงปาฏิโมกข์เป็นประจำ ไม่เพียงแค่นั้นพระภิกษุเหล่านั้นหาวิธีแก้ไขข้อขัดแย้งของคณะสงฆ์และบ้าน อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเคารพกัน รู้จักมีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อคณะ หาวิธีป้องกันปัญหาเรื่องยาเสพติด ช่วยกันสอดส่องดูแลให้ทั่วถึง

Thesis Title : EFFICIENCY OF SANGHA ADMINISTRATION: A CASE STUDY
OF TEMPLES AT NONGSANG DISTRICT, SARABURI PROVINCE

Researcher : Phra Thawatchai Jarutammo (Srisuk)

Degree : Master of Arts (Public Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakhrupalad Surat Siripunno, B.A.,M.A.,Ph.D.(Soc.)

: Phra Wanchai Bhaddacari, B.A.,B.A.,M.P.A.,(Pob.Ad.)

: Dr.Yuttana Praneet, B.A.,M.A.,Ph.D.,(Pol.Sc.)

Date of Graduation : 27 March 2011

Abstract

The main objectives of this research are: i) to determine the efficacy of Sangha Administration; ii) to compare the opinions towards the efficiency of Sangha Administration; and iii) to study the guidelines and suggestions for improving the Sangha Administration : A Case Study of Temples in Nongsang District, Saraburi Province. The sample used in this study were 187 Buddhist Monks, novices, temple warden and board Committee members, being drawn by cluster sampling technique. The tool used in data collection was questionnaire measuring the effectiveness of the Sangha Administration : A case study of the temple in Nongsang District, Saraburi Province, with reliability value = 0.974. The data analysis was computed by using statistical techniques such as the frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test and analysis ANOVA (One way analysis of variance), and to compare the differences of paired means, the Least Significant Difference (LSD) was employed.

The findings of the study were concluded as follows:

1. The overall efficiency of Sangha administration in Nongsang District, Saraburi Province, was found at the high level ($\bar{X} = 3.59$). When having considered into each aspect, it was also noticed at the high levels in all aspects.
2. To compare the opinions of monks, novice and people towards efficiency of Sangha Administration : A case study of temple in Nongsang District, Saraburi Province,

it was noted that status, age, years of ordination, position, levels of Dhamma studies and general education, gender, marital status, occupation and skills and life experiences in performance found no significant differences even at 0.05 level, thus, rejecting the hypotheses.

3. Regarding the problems and suggestions, Problems and obstacles: The Sangha had no budget for development in many areas, especially on education matters, lack of chanting and regular basis monastic daily routine, the work is not clear and decisive, communication is not clear, trudge to work often with no development of new things. Conflicts between home and temple, failure to respect each other's, little need to treat adults, problem of drug and other causes of ruins which are major problems of Sangha to be solved urgently.

Suggestions: To allocate the limited budget to be most useful by focusing primarily on the development of Sangha such as Dhamma education, Pali education, reparation and promotion of things beneficial for Sangha. The monthly Buddhist disciplinary code (Pāṇimokkha) had to be observed not only in Buddhist Lent period but also throughout the year by every temple. To resolve the conflict between Sangha and home, training to provide knowledge to respect each other, to developed innovations for the benefits of groups, and find a way to prevent drug abuses, and help monitoring thoroughly.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วยพระครูปลัดสุรัสวดี สิริปัญโญ, Ph.D. พระวันชัย ภาทุมจารี, อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป และคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ทุกท่าน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาตลอด คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณพระมหาสม กลฺยาโณ, Ph.D, พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ผศ., ผศ.อนุภูมิ โชเกษม, อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต, ผศ.ชัชชัย ไชยสา ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหาระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไข ให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณพระวันชัย ภาทุมจารี ขอขอบคุณพลตรี ดร.วีระ วงศ์สรรค์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม ที่ช่วยแนะนำเกี่ยวกับสถิติการวิจัย ที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัด ให้กระจ่างจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมาย ขอขอบคุณ พระสุธีธรรมาวุธวัตร พระครูปริมาณุรักษ์, ผศ.ดร., รศ.ดร.สมาน งามสนธิ ที่เมตตาอนุเคราะห์ในการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระภิกษุสามเณร และประชาชน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต รุ่นที่ ๔ และเพื่อน ๆ พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในอำเภอหนองแขงทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอย่างดีเสมอมา

และสุดท้ายนี้ผู้วิจัย ขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แต่พอรাত্রี แม่หลงมา พี่จ่านงค์ ศรีสุข ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง พี่ดวงพร ศรีสุข ที่ให้ความรักและเอาใจใส่เสมอมา จนวันที่พี่จากไปอย่างไม่มีวันกลับ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา รวมทั้งบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยชิ้นนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนเป็นผลสำเร็จด้วยดี

พระวัชชัย จารุขโม (ศรีสุข)

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
หน้าอนุมัติ	(๑)
บทคัดย่อภาษาไทย	(๒)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๔)
กิตติกรรมประกาศ	(๖)
สารบัญเนื้อหา	(๗)
สารบัญตาราง	(๙)
สารบัญแผนภาพ	(๑๑)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๘
๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๘
๒.๑.๒ แนวคิดที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๑๑
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๑๔
๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร	๑๔
๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	๑๙
๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๒๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์	๓๔
๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๓๙
๒.๓.๒ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครอง	๔๑
๒.๓.๓ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษา	๔๗
๒.๓.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์	๕๐
๒.๓.๕ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่	๕๓
๒.๓.๖ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการ	๕๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๓.๗ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณสงเคราะห์	๕๙
๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี	๖๑
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๓
๒.๕.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๖๓
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหาร	๖๘
๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๗๑
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๑
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	๘๒
๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือการวิจัย	๘๒
๓.๓.๒ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม	๘๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๔
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๖
๔.๒ ความคิดเห็นของพระภิกษุ ประชาชน เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี	๙๐
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางและข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี	๙๗
๔.๔ ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี	๑๒๔
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๘
๕.๒ อภิปรายผล	๑๓๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๘
บรรณานุกรม	๑๕๐
ภาคผนวก	
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๖

สารบัญญัตราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ กลุ่มประชากร	๘๒
๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล สำหรับพระภิกษุ	๘๗
๔.๒ แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล สำหรับประชาชน	๘๙
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี	๙๐
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการปกครอง	๙๑
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการศาสนศึกษา	๙๒
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๙๓
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๙๔
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ	๙๕
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๙๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพ	๙๘
๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามอายุ	๑๐๐
๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์	๑๐๒
๔.๑๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามพรรษา	๑๐๔
๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑๐๖
๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์	๑๐๗
๔.๑๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๐๘
๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด ด้านการสาธารณสุขการ	๑๐๙
๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์	๑๑๐
๔.๑๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๑๑๒
๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑๑๓
๔.๒๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามตำแหน่ง	๑๑๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน	๑๑๕
๔.๒๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ	๑๑๖
๔.๒๔ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามอายุ	๑๑๗
๔.๒๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานะภาพ	๑๑๘
๔.๒๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๑๑๙
๔.๒๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามอาชีพ	๑๒๑
๔.๒๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	๑๒๒
๔.๒๙ สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน	๑๒๓
๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมุติฐานของการวิจัยโดยรวม	๑๓๑
๕.๒ ผลการพิจารณาเป็นรายด้านของสมมุติฐาน	๑๓๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ แสดงการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพ	๑๓
๒.๒ รูปผังคณะสงฆ์อำเภอหนองแสง	๖๒
๒.๓. กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๐
๕.๑ แสดงรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อการบริหาร อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด	๑๓๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือการปกครองตามธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย คณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายช่วยจัดระบบปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองฝ่ายอาณาจักร ครั้นเมื่อถึงรัชการปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย

คำว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรม และใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งพึงละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะเสียผลประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”

วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบัน

หรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือเป็นบุคคลตามกฎหมายตามความในมาตรา ๓๑ วรรคสอง และมาตรา ๑๙ แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ ในการต่างๆ เองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๑ วรรคสาม ว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามมาตรา ๓๖ และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา ๓๑ วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง^๑

อำนาจการบริหารวัดอย่างในสมัยสุโขทัยยังปรากฏชัดเจนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น ดังกล่าวไว้ในโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ว่ากษัตริย์อาจแต่งตั้งสังฆราช และสมภารประจำวัดต่างๆ แต่นั่นก็เป็นเฉพาะวัดหลวงเท่านั้น ในขณะที่วัดราษฎร์หรือวัดราษฎร์เป็นผู้นับถือพระสงฆ์และพระสงฆ์เองที่ตัดสินใจลงโทษ หรือควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์ที่อยู่ในที่ห่างไกลก็เป็นเรื่องทำได้ลำบาก หากแต่อาศัยชาวบ้านในชุมชนเองคอยควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์ของตนเอง ดังที่ทราบกันแล้วว่าในอดีตนั้น หน้าที่พระสังฆราชและพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการบริหารทั้งหลายมุ่งไปที่กิจการใหญ่ๆ ระดับชาติ เช่น การชำระพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ เป็นต้น มากกว่าที่จะมุ่งไปดูแลกิจการของวัดต่างๆ ไปเราย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม^๒ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงควรให้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการหารูปแบบที่เหมาะสม และปรับปรุงระบบบริหารงานของคณะสงฆ์ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานคณะสงฆ์ เนื่องจากการบริหารการจัดการในองค์กรของสงฆ์เอง ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการบริหารจัดการในทุกๆ ด้านร่วมกับคณะพระสังฆาธิการ ซึ่งในภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็น อย่างมากแม้ว่าจะมีข้อกำหนดให้ดำเนินตามนโยบายหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เดียวกัน กรมศาสนาซึ่งได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการได้แนวคิดแนวทางการดำเนินงาน

^๑พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), การคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

^๒นิธิ เอียวศรีวงศ์, มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๖), หน้า ๔๓.

บริหารจัดการ องค์การสงฆ์เพื่อมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามยุคตามสมัยแต่ในทางปฏิบัติจริงดูเหมือนจะยังมีปัญหาอยู่

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี นั้นยังเกิดปัญหาด้านการปกครองและการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งก็ยังมีมีการการดำเนินงานที่ล่าช้า การจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง สถานที่ของวัดยังจัดการไม่ค่อยเรียบร้อยเป็นสัดส่วน และที่เห็นได้ชัดคือการขาดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับวัดและขัดแย้งกัน ปัญหาเรื่องของอบายมุข สิ่งเสพติดให้โทษ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานช่วยเหลือ กิจวัตรของสงฆ์ที่ควรปฏิบัติการยังขาดตกบกพร่อง ผู้นำยังไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมเท่าที่ควร ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุที่อยู่ในพื้นที่อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ได้รับข้อมูลจากการสรุปวาระการประชุมประจำปีของคณะสงฆ์อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี และจากการสังเกตโดยทั่วไปจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง ซึ่งวัดเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาด้านจิตใจของประชาชนและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศต่อไป ทั้งนี้เพื่อจะนำ ผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารกิจการ ของคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ให้มีประสิทธิภาพ

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” มีการกำหนดขอบเขตดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยศึกษาเฉพาะประเด็นประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ดังนี้^๓ (๑) การปกครอง (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่ (๕) การสาธารณูปการ และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล สำหรับภิกษุ ๑. สถานภาพ ๒. อายุ ๓. จำนวนพรรษา ๔. วุฒิการศึกษาสามัญ ๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม ๖. ตำแหน่ง ๗. ประสบการณ์ในการทำงาน ปัจจัยส่วนบุคคลสำหรับประชาชน ๑. เพศ ๒. สถานภาพ ๓. อายุ ๔. การศึกษา ๕. อาชีพ ๖. ประสบการณ์ในการทำงาน

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ตามแบบแผนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือ ๑. ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศาสนศึกษา ๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔. ด้านการเผยแผ่พระศาสนา ๕. ด้านการสาธารณูปการ ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยโดยเฉพาะวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรจากการให้ตอบแบบสอบถาม คือ พระภิกษุสามเณรและประชาชน ที่สังกัดอยู่ในอำเภอหนองแขง จำนวนพระภิกษุ ๑๕๑ รูป ไวยาวัจกร ๕๒ คน กรรมกรวัด ๑๓๐ คน รวมทั้งสิ้น ๓๖๙ รูป/คน^๔

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จนถึงเดือน กรกฎาคม ๒๕๕๓ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

^๓ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๗๑.

^๔ สำนักงานกองเลขาฯ เจ้าคณะอำเภอหนองแขง, “เอกสารสำรวจประชากรวัด”, ปี ๒๕๕๒.

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๔.๓ แนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขต อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมุติฐานในการวิจัย

สมมุติฐานที่ ๑ พระภิกษุ ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๒ พระภิกษุ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๓ พระภิกษุ ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๔ พระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๕ พระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๖ พระภิกษุ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๗ พระภิกษุ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๘ ประชาชน ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๙ ประชาชน ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๑๐ ประชาชน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๑๑ ประชาชน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๑๒ ประชาชน ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๑๓ ประชาชน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการภายในวัดอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ที่สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่เกณฑ์คุณภาพและเวลาที่ทางวัดและทางเถรสมาคมได้กำหนดไว้

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานที่พระสังฆาธิการในวัดเขตอำเภอหนองแขง จะต้องปฏิบัติหรือจะต้องกระทำอันถือเป็นหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์ ประกอบด้วย (๑) การปกครอง (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่ (๕) การสาธารณูปการ และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกิจการคณะสงฆ์เป็นกิจการทางพระศาสนาที่เน้นงานในหน้าที่ขององค์กรการปกครองคณะสงฆ์

วัดในอำเภอหนองแขง หมายถึง ที่จำพรรษาของพระภิกษุเณรในเขตการปกครองของเจ้าคณะอำเภอหนองแขง ซึ่งมีทั้งหมด ๒๖ วัด

การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การดูแลคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ดูแลวัดใน อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ให้ปฏิบัติตามวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคม และตามบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุ รวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนในสำนักเรียนด้วย

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเล่าเรียนที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษา เพื่อสงเคราะห์แก่เยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนศึกษาธรรม โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ตามสถานศึกษาต่างๆ ให้ได้รับความรู้

การเผยแผ่ หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจัดให้มีการฟังธรรมเทศนา การบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และการให้ธรรมแก่คนในชุมชน รวมทั้งจัดให้มีการบรรยายธรรมตามสถานศึกษาอีกทางหนึ่ง

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติไว้ในวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ที่อยู่เดิมให้มั่นคง

ถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสม กับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นศาสนสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อช่วยเหลือแก่คนในสังคม และการพัฒนาชุมชน

พระภิกษุ หมายถึง นักบวชในศาสนาพุทธที่จำพรรษาอยู่ในวัดซึ่งมีชื่ออยู่ในทะเบียนวัดและสังกัดอยู่ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่และมาทำบุญที่วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วย

๑) **ไวยาวัจกร** หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลและจัดการเรื่องผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินให้กับวัด ในการวิจัยครั้งนี้หมายเอาไวยาวัจกรที่ทำหน้าที่อยู่ในวัดที่ศึกษาวิจัยภายในอำเภอหนองแขง

๒) **คณะกรรมการวัด** หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องผลประโยชน์และทรัพย์สินภายในวัด ในอำเภอหนองแขง

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๑๐.๑ ได้ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

๑.๑๐.๒ ได้ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

๑.๑๐.๓ ได้ทำให้ทราบถึงแนวทางข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา "ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่อง ๖ หัวข้อ ดังนี้

- ๒.๑. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
 - ๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
 - ๒.๑.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
 - ๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร
 - ๒.๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
 - ๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์
- ๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้หลายท่านด้วยกัน ประสิทธิภาพการทำงานหรือการให้ความหมายของแต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน และได้นำนักวิชาการที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

ประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงาน โดยมีผลที่ได้รับเป็นตัวกำกับการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานใดๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะของการเปรียบเทียบ ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรมีค่ามากกว่าต้นทุนก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงถึงการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลา

ใช้การปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ประหยัด ไม่มีการสูญเปล่าเกินความจำเป็น รวมถึงมีการใช้กลยุทธ์ หรือเทคนิควิธีการที่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว^๑

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพในระบบราชการมีความหมายรวมถึง ผลผลิตภาพและประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติ ตามแต่วัตถุประสงค์ ที่ต้องการพิจารณา คือ

๑. ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

๒. ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ การทำงาน ที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม

๓. ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทันทเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงาน และบริการ เป็นที่พอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ^๒

อรรถวุฒิ ตัญญวนาวินัย ได้ให้นิยามตามแบบทฤษฎีของ จอห์น ดี. มิลเล็ท ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลงานปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงาน ซึ่งความพึงพอใจหมายถึง ความพึงพอใจในการบริการให้กับประชาชน โดยพิจารณาจาก

๑. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable service)

๒. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา (Timely service)

๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample service)

๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service)

๕. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progression service)^๓

กิบสัน และคณะ (Gibson & Othere) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพ หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัย (Ratio of outputs to inputs) การวัดประสิทธิภาพจะ วัดตัวบ่งชี้หลายตัวประกอบด้วยกัน เช่น

๑. อัตราการได้ตอบแทน (Rate of retune) ใช้เงินหรือทรัพย์สินที่เป็นทุน

^๑ สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๖), หน้า ๖-๗.

^๒ ทิพาวดี เมฆสวรรค์, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^๓ อรรถวุฒิ ตัญญวนาวินัย, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๔.

๒. ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิต (Unit cost)

๓. อัตราการสูญเปล่าสิ้นเปลือง การใช้ทรัพยากร

๔. อัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน^๔

จิระ หงส์ลดาภิรมย์^๕ ได้ให้ความหมายว่า ในด้านเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเพิ่มพูนทุนมนุษย์ และการลงทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในด้านรัฐศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเตรียมประชาชนสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะประชาชน ในระบอบประชาธิปไตย

มอนดี และ นอร์ (Mondy and Noe) ได้ให้ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ไว้อย่างสั้นที่สุดว่า คือ “การใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร” และกล่าวเพิ่มเติมว่า “ผู้บริหารทุกระดับต้องเกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยอาศัยพลังความสามารถของคนปฏิบัติงานให้สำเร็จ”^๖

ฐิตินันท์ สุวรรณศิริ ได้ให้ความหมายแนวเดียวกับ ยูนุซ กุลาตี เกี่ยวกับประสิทธิภาพว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่นำเข้า (Input) และผลลัพธ์ที่ออกมา (Output) เพื่อสร้างให้เกิดต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด ซึ่งเป็นการกระทำการหนึ่งที่ถูกต้อง (Doing things right) โดยคำนึงถึงวิธีการ (Means) ใช้ทรัพยากร (Resources) ให้เกิดการประหยัดหรือสิ้นเปลืองน้อยที่สุด^๗

ฐิตินันท์ สุวรรณศิริ ได้กล่าวถึงงานของ เอลมอร์ ปีเตอร์สันและอี กลอสวินอร์ พลอแมน (Elmore Peterson and E. Grosvenor Plawmam) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารงานทางธุรกิจ หมายถึง ความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุดโดยคำนึงถึงองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ ต้นทุน (Cost) คุณภาพ (Quality) ปริมาณ (Quantity) เวลา (Time) วิธีการ (Method) ในการผลิต^๘

^๔ Gibson, James L. ; Ivanceyicn, John M. , & Donnelly, James H., (1988). **Organization**. 6th ed, (Texas : Business Publications, 1988), P 37.

^๕ จิระ หงส์ลดาภิรมย์, แนวคิดและหลักการ ขอบข่าย ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

^๖ Mondy & Noe, **Human Resources Development**, (Lts Technological Dimension. 1986), P.12.

^๗ ฐิตินันท์ สุวรรณศิริ, “การจัดการความรู้ของผู้ตรวจประเมินระบบคุณภาพ สำนักงานรับรองระบบคุณภาพ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (สร.-ว.ส.ท.)”, ๒๕๕๐, เอกสารอัดสำเนา

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕.

ลูทวิช อี. ฮัทธิน ได้กล่าวถึงงานของเฮอร์เบิร์ต เอ. ไชมอน (Herbert A. Simon 1960)^๙ ได้กล่าวว่า ถ้างานใด มีประสิทธิภาพสูงสุด ให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลิตผล (Output) ที่ได้รับออกมา ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพเท่ากับผลผลิต

ถ้าเป็นหน่วยงานราชการของรัฐจะบอกความพึงพอใจของผู้รับบริการเข้าไปด้วย เขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$E = (O-I) + S$$

E = ประสิทธิภาพของงาน (Efficient)

O = ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา (Output)

I = ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรทางการบริหารที่ใช้ไป (Input)

S = ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา (Satisfaction)

ธงชัย สันติวงษ์ นิยามว่าประสิทธิภาพ หมายถึง กิจกรรมทางด้านการบริหารบุคคลที่ได้เกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่าพนักงานของตนสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด^{๑๐}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ คือการทำงานที่มีปัจจัยนำเข้าคือการลงทุนที่น้อย แต่ได้ผลของงานมากกว่าที่ตั้งไว้เป็นการบริหารด้านต้นทุนน้อยแล้วผลของงานออกเกินกว่าที่ตั้งงานที่ออกมาเป็นไปอย่างที่ได้คาดการณ์ การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและมีประโยชน์มากที่สุดจึงได้ชื่อว่าการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพนั้นจะหมายถึงการทำงานที่ได้ผลดังที่คาดหวังไว้หรือเกินความคาดหวังก็ได้ ดังที่ได้ยกตัวอย่างนักวิชาการหลายๆ ท่านไว้เพื่อที่ได้ศึกษาหลายๆ แนวคิด ดังนี้

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวว่า องค์การจะมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นได้โดยอาศัยสมาชิกภายในองค์การและการจัดวางระบบทำงาน รวมทั้งการจัดโครงสร้างการบริการตลอดจนผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สถานการณ์จะเกิดขึ้นได้โดย

๑. การติดต่อสื่อสารที่ดี ของทั้งภายในองค์การกับสภาพแวดล้อมภายนอก องค์การและการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในองค์การ ทำให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้

^๙ อ่างแล้ว, หน้า ๑๘๐-๑๘๑.

^{๑๐} ธงชัย สันติวงษ์, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๘.

และมีประสิทธิภาพเพราะความเข้าใจกัน ความสามารถในการสื่อความหมายให้ตรงกันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กร

๒. ความคล่องตัวของการทำงานในองค์กร ความคล่องตัวของการบริหารงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ สามารถติดต่อถึงกัน โดยไม่มีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน ความคล่องตัวของพนักงานในการปฏิบัติงานมีอิสระในการทำงาน และการตัดสินใจในงานบางอย่าง

๓. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นความสามารถขององค์กรที่จะกระตุ้นให้สมาชิกในองค์กรให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของพนักงานจะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น

๔. ความผูกพันกับองค์กร หมายถึง ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ความเข้าใจกัน ความมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะสมาชิกร่วมกันทำงาน และมีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน^{๑๑}

พระธรรมโกศาจารย์ ศ. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้อธิบายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเข้ากับบัวสี่เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่จะเข้ารับการศึกษาศึกษาอบรมไปตามจริต ๖ และที่สำคัญคือ พระพุทธเจ้ามุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตร เมื่อบวชเข้ามาแล้ว พระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนบรรพชาครบ ๕ พรรษา^{๑๒}

วิรัช สงวนวงศ์วาน ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพการบริหารงาน จะเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้า หรือความล้มเหลวขององค์กร ผู้บริหารที่เชี่ยวชาญจะเลือกการบริการที่เหมาะสมกับองค์กรของตน และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๓}

วิรัช สงวนวงศ์วาน ได้กล่าวถึงงานของ อุทัย หิรัญโต ว่าประสิทธิภาพในทางราชการหมายถึงผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และประโยชน์แก่มวลมนุษย

^{๑๑}ปรียาพร วงอนุตรโรจน์, จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริม, ๒๕๔๔), หน้า ๙๘-๙๙.

^{๑๒}พระธรรมโกศาจารย์ ศ.(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙.

^{๑๓}วิรัช สงวนวงศ์วาน, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๔, หน้า ๘๖.

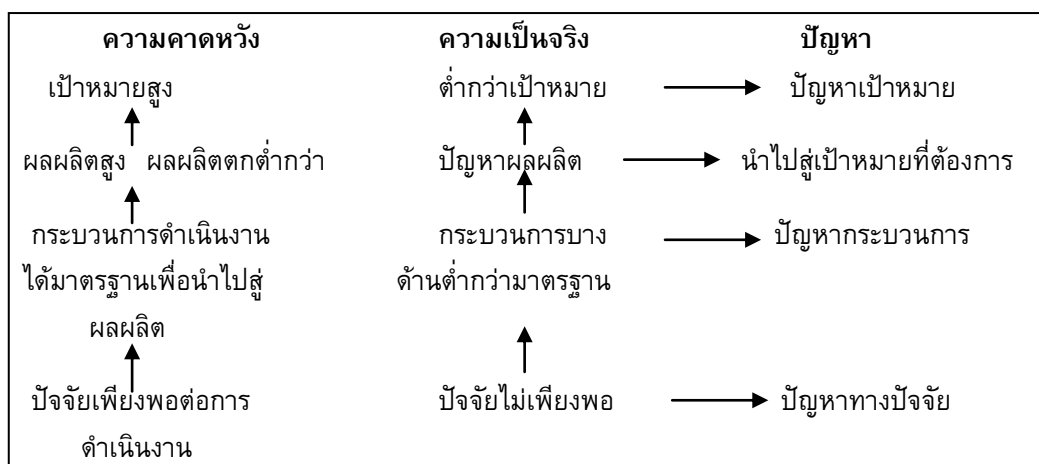
(human satisfaction and benefit produced) และยังต้องพิจารณาถึงคุณค่าทางสังคมด้วย โดยการนำเวลาเข้ามาพิจารณาด้วย^{๑๔}

ชูป กาญจนประกร ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นแนวความคิดหรือความมุ่งมาดปรารถนาในการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ในอันที่จะทำให้การบริหารราชการได้ผลสูงสุด คู่กับที่ได้ใช้จ่ายเงินภาษีอากรในการบริหารงานประเทศและผลสุดท้ายประชาชนได้รับความพึงพอใจ^{๑๕}

นภาพร ชันธนา ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการนำเข้าและผลผลิต โดยเป้าหมายในการพิจารณาที่สำคัญคือ การใช้ต้นทุนที่ต่ำที่สุด ซึ่งต้นทุนประกอบด้วย บุคลากร เงินทุน อุปกรณ์ ฯลฯ ต่างๆ^{๑๖}

สมชัย ศรีสุทธิยากร ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือการพิจารณาระหว่างอัตราส่วนของผลผลิต (output) ต่อปัจจัยนำเข้า (input) หรือค่าใช้จ่ายต่อหน่วย^{๑๗}

สมใจ ลักษณะ ได้อธิบายรูปแบบการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพไว้ตามแผนภาพ^{๑๘} ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพ

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๒๓.

^{๑๕} ชูป กาญจนประกร, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๔, หน้า ๔๐.

^{๑๖} นภาพร ชันธนา, การจัดองค์การและการบริหารธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๕, หน้า ๑๐.

^{๑๗} สมชัย ศรีสุทธิยากร, การบริหารการพัฒนาองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔๒.

^{๑๘} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒). หน้า ๑๙๕

สนใจ ลักษณะ ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรม การงาน อย่างราบรื่นครบถ้วนประหยัดเวลา ใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด บุคคลที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาในสังคมที่เขาเป็นสมาชิก และองค์การที่เขาปฏิบัติหน้าที่^{๑๙}

กิบสัน และคณะ (Gibson and Others,) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัย การวัดประสิทธิภาพมีตัวบ่งชี้หลายตัวประกอบด้วยกัน เช่น อัตราการได้ผลตอบแทนในเงินลงทุนหรือทรัพย์สินที่เป็นทุน ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิต อัตราการสูญเสียเปลี่ยนการใช้ทรัพยากร และอัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน^{๒๐}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การกระทำกิจกรรมใดๆที่บรรลุผลตามที่ต้องการ และตั้งเป้าหมายไว้ โดยสามารถประหยัดและลดการสูญเสียของทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมได้มากที่สุด ซึ่งคำว่า ประหยัดทรัพยากร ได้แก่ ใช้แรงงานคนน้อย ประหยัดเงินงบประมาณการใช้จ่าย ไม่เสียเวลามาก ใช้ต้นทุนวัตถุดิบต่ำ เป็นต้น ทั้งนี้การมีประสิทธิภาพมากหรือน้อย จะพิจารณา ๒ ประเด็น ประกอบกันคือ ปริมาณการบรรลุผลสำเร็จ และปริมาณทรัพยากรที่สูญเสียไป เช่น ลักษณะงานบรรลุผลสำเร็จเหมือนกัน แต่ต่างกันที่เวลา ขั้นที่ ๑ ใช้เวลา ๕ นาที ขั้นที่ ๒ ใช้เวลา ๓ นาที ย่อมหมายความว่า ขั้นที่ ๒ มีประสิทธิภาพมากกว่าขั้นที่ ๑ เป็นต้น

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารนั้นถือเป็นเรื่องของการวางแผนงานเพื่อดำเนินงานตามกระบวนการที่ได้ตั้งเอาไว้เพื่อให้บรรลุผลที่ได้ตั้งไว้และได้มีนักวิชาการทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยได้ให้ความหมายและได้ออกแบบทฤษฎีไว้หลายท่านดังที่ได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางของการศึกษา ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล ในองค์การ

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐.

^{๒๐} Gibson, James L. ; Ivanceyich, John M. , & Donnelly, James H., (1988). **Oraganization.**

6th ed, (Texas : Business Publications, 1988), P 37.

ซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์กรใด ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิต ของมนุษย์ในสังคม มีนักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

เฮนรี ฟาโย (Henri Fayol) ได้สรุปสาระสำคัญของหลักการบริหาร ไว้ดังนี้

๑) หน้าที่ทางการบริหาร (Management function) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

๒) ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทางร่างกายจิตใจ ไหวพริบ การศึกษาหาความรู้เทคนิคการทำงานและประสบการณ์ต่างๆ

๓) หลักการบริหาร ซึ่งมีหลักทั่วไปที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ๑๔ ข้อ คือ^{๒๑}

(๑) หลักการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Authority and responsibility)

(๒) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of command)

(๓) หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Unity of direction)

(๔) หลักการชี้แจงไว้ซึ่งสายงาน (Scalar of chain)

(๕) หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of work, or specialization)

(๖) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (Discipline)

(๗) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนร่วม (Subordination of individual to general interest)

(๘) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration)

(๙) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (Centralization)

(๑๐) หลักของการมีระเบียบเรียบร้อย (Order)

(๑๑) หลักของความเสมอภาค (Equity)

(๑๒) หลักของการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (Stability of tenure)

^{๒๑}Fayol Henri, **Industrial and General Administration**, (New York : Mc-Graw Hill, 1930), P. 17-18.

(๑๓) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)

(๑๔) หลักของความสามัคคี (Esprit de corps)

วิลเลียม อุชิ (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้^{๒๒}

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นการบังคับโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

วินัย สมมิตร สมัย รื่นสุข และสุนทร ศรีศึกษา ได้กล่าวว่าการบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่เหมาะสม^{๒๓}

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดการองค์การ การวางแผน การติดตาม และการควบคุม^{๒๔}

ศจี อนันต์นพคุณ ได้กล่าวว่าการบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอย่างเหมาะสมและใช้กระบวนการบริหารอย่างมีระบบ^{๒๕}

ธณจรัส พูนสิทธิ ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารในความคิดเห็นของ George R. Terry ไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้น อันประกอบด้วย

^{๒๒} Ouchi William, **Organization and Management** , (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), P .283.

^{๒๓} วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๙), หน้า ๖.

^{๒๔} วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๒๕} ศจี อนันต์นพคุณ, **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ**, (สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิก, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และ การควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๒๖}

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การ ซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๒๗}

พะยอม วงศ์สารศรี ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการ ที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการ และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วย องค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๒๘}

สมคิด บางโม ได้สรุปว่า การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๙}

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหาร ย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล และของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล^{๓๐}

^{๒๖} ธนจรส พุนสีทธิ, การจัดการองค์การและการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^{๒๗} ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๒๘} พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๒๙} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๓๐} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สำราญภูติ, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

สมาน รังสียกฤษฎ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๓๑}

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้ บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๓๒}

สิรภพ เหล่าลาภะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ชาติในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหํ ปริหริตํ สมตฺโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อ การอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไป โดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๓๓}

สมคิด บางโม ได้อธิบายองค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็น ต่อองค์การ ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ ว่าจะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒) ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการ ดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามา ซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

๓) มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔Ms หรือ ๖Ms ดังกล่าว จะต้อง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงาน

^{๓๑}สมาน รังสียกฤษฎ์, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^{๓๒}สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิชัย อักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๓๓}สิรภพ เหล่าลาภะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

ร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริง ๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิกิริยาระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔) ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งทีวัดผลสำเร็จของงานว่า บรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ^{๓๔}

สมยศ นาวิการ ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การตัดสินใจและการบริหารที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานระยะยาว ขององค์การประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์ และการควบคุมกลยุทธ์ จะมุ่งตรวจสอบ ประเมินโอกาสและอุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายนอก และมุ่งตรวจสอบประเมินจุดอ่อนและจุดแข็ง อุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายในบริษัท^{๓๕}

สุพิน เกษาคุปต์ ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การใด ที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงาน ที่มีต่อความสำเร็จขององค์การ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๓๖}

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหาร อันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์

^{๓๔} สมคิด บางโม, การบริหาร, หน้า ๖๒-๖๓.

^{๓๕} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

^{๓๖} สุพิน เกษาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๒-๙๓.

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารงานเป็นเรื่องของการทำงานที่เป็นขั้นเป็นตอนและคิดอีกอย่างหนึ่งคือการทำงานที่มีการวางแผนเพื่อที่ทำงานได้อย่างไม่ผิดพลาดหากมีการวางแผนงานก่อนลงมือตั้งจะเห็นได้จากนักวิชาการที่ได้ออกแบบเป็นโมเดลหรือขั้นตอนการทำงานและการบริหารงานไว้อย่างไรก็ตามงานดังนี้

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารไว้ว่า การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การ เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (one best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (case study) จำนวนมาก และวิเคราะห์หาวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ^{๓๗}

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กล่าวถึงแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) นักวิชาการเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ผู้เป็นต้นกำเนิดในการเสนอองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCEC ไว้ดังนี้^{๓๘}

๑.การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒.การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓.การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือการยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔.การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕.การควบคุม (Controlling) การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

เด่น ชะเนติยัง ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ การบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกัน

^{๓๗} สมยศ นาวิการ, *การบริหารตามสถานการณ์*, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

^{๓๘} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, *สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

กับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับ หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ ดังนั้น นักบริหาร ที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลป์^{๓๙}

ทองหล่อ เดชไทย ได้กล่าวถึง การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่าง เดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการ วางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามที่กำหนดไว้^{๔๐}

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารเกิดได้หลายแนวคิด เช่น โปสด์คอร็บ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) และลินดอล เออร์วิก (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร ๗ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC)^{๔๑}

วีระ อัมพันธ์สุข ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารต้องใช้ความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในการบริหารงานต้องอาศัยบุคคล (Man) เงินทุน (Money) อุปกรณ์ต่างๆ (Material) และการจัดการ (Management) และควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือ ในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ^{๔๒}

^{๓๙} เต๋น ชะเนติยง, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร , ๒๕๓๓), หน้า ๕๒.

^{๔๐} ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๔๑} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย, (กรุงเทพมหานคร : โฟร์เพช, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

^{๔๒} วีระ อัมพันธ์สุข, พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เอร่าวันการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑ - ๑๐.

สมคิด บางโม ได้อธิบายองค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อการจัดการ ดังนี้^{๔๓}

วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่าผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามา ซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

สุพิน เกษาคุปต์ ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การใดที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้พนักงานได้รู้ว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงาน ที่มีต่อความสำเร็จขององค์การ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๔๔}

เสนาะ ดิเยาว์ ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ^{๔๕}

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สาเหตุสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ

^{๔๓} สมคิด บางโม, การบริหาร, หน้า ๖๒ - ๖๓.

^{๔๔} สุพิน เกษาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, หน้า ๙๒ - ๙๓.

^{๔๕} เสนาะ ดิเยาว์, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔),

คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิผล หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่าง คือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่าง ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็น การศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหาร อันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์

๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้คิดค้นการบริหารงานออกมาเป็นทฤษฎีที่เราหลายคนหลายท่านได้ศึกษาแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จมาแล้วหลายหน่วยงาน ในแต่ละท่านจะรูปแบบที่ไม่เหมือนกันและบางท่านอาจจะมีรูปแบบของทฤษฎีที่เหมือนกันดังที่ได้ศึกษามาดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ ได้นำหลักการงานของ เฟรเดริก ดับเบิลยู. เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๔๖}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จรวดเร็วไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้得人ที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคณานี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลิตผลสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

จากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ

ทฤษฎีการบริหารของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ได้เสนอแนวทางการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล

^{๔๖} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗ - ๔๘.

โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร (Management Functions) ๕ ประการ คือ^{๔๗}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำ การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงาน และองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ ได้กล่าวถึงทฤษฎีของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ว่าได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้^{๔๘}

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) เฮนรี ฟาโยล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แอปเบอ์ และเฮนรี ฟาโยล ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบ

^{๔๗} Price, Alan, **Human Resource Management**, In a Business Context, 2 edition, (London : Thomson Learning, 2004), P. 110.

^{๔๘} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘ - ๖๙.

เป็นทาง การของแวนเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเห็นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยล กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดของลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการองค์การ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลางและระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าใด อย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญ เนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกๆระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มี

การวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นที่ร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้ชัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขึ้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดความสามารถของผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Power) การใช้กฎบังคับ (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลาย ๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วย โบนัส และแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัล

ที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์กร รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์กรซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์กร การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์กรถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์กร ในขณะที่องค์กรยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์กรและสมาชิกภายในองค์กร

๑๔. ความสามัคคี (Esprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์กรที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุทธ์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์กร และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโภค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์กรมีความแข็งแกร่ง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะฯ ได้เสนอหลักการบริหารระบบราชการที่เรียกว่า POSDCoRB Model ซึ่งได้อ้างตาม ลูเธอร์ กุลิค (Luther Gulick) และมีรายละเอียดดังนี้^{๔๙}

๑. P - Planning (การวางแผน) เป็นการคาดคะเนเหตุการณ์การต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต้องคำนึงถึงทรัพยากรภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้แผนที่กำหนดขึ้นมีความรอบคอบและสามารถนำไปปฏิบัติได้

๒. O - Organizing (การจัดองค์กร) เป็นการจัดองค์กรที่เป็นส่วนราชการ โดยจัดแบ่งตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ออกเป็นกรม ฝ่าย แผนก จะพิจารณาปริมาณงาน คุณภาพงาน ขนาดของการควบคุม และพิจารณาแบ่งสายงานหลัก และสายงานที่ปรึกษา โดยคำนึงถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควบคู่กันไป

^{๔๙}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะฯ, ทฤษฎีองค์กร : ฉบับมาตรฐาน, หน้า ๘๖.

๓. S - Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) เป็นการคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาดำรงตำแหน่งภายในองค์กร โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมให้ได้ในปริมาณที่เพียงพอจะทำให้งานสำเร็จได้

๔. D - Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) เป็นการกำกับดูแล สั่งงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยอาศัยลักษณะความเป็นผู้นำ การจูงใจ ศิลปะการปกครองคน และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา

๕. Co - Coordinating (การประสานงาน) เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทุกฝ่าย ทั้งในระดับสูงกว่า ต่ำกว่า และการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

๖. R - Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารระดับต่างๆ โดยมีการติดต่อสื่อสารแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

๗. B - Budgeting (การงบประมาณ) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงานโดยใช้วงจรงบประมาณ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ การเตรียมขออนุมัติงบประมาณ การเสนอให้ผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นชอบ การดำเนินงานตามงบประมาณ การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนที่เสนอขอไว้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึง การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ^{๔๐}

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ และการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

^{๔๐}พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, หน้า ๓ - ๕.

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ดิณ ปรัชญพฤทธิ ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ^{๕๑}

๑. การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการ

๒. การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วยกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓. การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมทั้งแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

๔. การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ

๕. การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อ สัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกันเพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์กร

๖. การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้างใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย

๗. การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงานงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงิน โดยรอบคอบและรัดกุม

ปกรณ์ ศรีดอนไผ่ ได้สรุปทฤษฎีการบริหาร ของนักวิชาการหลายท่านไว้ดังนี้^{๕๒}

^{๕๑}ดิณ ปรัชญพฤทธิ, หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔ - ๒๖.

^{๕๒}ปกรณ์ ศรีดอนไผ่, “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหัวหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐๑.

๑. ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ทฤษฎีนี้บางท่านก็เรียกว่า ทฤษฎีองค์การแบบราชการ เป็นทฤษฎีที่ Max Weber นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ ชาวเยอรมันผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งข้อเท็จจริงและขยัน การที่ผู้บริหารจะให้กลุ่มบุคคลร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้ดีนั้นจะต้องมีองค์การหรือหน่วยงานแบบ “ระบบราชการ” จะต้องมีการจัดองค์การให้มีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชา มีกฎเกณฑ์ กำหนดการปฏิบัติงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิ และยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ Max Weber จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบราชการ หรือการบริหารแบบระบบราชการขึ้น ทฤษฎีประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ คือ

- (๑) หลักกฎหมายและเหตุผล
- (๒) หลักสายการบังคับบัญชา
- (๓) หลักระบบคุณธรรม
- (๔) หลักการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน
- (๕) หลักการฝึกอบรมและพัฒนา
- (๖) หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

๒. ทฤษฎีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) การบริหารแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการบริหารงานที่มีระบบ มีเหตุผล มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานไว้อย่างแน่นอน เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน และกำหนดเครื่องมือควบคุมในการทำงานไว้อย่างเหมาะสม Taylor (๑๙๑๑) มีความเชื่อว่าคนแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้บริหารสามารถปรับปรุง เพิ่มผลผลิตได้โดยผู้บริหารจะต้องจัดแบ่งงานกำหนดหน้าที่ของแต่ละคน และสังเกตการณ์ปฏิบัติการอย่างมีระบบเพื่อหาวิธีทำงานที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว สำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิต โดยใช้จ่ายน้อยแต่ได้ผลมากที่สุด วิธีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ หลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ ตามแนวคิดของ Taylor ฯลฯ

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล กล่าวถึง กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ^{๕๓}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การพัฒนากลยุทธ์ (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

^{๕๓} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔ - ๗๒.

๒. การจัดการองค์การ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงาน เพื่อให้งานต่าง ๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔. การตัดสินใจ (Decisionmaking) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจ แยกแยะและวิเคราะห์หาคำตอบให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนตัดสินใจในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อการดำเนินการเป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

๘. การสื่อสารข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจกแจงให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงานจะหมายถึง วิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อ สอบถาม ผู้บังคับบัญชาผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ^{๔๔}

๑. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางบริหารในการกำหนดจุดจุดหมายและการตัดสินใจ เลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดหมายนั้น

๒. การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

๓. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

^{๔๔}วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหารหลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, หน้า ๑๑.

๔. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์กรได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง

ธีระรัตน์ กิจจักษ์ ได้เสนอแนวคิดของสมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ^{๕๕}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ ไว้ล่วงหน้า

๒. การแสวงหา การกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหากำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๔. การประสานงาน (Co – Ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการทำงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

วิลเลียม อูชี (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้^{๕๖}

๑. การจ้างงานระยะยาว
๒. การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
๓. ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
๔. การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป

^{๕๕}ธีระรัตน์ กิจจักษ์, เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

^{๕๖}Ouchi William, **Organization and Management** , (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), P.283.

๕. การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
๖. เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
๗. มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย โดยนำทรัพยากรมาใช้ให้ประหยัด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการบริหารเป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับขั้นตอน เป็นระบบมีการวางแผน การจัดองค์การ หรือการจัดหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร การสรรหาบุคคลเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน การงบประมาณ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการบริหารงานของคณะสงฆ์ทุกท่านที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลคณะสงฆ์ดังนั้นก็จำเป็นต้องได้มีการออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คือรูปแบบของการปกครองสงฆ์ไว้เพื่อเป็นรูปแบบของการดูแลและการปกครองคณะให้อยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม

พระราชบัญญัติการดูแลกิจการคณะสงฆ์ มีระเบียบการดังนี้

(๑) รัฐและมหาเถรสมาคมควรร่วมกันกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์ เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

(๒) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

(๓) วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

(๔) มหาเถรสมาคมควรมีมาตรการให้ยุติพิพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

(๕) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยาเพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

(๖) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจ คณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้า ด้านสมณศักดิ์การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ยอมรับแก่หมู่คณะสงฆ์

๑.๑ ด้านการปกครอง

(๑) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

(๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับปรุงยุคให้เหมาะกับยุคสมัย แต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนธรรม

๑.๒ ด้านการศาสนศึกษา

(๑) วัดต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนใจในการเรียนทั้งด้านบาลีและนักธรรม

๑.๓ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

(๑) วัดต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนาธรรมที่เข้มแข็ง

(๒) พระสงฆ์ควรเอาใจใส่ในการศึกษาธรรมะและเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่ศาสนาธรรม

(๓) พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำ สอนและหลักศาสนาธรรมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม โดยตรงคือ เป็นผู้ให้การฝึกอบรมแก่ศาสนิกชน โดยทางอ้อมคือการครองตนตามหลักธรรมวินัย ซึ่งจะก่อศรัทธาแก่บุคคลทั่วไป และการให้การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการอบรมพัฒนาจิตและหลักปริยัติทางศาสนาแก่คณาจารย์ วิทยากรผู้ให้การอบรมแก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่ง

(๔) พระสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษา หรือจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ นำ ศาสนิกชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมศาสนาธรรม ซึ่งอาจทำโดยวัด กลุ่มบุคคลโดยมีวัดเป็นแกนนำ กลุ่มพระสงฆ์และสื่อบุคคล เป็นต้น หากร่วมมือกันหลายจุดและประสานเครือข่ายเป็นร่างแหทั่วประเทศ จะช่วยเหลือสังคมไทยได้อย่างดียิ่ง

(๕) พระสงฆ์ควรให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังและพนักงานตามโรงงานที่ไม่มีโอกาสไปฟังเทศน์ที่วัด

๑.๔ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(๑) รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่นการสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยแท้จริง และเป็นการอบรมต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์

(๒) วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางประสานวิทยากรช่วยอบรมประชาชนด้านการอาชีพ ตัวอย่างเช่น หลายนิกายวัดได้ดำเนินการอยู่ หรือจัดห้องสมุดชุมชน และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนธรรม ศาสนปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย

๑.๕ ด้านการสาธารณูปการ

(๑) รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่นสนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านการพัฒนาศีลธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๒) วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย

๑.๖ ด้านสาธารณสงเคราะห์

วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรม จริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้แนะ ทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ ชอบที่ควร รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้ จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญ

๒) ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนธรรม ดำเนินการ ใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบาย ของรัฐบาล

๔) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมี วัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

๕) ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแล บำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัด จะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของ เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

๖) ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้ มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค^{๕๗}

พนม พงษ์ไพบูลย์ ได้พูดถึงวัดในฝันว่า วัดเป็นแหล่งกลางสำหรับการเรียนรู้ทาง พระพุทธศาสนา คนไทยเกือบทั้งหมดมีเลื่อมใสศรัทธาใจอยู่กับพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ตั้งแต่เกิด การเป็นพุทธศาสนิกชนกับการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นของคู่กัน คนไทย เรียนรู้ด้วยการเป็นศิษย์วัดเข้าไปรับใช้พระ ศึกษาจนจบธรรมเนียมประเพณีของพระ โตขึ้นก็ได้บวชเรียนอยู่ในวัด เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็ได้ใช้วัดเป็นที่สงบจิต ค้นหาธรรมเกี่ยวกับชีวิต วัดจึงเป็นศูนย์รวมที่พึงพอใจของพระศาสนิกชนที่สำคัญยิ่ง^{๕๘}

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิลุตติเมธี) ได้กล่าวถึง บทบาทของวัดหรือพระสงฆ์ ที่ต้องบริหาร ดังนี้

๑) ทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สบายใจ

^{๕๗} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน**, ม.ป.ป., (เอกสารอัดสำเนา).

^{๕๘} พนม พงษ์ไพบูลย์, **วัดในฝัน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

๒) ทำตัวให้เป็นตัวอย่างแห่งความดี ความสงบ ดับความเร่าร้อนทางจิตใจ เป็นที่พึ่งสุดท้ายให้ชุมชน

๓) ทำประโยชน์ให้ชุมชนเต็มขีดความรู้ความสามารถ

๔) จัดหาวัสดุอุปกรณ์การทำบุญเอาไว้ใช้ ให้หยิบยืม หรือให้เช่าแล้วแต่กรณี

๕) จัดให้มีกิจกรรมวันพระ วันอาทิตย์ วันสำคัญของชาติ วันสำคัญของศาสนา วันสำคัญของพระมหากษัตริย์ และกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสม

๖) จัดวัดให้เป็นแหล่งค้ำคูณปัญญาสู่ท้องถิ่น เช่น เป็นอุทยานการศึกษา เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นที่อ่านหนังสือ หรือห้องสมุดประชาชน เป็นศูนย์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา ลานจอดรถ หอกระจายข่าว เพื่อบริการประชาชนตามสมควรแก่สถานะ^{๕๙}

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารวัดให้เป็น ๗ โรง คือ^{๖๐}

๑) วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นทีสอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้นจะค่อย ๆ เสื่อมไป

๒) วัดเป็นโรงทิม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี่เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่ และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากจะตายอยู่บ้านนั้น อยากจะเผายู่วัดนั้น

๓) วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจหนังละคร เพราะนั่นเป็นการแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ได้ศิลปินไว้ใช้งานในงานต่าง ๆ

๔) วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพพลานามัย แต่ก่อนแต่ไรมาพระสงฆ์นอกจากมีความรู้ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนเรื่องสมุนไพรต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการนำบัตรรักษา

๕) วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด แต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในโรงเรียนด้วยการให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

๖) วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นทีต้อนรับประชาชน เป็นทีปฏิสังขรณ์ เป็นทีพักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นทีพึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

^{๕๙} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), ธรรมปริทัศน์ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖๙.

^{๖๐} กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, วัดพัฒนา ๔๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒-๑๓๙.

๗) วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้าง พระสังฆาธิการแห่งวัดนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้างนั่นเอง การพัฒนาฝีมือของพระเถระในการส่งไปคุมงาน ไปดูงาน ไปศึกษางานกับช่าง หรือการผลิตช่างมีความสำคัญ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีนั้นต้องเป็นไปตามระเบียบมติของคณะสงฆ์และจำเป็นต้องให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารและดูแลคณะสงฆ์เพื่อให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง สิ่งที่ดีที่สุดคือ การที่ทุกฝ่ายทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันทำหน้าที่ในการบริหารในทุกด้านแม้จะเป็นการสอดส่องดูแลก็ถือว่าเป็นการดูแลพระศาสนาที่ดี เป็นการป้องกันผู้ที่จะมาปองร้ายเป็นภัยของศาสนาได้ด้วย

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการวางแผนการปกครองคณะให้เป็นอยู่ด้วยความเรียบร้อยมีระเบียบแบบแผนที่มีการปกครองเป็นคณะให้คณะสงฆ์ได้อยู่อย่างความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อดูแลในด้านต่าง ๆ ด้วยความเรียบร้อย จึงได้นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงความหมายของการปกครองคณะสงฆ์ หรือการบริหารคณะสงฆ์ ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ที่เอียงไปในทางที่ขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจใช้อำนาจและจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบกำจัดคนเลวนั่นเอง^{๖๑}

การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ๔ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ

^{๖๑}พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

๑) ด้านการปกครอง คือ เป็นแบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติในการปกครองคณะสงฆ์ เรียกว่า ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

๒) ด้านการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของทั้งของบรรพชิตและคฤหัสถ์ หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรม โดยแบ่งการศาสนศึกษา ๒ แผนก คือ แผนกบาลี และแผนกธรรม รวมถึงการศึกษาและการจัดให้มีการเรียนพระธรรมวินัยเป็นส่วนหนึ่งเสริมอีกด้วย

๓) การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ทั้งนี้ การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นงานหนึ่งของคณะสงฆ์ จัดอยู่ในการศึกษาสงเคราะห์ที่เป็นงานของคณะสงฆ์ ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ เพื่อประชาชน มีหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ชัดเจนตามประกาศของมหาเถรสมาคมและข้อบัญญัติที่กำหนดไว้

๔) ด้านการเผยแผ่ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งที่เชิงรับและเชิงรุก การเผยแผ่เชิงรับหมายถึง การเผยแผ่ด้วยการเทศน์การสอนธรรมเป็นหลัก ส่วนการเผยแผ่เชิงรุกหมายถึงการใช้การสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวนำคนเข้าหาธรรม ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นวิธีการเผยแผ่เชิงรุก

๕) ด้านการสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ หมายถึง การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน การอื่นเกี่ยวกับการวัดคือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยก วัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง กิจการอื่น ๆ ของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร เป็นต้น

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดวาอารามต่าง ๆ จัดทำอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

(๑) การดำเนินกิจการเอง เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทาน

(๒) การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนการช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัย

(๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปาและไฟฟ้า

(๔) การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ การสงเคราะห์คนชราและคนพิการ หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่นรายละเอียดของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามภาระงานทั้ง ๖ ด้าน ดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นต้น

พิภพ กาญจนะ ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารวัดว่า ครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้ากับพระสาวกไม่ได้เป็นผู้สร้างวัด การบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของคนสร้างวัดให้พระพุทธองค์ และพระสาวกไม่ได้เป็นเจ้าของวัด และไม่อยู่ติดวัด เพราะจาริกสั่งสอนไปตามนิคมต่าง ๆ ปัจจุบันการบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ว่า วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนในกิจการทั่วไป ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการวัด ในการบริหารและจัดการวัดจะต้องประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงานและการงบประมาณ^{๒๒}

สมเด็จพระมหาธีรราชมณฑลจารย์ (ช่วง วรบุญโณ) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารวัดว่า ต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้^{๒๓}

๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกกรงูรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้มาพบเห็นไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน

๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตาม ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ให้สอยสูงสุด

๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมรุ่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

สรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารวัด เป็นการจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในและนอกวัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่วัด ซึ่งหมายถึง การจัดวางโครงสร้างในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ของวัด ให้มีลำดับขั้นตอนที่มีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม เพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงาน เพราะวัดเป็นสถานที่สาธารณะและเป็นแหล่งรวมใจของชาวพุทธ ดังนั้น วัดจึงควรมีการจัดการกับทรัพยากรที่อยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๒ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครอง

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลซึ่งในสมัยนั้นมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการ

^{๒๒}พิภพ กาญจนะ, คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๒๓}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

ปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศ ที่นิยมการรวบอำนาจ การตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำมาซึ่งความล่าช้า และความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น ๓ ทาง คือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ^{๒๔}

“โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการ ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านี้เป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

โดยการปกครองคณะสงฆ์ในยุคนี้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความหมายกว้างขวางมาก เพราะถ้าพิจารณาเทียบเคียงกับอำนาจหน้าที่ของสังฆสภาคณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรมตามทีบัญญัติแยกอำนาจกันไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้วจะพบว่าอำนาจหน้าที่ต่างๆ ทั้งสามส่วนนั้นได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ อำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

พระราชบัญญัติคณะ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีจุดเด่นในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช คือ สมเด็จพระสังฆราชมีองค์เดียว และพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ และกรรมการมหาเถรสมาคมมี ๒๑ รูปเหมือนเดิมแต่ว่าอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนกว่าฉบับ ๒๕๐๕ คือ

- ๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- ๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- ๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- ๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

^{๒๔}พระธรรมปริยัติโสภณ(วรวิทย์ คงคปญโญ), การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒ ภาคปฏิบัติการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘-๑๐.

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

ภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็น อำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ๔ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ปัจจุบัน มหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ ๖ ประเภท คือ

๑. การปกครอง
๒. การศาสนศึกษา
๓. การศึกษาสงเคราะห์
๔. การเผยแผ่
๕. การสาธารณูปการ
๖. การสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานของมหาเถรสมาคม เป็นไปในลักษณะที่ว่ากรรมการทั้งหมดร่วมกันรับผิดชอบงานทั้ง ๖ ประเภท โดยไม่มีการแต่งตั้งเป็น “กระทรวง” ให้ชัดเจน แล้วมอบหมายให้ กรรมการรูปใดรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็น “รัฐมนตรี” เพื่อกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ และการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ มีอำนาจคือ

ก. อำนาจนิติบัญญัติของมหาเถรสมาคม ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภา มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

- ๑) ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม
- ๒) ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม
- ๓) วางระเบียบมหาเถรสมาคม
- ๔) ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม
- ๕) มีมติมหาเถรสมาคม
- ๖) ออกประกาศมหาเถรสมาคม

ข. อำนาจบริหารของมหาเถรสมาคม โดยที่อำนาจการปกครองและบริหาร กิจการ คณะสงฆ์ของคณะสังฆมนตรีเดิมได้ตกเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ดังนั้น มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

- ๑) จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
- ๒) จัดแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

๓) จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

๔) แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์

และในนามคณะกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น จะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งอีกหลายคณะ คือ

๑) คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์

๒) คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต

๓) คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม

๔) คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์

๕) คณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้ มีการแบ่งเขตปกครองตามลำดับชั้นคือ ตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยแบ่งสายการปกครอง ดังนี้

๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๑, ๒, ๓, ๑๓, ๑๔, และ ๑๕

๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๔, ๕, ๖ และ ๗

๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, และ ๑๒

๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๑๖, ๑๗, และ ๑๘

๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกายทุกภาค

และเขตการปกครองคณะสงฆ์แบ่งตามภาค ๑๘ ภาค ประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ ได้แก่ ภาค ๑- ภาค ๑๘ เป็นต้น

ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคเป็นไปตามความในมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กำหนดขึ้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะตามลำดับชั้นต่อไปนี้

๑) เจ้าคณะภาค

๒) เจ้าคณะจังหวัด

๓) เจ้าคณะอำเภอ

๔) เจ้าคณะตำบล

๕) เจ้าอาวาส

ค. อำนาจตุลาการของมหาเถรสมาคม การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์หรือคดีความในคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรม กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑) การพิจารณาชั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่ภิกษุถูกฟ้องสังกัดอยู่ ถ้าผู้ถูกฟ้อง เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือชั้นขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในชั้นต้น

๓) การพิจารณาชั้นฎีกา เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

จะเห็นได้ว่า การที่ฝ่ายรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ออกมาบังคับใช้ได้เป็นประจักษ์พยานอย่างดีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักร เพราะการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลได้ชื่อว่าการอุปถัมภ์แก่คณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะคณะสงฆ์ไม่มีอำนาจลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยชั้นร้ายแรงและไม่ยอมสละสมณเพศทั้งไม่มีอำนาจลงโทษผู้ใส่ความคณะสงฆ์ หากคณะสงฆ์ปล่อยไว้อย่างนั้นจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงการคณะสงฆ์ ในกรณีคณะสงฆ์จะต้องพึ่งอำนาจรัฐเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์ แห่งพระศาสนา แม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครองคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐ

หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสและผู้รักษาการแทน

โดยที่วัดเป็นสถาบันหลักในการปกครองและการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาที่สำคัญสุด กฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด เจ้าอาวาสนั้นมีฐานะเป็นผู้ปกครองวัด และและมีฐานะเป็นผู้แทนวัด ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา ๔๕ แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาส จึงเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระศาสนา แม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าว จึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ใน หมวด ๕ ว่าด้วยเรื่องของวัด ไว้ในมาตราที่ ๓๗-๓๘ มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- ๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนัก อาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- ๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
- ๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- ๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- ๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- ๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

อนึ่ง เพราะวัดจะต้องมีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ซึ่งอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่างเว้นเลย จึงมีบทบัญญัติโดยชัดเจนในมาตรา ๓๙ ดังนี้

“มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม”

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๓๗ และ ๓๘ เป็นหน้าที่และอำนาจโดยภาพรวม ส่วนอำนาจและหน้าที่โดยส่วนย่อย ยังมีในบทบัญญัติอื่น ๆ อีกส่วนรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ในรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลที่ ๘ มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ ปัจจุบันมีการตราพระบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บุคลากรด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการ

ปกครองคณะสงฆ์ ถือว่ามีความสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

๒.๓.๓ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษา

การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ธรรม ๒ ประการของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ในปัจจุบันจัดการศึกษาของสงฆ์ เป็น ๒ ส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

การศาสนศึกษา หมายถึง ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และมุ่งให้ศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ สीलสิกขา การอบรมกาย วาจา จิตสิกขา การอบรมใจ ปัญญาสิกขา การอบรมกาย วาจา ใจ ด้วยปัญญา^{๒๔}

การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ระดับต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นสู่สังฆกรรม เมื่อรู้แล้วจะได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และสร้างสรรค์ในตัวเองในคนอื่นและสังคม การศึกษาในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ การบวชเรียนคือ การศึกษาโดยการบรรพชาเป็นสามเณรอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เนื้อหาของการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ก็คือ พระพุทธศาสนานั้นเอง

สภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน การศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะเป็นกิจการสำคัญอย่างหนึ่งที่คณะสงฆ์จัดให้มีการดำเนินการดังที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์” และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางก็ได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษาว่า “ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” และในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคได้กำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น

^{๒๔} พระครูปลัดอดาทิตย์ อดุลเวที (ชองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗.

ว่า “ควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษา ให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ได้จัดการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน คือ^{๖๖}

๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตร แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาสมี อุบาสก อุบาสิกา หรือแม่ชี ที่ศึกษาเล่าเรียนเรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งออกเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น ๘ ชั้น คือ ประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๘

๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และฉบับปรับปรุงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๕ มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้พระภิกษุสามเณร มีความรู้หลักธรรม และหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้มีความประสงค์ จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพได้

การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็น การศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้และเข้าใจ พระพุทธวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้ว พระพุทธศาสนาก็ต้อง เสื่อมสูญไปด้วยเหตุนี้ กษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมาจึงทรงทำนุบำรุงสนับสนุน ฐานันดรพระราชทาน ราชูปการต่าง ๆ มีนิตยภัต เป็นต้น จึงจัดให้มีวิธีการสอบพระปริยัติธรรม เพื่อให้ปรากฏต่อชาวโลกทั่วไปว่า พระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด เมื่อปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้ถึงขั้นที่กำหนดไว้ พระมหากษัตริย์ก็ทรงยกย่อง ภิกษุสามเณรรูปนั้นให้เป็นมหาบาเรียน (ปัจจุบันเรียกว่า มหาเปรียญธรรม) ครั้นอายุพรรษา ถึงชั้นเถรภูมิ ก็ทรงตั้งให้มีสมณศักดิ์ในสังฆมณฑล ตามควรแก่คุณธรรมและความรู้ เป็นครูอาจารย์สั่งสอนพระปริยัติธรรมสืบ ๆ กันมาจนบัดนี้

ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ทั้งทางโลกและทางธรรม ผสมผสานกันไปและเพื่ออนุวัตน์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่วิชาการพระพุทธศาสนา

^{๖๖} พระยพทุฑฒนา รณณียธมโม (แก้วกันหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจ้ดต้งครณะสงฆ์ในสมัย พุทธกาล”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๑.

ยังเป็นแกนหลักในการศึกษา ถือเป็นการศึกษาศัมัยใหม่ที่ผสมผสานทั้งทางด้านศาสนาและวิชาสามัญศึกษาเข้าด้วยกัน การศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ จึงถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงหรือหน้าที่หลักของพระสงฆ์ เป็นการศึกษาเล่าเรียน เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อพัฒนาชีวิตโดยดำเนินตามองค์ประกอบของการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) ปริยัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยนับเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและการศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมนั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือการศึกษาศรรมวินัย ให้มีความรู้พื้นฐานอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้งว่าคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ที่จัดเป็นธรรมบทนั้นบทนี้ว่าด้วยเรื่องอะไร ถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิต จำทำอย่างไรและ เมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร เรียกว่า ปริยัติ

๒) ปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือนำมาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา และใจ กล่าวอีกในหนึ่งก็คือนำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานของตนเรียกว่า ปฏิบัติ

๓) ปฏิเวธ ได้แก่ ผลของการปฏิบัติธรรมนั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก พระอรหันตสาวิกา และพระอริยบุคคล เป็นต้น ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชนธรรมดาขึ้นมาเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุธรรมขั้นนั้น ๆ ตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัติ นั้น ไม่มีใครมายกย่องหรือแต่งตั้งให้ แต่การยกฐานะดังกล่าวเป็นโดยอัตโนมัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฐานะหรือตำแหน่งแห่งพระอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้จะรู้ได้ด้วยตนเองคือ เป็นปัจเจกจัดตั้ง เวทิตัพโพ วิญญูหิ เรียกว่า ปฏิเวธ^{๖๗}

นอกจากนี้ พระภิกษุ สามเณร ต้องศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพัฒนากาย วาจา ใจ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาเรา ถือกันว่าเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาเป็นตัวตัดสินที่ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา และจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาเองก็เป็นปัญญา พระพุทธศาสนาถือว่าชีวิตแห่งมนุษย์เป็นชีวิตแห่งการศึกษา เพื่อนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า ปัญญา เมื่อมีการศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา ชีวิตก็งอกงามดีขึ้น ประณีตขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การศึกษา (สิกขา) ในทางพระพุทธศาสนาสามารถแยกออกไปเป็น ๓ ด้าน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการ

^{๖๗}พระมหาศกดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธิสารบัณฑิต (วีระ ภาทจารี)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙-๔๑.

ดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้านคือพฤติกรรม จิตใจและปัญญาเรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑) ศีล การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย และทางวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ๒ ประการ คือ ๑) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์รวมทั้งสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ๒) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย ๔ เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติอย่างถูกต้องและมีผลดี

๒) สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรมและพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนา และเป็นไปตามเจตจำนงหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาดีแล้ว ก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย ซึ่งการพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกน หรือเป็นศูนย์กลาง เรียกว่า สมาธิ

๓) ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความหมายสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวแกนนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่า มีปัญญานำหรือบอกทางให้

อย่างไรก็ตามการศึกษาฝ่ายพุทธจักรนั้นจะเน้นถึงองค์ประกอบของหลักของธรรม ๓ ประการ คือ ปรีชา ปฏิบัติ ปฏิเวธ และมุ่งศึกษาตามหลักธรรม ๓ ประการ คือ ๑) การฝึกหัดอบรมกาย วาจาให้เรียบร้อย เรียกว่า สิลสิกขา ๒) การฝึกหัดอบรมจิตให้สงบแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา ๓) การหัดอบรมปัญญา ให้รู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริงถึงขั้นบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา สิกขาทั้ง ๓ ประการนี้เรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญานี้ คือการศึกษาของกุลบุตร ผู้บวชเป็นพระภิกษุสามเณร เพื่อให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายปลายทางของการบวชคือพระนิพพาน อันเป็นธรรมชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา ^{๖๔}

๒.๓.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกจากศาสนาศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน ^{๖๕}

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

^{๖๕} พระครูปลัดตาทิพย์ อดุลเวที (ชองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๘๐.

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อม แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา^{๗๐}

คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น ๒ ประการ คือ

๑) การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และในปัจจุบันนี้การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จัดได้ถึง ๔ ประเภท คือ

(๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนรวมกันกับภิกษุ สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

(๒) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบันมีจำนวน ๓ แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

(๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะ วันอาทิตย์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา ได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักร หยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็ก ศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวน วิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษ อันเป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

(๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์สังคมและสติปัญญาส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้าน ที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมายมาช่วย

^{๗๐} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือครูจริยศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๒), หน้า ๕-๖.

เลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่เด็กสอนหนังสือง่าย ๆ เบื้องต้นที่ไม่เกินกำลังของสมองที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระ เป็นต้น

๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศาสนศึกษาหรือการสงเคราะห์ สถาบันการศึกษาหรือการสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะดำเนินการทั้งเป็นการส่วนตัว หรือเป็นการคณะสงฆ์ได้ ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ และผลสะท้อนถึงพระภิกษุสงฆ์โดยตรง การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ๑) ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
- ๒) ช่วยพัฒนาสถานการศึกษา
- ๓) ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา
- ๔) ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้ว ภิกษุสงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานที่ศึกษาทั่วประเทศ อาทิ ตั้งทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาช่วยพัฒนาสถานศึกษา ช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษา และช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา เป็นสถานอบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจนขาดคนดูแล และกำพร้าบิดาก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิด พระศาสนาและเป็นโอกาสให้ภิกษุสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป

การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคล ผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ ๑. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๒. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ๓. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ๔. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๕.โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด^{๓๑}

^{๓๑}บุญศรี พานะจิตต์, ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติทั้งด้านการศึกษาการอบรมสั่งสอนการให้ที่อยู่อาศัยอาหารรวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของชาติอย่างยิ่ง และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ไทย ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้ว เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลง ก็คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หนึ่งมหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัดเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐบาล ก็ให้สงฆ์ให้ช่วยบริหารจัดการโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ตั้งแต่แรกที่มีรัฐเริ่มจัดการศึกษา เป็นต้น

๒.๓.๕ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างยิ่ง^{๗๒}

การเผยแผ่ศาสนาธรรม หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาทและประชาชนทั่วไปได้รับทราบในทุกๆ วิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบนั้น อบรม

^{๗๒} พระยุดธนา รมณียธมฺโม (แก้วกัณหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๑๑๕.

สั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สั่งสอนให้ผู้เรียนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิด ความเลื่อมใส ศรัทธา และตั้งตนอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยัง ประโยชน์สุข ให้เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ การพัฒนาศักยภาพของคณะสงฆ์เพื่อให้องค์กร คณะสงฆ์เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ควรตระหนัก ในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

- ๑) ทิวฐรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้
- ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า
- ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน

ในส่วนงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่กำหนดหน้าที่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้คือ

๑) อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยา มารยาท ตลอด ถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ

๒) อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอน หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔) แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ

๕) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับ พระศาสนาโดยถูกต้อง

๖) หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นให้หมดไปโดยชอบ

๗) ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น

๘) ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี หรือเพื่อ ประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง เกี่ยวกับการไหว้ พระสวดมนต์บ้าง เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ตามวัดต่าง ๆ ได้ท่องได้อ่านตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส

บทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์ งานเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

๑. งานพระธรรมทูต ดำเนินการโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมควร บำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศเป็นงาน ที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมและ ความจำเป็นที่ จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้องรวม

ทั้งสามสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม งานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนาธรรมกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามากะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มี ๔ ประการ คือ

๑) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

๒) เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชน

๓) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่าง ข้าราชการประชาชนพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา ในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน

๔) เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.บ.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทย ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมาย ที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้ภิกษุสงฆ์ในชนบท ได้มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัด ให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

๓. งานอบรมจริยธรรมนักเรียนข้าราชการ และประชาชนเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม มีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวพุทธ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรม ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

๔. การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดภาคฤดูร้อนประมาณ เดือนเมษายน

๕. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามากะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัด และประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อจัดฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไป ของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามากะผู้เยาว์ เรียกว่า พุทธมามกาจารย์ แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ คณะประถมพุทธมามากะ ได้แก่ เด็กอายุ ๗-๑๐ ขวบ คณะมัธยมพุทธมามากะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๑-๑๕ ขวบ คณะอุดมพุทธมามากะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๖-๑๘ ปี

๖. การเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรมและการเผยแพร่ในต่างประเทศอาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

๗. การเผยแพร่ตามศักยภาพของวัดเป็นโครงการที่จัดขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัด ลานใจลานกีฬา เป็นต้น^{๗๓}

๘. สื่อสารมวลชนกับคณะสงฆ์ เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อสารมวลชน เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และตระหนักว่าสื่อสารมวลชน มีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน คือ

- ๑) ความสำคัญของสื่อสารมวลชน
- ๒) หลักการ และจรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน
- ๓) พ.ร.บ. คลื่นความถี่กับการพระศาสนา
- ๔) ชนิดและรูปแบบของสื่อสารมวลชน
- ๕) บทบาทพระสงฆ์กับสื่อสารมวลชน

๙. งานประชาสัมพันธ์คณะสงฆ์ เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการประชาสัมพันธ์ และสามารถนำหลักการและวิธีการไปประยุกต์ใช้กับงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

- ๑) หลักและวิธีการประชาสัมพันธ์
- ๒) องค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์
- ๓) ความสำคัญของการวางแผนประชาสัมพันธ์
- ๔) การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์
- ๕) แนวทางการประชาสัมพันธ์^{๗๔}

ในการเผยแพร่พุทธธรรมนั้นมีหลายวิธี ดังต่อไปนี้

๑) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมะ สั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งวิธีนี้ ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมเป็นประจำ

๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืน และผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังพิเศษเป็นวิธีการที่น่าสนใจ

^{๗๓}บุญศรี พานะจิตต์, โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

^{๗๔}พระครูปลัดอาทิตย์ อุตฺตเวที (ชองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๘๖.

๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ

๔) สันทนาธรรม คือ การพูดจาหรือในหลักธรรมเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง

๕) การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสั่งสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขาร ตามหลักไตรลักษณ์

๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะ การใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่มีเวลาศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า วิธีที่ภิกษุสงฆ์ ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สันทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะจะเลือกใช้วิธีใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ การเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่ง คือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือ การเผยแผ่นี้เองคณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถา ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดี จะได้รับการยกย่องมาก และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๖ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการ

สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๘ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ

๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้างการตั้งการรวมการย้ายการยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔) การศาสนสมบัติของวัด

แนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ ทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษา สถานที่ที่รื่นรมย์ ลานวัดสะอาด ปราศจากมูลฝอย สิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะ มีถนนทางเดินเท้า วัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สิน มีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร การหาเสนาสนะที่ดี แผ่นป้ายก็ดีให้ใช้สีเทาเรียบๆ ไม่ฉูดฉาดการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทยมีการจัดระบบน้ำดื่มน้ำใช้ ไฟฟ้าที่อยู่อาศัย มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการภิกษุสามเณร ได้รับความผาสุก ในการบำเพ็ญสมณธรรม วัดควรจัดบริเวณและอาคารสถานที่ให้ ร่มรื่นสวยงาม สะอาด สงบและมีสภาพเป็นอุทยาน หรือสวนป่าที่มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติมากที่สุด จัดวางแผนผังที่เป็นสัดส่วนโดยแบ่งเขต พุทธาวาส สังฆาวาสและเขตฌาปนสงเคราะห์ให้เป็นระเบียบ จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน อีกทั้งจัดธรรมสถานหรือ สวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนหรือคนในท้องถิ่น

ความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป การบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบัน แบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ ๑. การบูรณะและพัฒนาวัด ๒. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด และการบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสุข (สัปปายะ) ๔ อย่าง คือ

๑) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นรื่นรมย์ เป็นร่มเย็นสถานเจริญตาสบายในแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

๒) อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๓) บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัด วัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล ๔ ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล ๔ ประเภทนี้ โดยการจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้เป็นกัน

๔) ธรรมสัปปายะ ธรรมเป็นที่สบายจุดมุ่งหมาย คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

ดังนั้นการสาธารณูปการจะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัทจะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงาน

สาธารณูปการ เป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่ดี และต้องรู้จักวิธีการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและพัฒนาวัดให้สง่างามขึ้น เป็นศูนย์กลางพัฒนาของชุมชน โดยกำหนดยึดหลักการบริหารบูรณปฏิสังขรณ์ การรักษาดูแลทำนุบำรุง ศาสนวัตถุ และการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีการอนุรักษ์ศาสนสถาน คือ ดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุรักษ์สถานแก่อนุชนรุ่นหลังได้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเป็นการปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด โดยเน้นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเดิมภายในวัดรวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม บุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในสังคม สามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคม พ้นจากความลุ่มหลงฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข มีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านศาสนพิธี การให้การศึกษาคณะเผยแผ่ ศาสนธรรมและการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระพุทธรูปศาสนาสถาสร้างความสะดวกสบายได้อย่างแท้จริง

๒.๓.๗ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณสงเคราะห์

สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ดีกว่าการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ที่ดีจัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น^{๗๕}

การสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะคือ

- ๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น หน่วยอบรม อบต. ห้องสมุดเพื่อประชาชน มูลนิธิเพื่อคนยากจน
- ๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด เป็นต้น

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดคลอง การพัฒนาก่อสร้างวัดพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น วาทภัย อุทกภัย อัคคีภัย เหล่านี้ถือว่าเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้นรวมเป็นถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัด จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัด จะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้านของวัดภิกษุสงฆ์ สามเณร ในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชน ในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัดได้

กล่าวโดยสรุป การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการ และมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

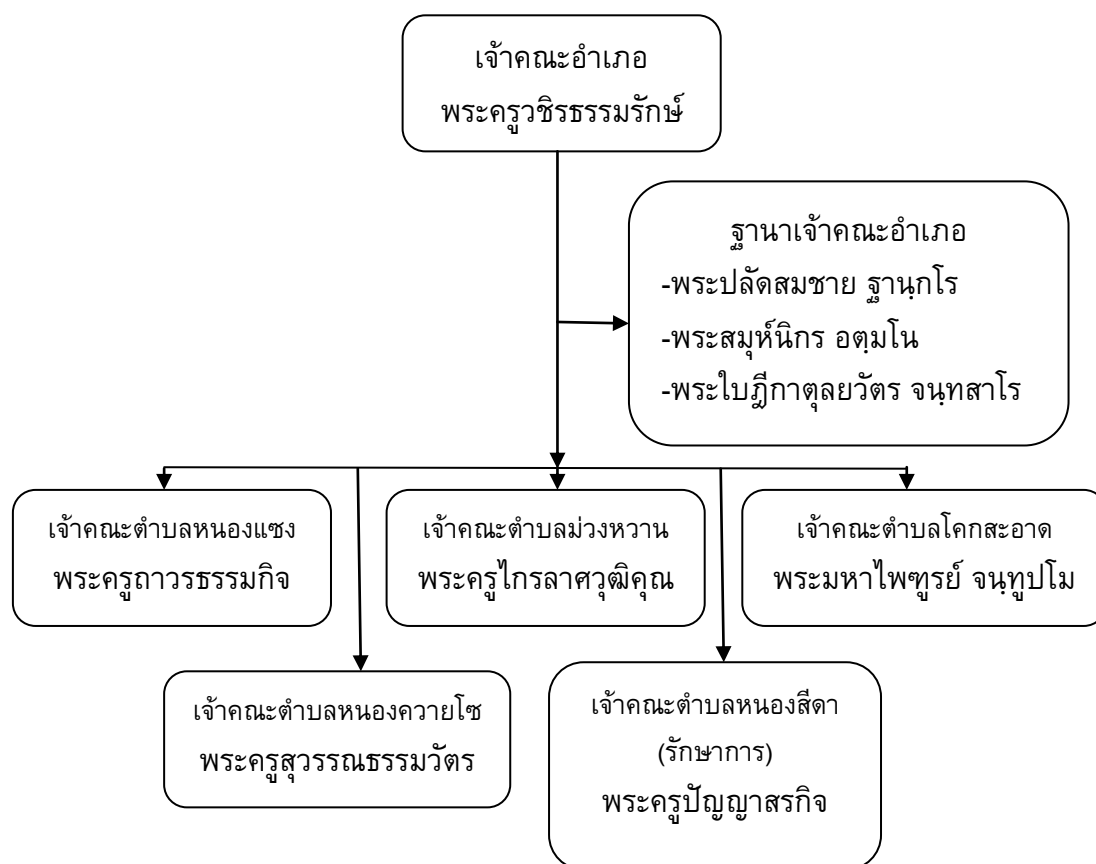
การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ภายใต้การดูแลของ พระธรรมปิฎก เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ซึ่งท่านได้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ทั้งจังหวัดสระบุรี ทั้งหมด ส่วนในอำเภอหนองแขงมีวัดทั้งหมด ๒๖ วัด^{๗๖} ดังนี้

รายชื่อวัดในอำเภอหนองแขง

วัดไถ่เสา ตำบลไถ่เสา	วัดบ้านใหม่ ตำบลไถ่เสา
วัดหนองหญ้าปล้อง ตำบลไถ่เสา	วัดเขาไกรลาศ ตำบลเขาดิน
วัดเขาดิน ตำบลเขาดิน	วัดจี่วาม ตำบลโคกสะอาด
วัดหนองกระธาตุ ตำบลโคกสะอาด	วัดหนองกวางโจน ตำบลโคกสะอาด
วัดหนองนกชุม ตำบลโคกสะอาด	วัดหนองหลัว ตำบลโคกสะอาด
วัดม่วงหวาน ตำบลม่วงหวาน	วัดหนองสองห้อง ตำบลม่วงหวาน
วัดอยู่ตะเภา ตำบลม่วงหวาน	วัดหนองกบ ตำบลหนองกบ
วัดหนองทางบุญ ตำบลหนองกบ	วัดท่าราบ ตำบลหนองควายโซ
วัดหนองพลับ ตำบลหนองควายโซ	วัดโคกน้อย ตำบลหนองแขง
วัดหนองกีบม้า ตำบลหนองแขง	วัดหนองน้ำสร้าง ตำบลหนองแขง
วัดหนองหอย ตำบลหนองแขง	วัดบ้านขาม ตำบลหนองสีดา
วัดบ้านโดน ตำบลหนองสีดา	วัดหนองสีดา ตำบลหนองสีดา
วัดหนองหญ้าปล้อง ตำบลหนองหัวโพ	วัดหนองหัวโพธิ์ ตำบลหนองหัวโพ

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แต่ละวัดของคณะสงฆ์อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ก็จะแบ่งเป็นเขตการปกครองแบ่งออกเป็นตำบลอีก ๕ ตำบล และมีวัดในการของเขตคณะสงฆ์ อำเภอหนองแขง จำนวน ๒๖ วัด ด้วยกันดังจะเห็นได้จาก แผนภาพที่ ๒.๒

^{๗๖}ระเบียบวาระการประชุมของคณะสงฆ์อำเภอหนองแขง, สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองแขง. ครั้งที่ ๕/๒๕๕๓.

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

คณะสงฆ์มีพระภิกษุและประชาชน ที่สังกัดอยู่ในอำเภอหนองแขง จำนวนพระภิกษุ ๑๕๑ รูป จำนวนไวยาวัจกร ๕๒ คน กรรมกรวัด ๑๓๐ คน รวมทั้งสิ้น ๓๖๙ รูป/คน^{๗๗}

การจัดการดูแลความเรียบร้อยในส่วนอำเภอหนองแขงนี้อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าคณะอำเภอพระครูวิชิตธรรมรักษ์ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสวัดและพระภิกษุสงฆ์ทุกรูปทำหน้าที่ในการดูแลให้เป็นไปตามระเบียบของการดูแลกิจการคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยเป็นอย่างดี

กิจการคณะสงฆ์ภายใต้การดูแลของเจ้าคณะจังหวัดสระบุรีได้ให้มีการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสามัคคีปองดองกันทั่วทั้งจังหวัด เช่นการทำกิจกรรม ร่วมกันดูแลวัดในระบบ ๕ ส. การปฏิบัติธรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งภาคบาลีและนักธรรม เป็นต้นเพื่อให้ทุกอำเภอนำไปปฏิบัติ

ในส่วนของคณะสงฆ์อำเภอหนองแขงก็ได้นำมาปฏิบัติตามมติของคณะสงฆ์ของจังหวัดสระบุรี โดยมีการประชุมเพื่อแจ้งการปฏิบัติงานเป็นวาระการประชุมเพื่อให้เจ้าอาวาสทราบและนำไปแจ้งต่อเพื่อให้พระภิกษุได้ร่วมกันปฏิบัติตามมติที่ได้รับมาอย่างเรียบร้อย

^{๗๗} สำนักงานกองเลขฯ เจ้าคณะอำเภอหนองแขง, “เอกสารสำรวจประชากรวัด”, ปี ๒๕๕๒.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

การวิจัยงานเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งว่าผู้ที่ทำหน้าที่การทำงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดมีความคิดเห็นแบบใดที่จะสามารถนำมาปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานของตนเองแล้วเป็นรูปแบบที่นำมาซึ่งเรียนรู้การทำงานที่ดีได้ตั้งงานวิจัยต่างๆ ที่ได้ทำเพื่อค้นหาจุดบกพร่องและข้อดี

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตินิล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และเป็นผู้ให้คำปรึกษา ในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุข โดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ชุมชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นของชุมชน โดยการมุ่งให้มีการปฏิบัติจริง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนได้ดำเนินการฝ่ายกิจกรรมการพัฒนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากผลการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอดและพึ่งพากันเองในชุมชน^{๗๘}

เรื่องอุไร ช่วยชู ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งพบว่า ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๑๓ ปี ขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีอาชีพเกษตรกรรม ในการประสานงานมีความสามารถในระดับกลาง และได้รับการฝึกอบรมศึกษาดูงานระดับปานกลาง สำหรับความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับสูง และพบอีกว่า อายุ ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง อาชีพและการประสานงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

^{๗๘} พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะศึกษาพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตินิล), วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนระดับการศึกษา การฝึกอบรมศึกษาดูงานและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ไม่ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน^{๗๙}

เอกราช มณีกรรณ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมุกดาหาร” พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีประสิทธิภาพสูงสุดในการประเมินผลรองลงมา คือ ด้านการวางแผนและน้อยที่สุดในด้านการตัดสินใจและประสบการณ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และมีปัจจัยที่ไม่มีผล คือ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งและความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่^{๘๐}

สาธิต แก้วรากมุกข ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษา อำเภอเมืองราย จังหวัดเชียงราย” พบว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับมาก และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง มีการวางแผนงานสูง มีการวางแผนการตัดสินใจและการประเมินผลในระดับสูงตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและปัจจัยที่ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ตำแหน่ง การได้รับข้อมูลข่าวสาร สภาพแวดล้อมในการบริหารงาน ความสัมพันธ์กับร่วมงาน ความศรัทธาต่อผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาและความคาดหวังความก้าวหน้าในการทำงาน^{๘๑}

ฐิติรัตน์ มีมาก ได้วิจัยเรื่อง การจัดการที่มีประสิทธิผลของสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พบว่า สภาพการจัดการของสหกรณ์ มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ตัวแปรที่ใช้วัดสภาพการจัดการ ได้แก่ ขนาดของสหกรณ์ ความสามัคคี โดยปัจจัยที่บ่งชี้ประสิทธิผลระดับองค์การพบว่า ปัจจัยที่บ่งชี้ประสิทธิผล ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การนำ การควบคุมเงินทุนเครื่องมือและอุปกรณ์ บุคลากรที่

^{๗๙} เรื่องอุไร ช่วยชู, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน, ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดปทุมธานี”, ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, (คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ.

^{๘๐} เอกราช มณีกรรณ, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา จังหวัดมุกดาหาร”, ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม (คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

^{๘๑} สาธิต แก้วรากมุกข, “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา อำเภอเมืองราย จังหวัดเชียงราย”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, (คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ก.

ดำเนินงาน ขนาดของสหกรณ์ ความสามัคคี ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการต่อสหกรณ์ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลขององค์การอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ^{๔๒}

พระวันชัย ธนวิโส (กัณหะกาญจนะ) ได้วิจัยเรื่อง **สำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท** มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาวานิสิตที่มีปัจจัยทางชีวสังคม คือ อายุพรรษา ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา และการได้รับการสนับสนุนแตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สอง เพื่อศึกษาวานิสิตที่มีปัจจัยทางจิต คือ เหตุผล เชิงจริยธรรมและความเชื่ออำนาจในตนแตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สาม เพื่อศึกษาวานิสิตที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในกฎแห่งกรรมและอิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันหรือไม่

ผลจากการวิจัยที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการที่แรก ได้พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคมที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท คือ การได้รับการสนับสนุน โดยที่นิสิตที่ได้รับการสนับสนุนสูง จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทสูงกว่านิสิตที่ได้รับการสนับสนุนต่ำ ส่วนนิสิตที่มีอายุพรรษาสูงหรืออายุพรรษาต่ำ นิสิตชั้นปี ๔ หรือนิสิตปี ๑ และนิสิตที่ศึกษาอยู่ในคณะต่างๆ ทั้ง ๔ คณะ มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทไม่แตกต่างกัน ประการที่สอง ได้พบว่า ปัจจัยทางจิต คือ ความเชื่ออำนาจในตน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท โดยที่นิสิตที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท สูงกว่านิสิตที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ ส่วนเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ และประการที่สาม ได้พบว่า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในกฎแห่งกรรมและ อิทธิบาท ๔ ทั้งสองมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท โดยที่นิสิตที่มีความเชื่อในกฎแห่งกรรมและอิทธิบาท ๔ สูง จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทสูงกว่านิสิตที่มี ๒ ลักษณะดังกล่าว ^{๔๓}

^{๔๒} จูริรัตน์ มีมาก, “การจัดการที่มีประสิทธิผลของสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย”, (ศูนย์นิพนธ์บริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^{๔๓} พระวันชัย ธนวิโส, (กัณหะกาญจนะ) “การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓. บทคัดย่อ.

นางสาวสมสุข แหมคำ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี โดยการสืบค้นของอาจารย์ในสถาบันมีอัตราส่วนความถูกต้องแน่นอนสูงกว่าอัตราส่วนความถูกต้องแน่นอนโดยการสืบค้นของนักศึกษาในสถาบัน ๒. ระดับความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาในสถาบันเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการทั้ง ๔. ด้านของสำนักวิทยบริการ คือ ด้านความถูกต้องเที่ยงตรงด้านความเชื่อถือได้ด้านการปฏิบัติงานได้คล่องตัว และด้านความมีประโยชน์ มีคุณภาพอยู่ในระดับสูงมาก^{๔๔}

นางสาวจุฑาทิพย์ หล้าบ้านโพ ได้วิจัยเรื่อง การสร้างบทเรียนโปรแกรม เรื่อง บ้านและชีวิตความเป็นอยู่ในบ้าน วิชาการงาน อาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนโปรแกรมเรื่องบ้านและชีวิตความเป็นอยู่ในบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ให้มีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนมัธยมหนองเขียด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา ๒๕๔๘ จำนวน ๕๑ คน การทดลองหาประสิทธิภาพของบทเรียนโปรแกรม แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่งกับนักเรียน ๓ คน ทดลองแบบกลุ่มเล็กกับนักเรียนจำนวน ๙ คน และทดลองภาคสนามกับนักเรียนจำนวน ๓๙ คน บทเรียนโปรแกรม ที่สร้างขึ้นมีจำนวน ๑๓๔ กรอบ และเป็นบทเรียนโปรแกรมแบบเส้นตรง ผลการศึกษา ปรากฏว่าบทเรียนโปรแกรม เรื่อง บ้านและชีวิตความเป็นอยู่ในบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ ๘๖.๐๖/๘๔.๙๕^{๔๕}

อรสา โพธิ์ทอง ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการอำเภอ ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) : กรณีศึกษา อำเภอในเขตศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ ๗ พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการอำเภอมากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่พัฒนาการอำเภอ มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการติดตามประเมินผล ซึ่งยังไม่มีมีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างจริงจังของ กพอ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ เนื่องจากขาดทักษะในการปฏิบัติงานและงบประมาณสนับสนุน การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ดำเนินการ

^{๔๔}นางสาวสมสุข แหมคำ, “การศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม”, สำนักวิทยบริการ, สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๖, บทคัดย่อ.

^{๔๕}นางสาวจุฑาทิพย์ หล้าบ้านโพ, “การสร้างบทเรียนโปรแกรม เรื่อง บ้านและชีวิตความเป็นอยู่ในบ้านวิชาการงาน อาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ, หอสมุด, คณะศึกษาศาสตร์และสำนักวิทยบริการ, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘, บทคัดย่อ.

ไม่เหมาะสม ขาด วัสดุอุปกรณ์สนับสนุน นอกจากนี้ มีปัญหาเกี่ยวกับการขาด การประสานงาน ของ กพอ ในการจัดวางแผนพัฒนาอำเภอ และ การประสานแผนงานโครงการพัฒนาชนบท ซึ่งมีข้อคิดเสนอแนะของ พัฒนาการอำเภอว่า ควรมีการประชุมชี้แจง ผูกอบรวม กพอ ให้เข้าใจ บทบาทหน้าที่ แนะนำปฏิบัติงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่ ของ กพอ เพื่อปฏิบัติงานให้มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ มากขึ้น ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการอำเภอ ในฐานะเลขานุการ กพอ คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะของพัฒนาการอำเภอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเสริมสร้าง ให้การปฏิบัติงานในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ มีประสิทธิภาพ ในภาระหน้าที่ทุกด้าน ตลอดจนการพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพของคณะกรรมการพัฒนา อำเภอทั้งคณะ ให้มีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ ในการบริหารงาน พัฒนาชนบทระดับอำเภอร่วมกัน รวมทั้งให้การสนับสนุน การปฏิบัติงานของเลขานุการ กพอ ทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร เพื่อบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของผู้สนใจศึกษา เพิ่มเติมนั้น ควรศึกษากลุ่ม ประชากรให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นรวมทั้งศึกษาประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพแต่ละด้าน โดยละเอียดเพื่อนำมาเป็นแนวทาง ปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตลอดจนการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของ กพอ. ทั้งคณะ เพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับอำเภอ ให้เหมาะสมต่อไป^{๔๖}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันทุกฝ่าย และจำเป็นต้องมีความเข้าใจในการทำงานและหน้าที่ของตนเองปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ได้วางไว้ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้งานที่ได้วางแผนและลงมือปฏิบัติ และผลออกมาจะรับประสิทธิภาพตาม เป้าหมายที่หน่วยงานหรือองค์กรได้วางเอาไว้

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหาร

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานนั้นเป็นการวิจัยการทำงานของหน่วยงานว่า ได้มีการวางแผนงานที่ได้ขนาดไหนแล้วเมื่อได้ลงมือทำงานไปแล้วผลที่ได้กลับมานั้นเป็นไปตาม แผนตามความพอใจที่ได้วางไว้หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากการทำวิจัยหาผลงานการบริหารของ หลายท่านที่พอจะทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ดังนี้

^{๔๖} อรสา โพธิ์ทอง, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนา การอำเภอ ในฐานะเลขานุการ คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) : ศึกษากรณีอำเภอในเขตศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ ๗”, สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), บทคัดย่อ.

ขนิษฐศรี ลีอารีย์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการวางแผนทั่วไป โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติอันดับแรก คือ โรงเรียน ให้คณะครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการวางแผนงานของโรงเรียน, จัดสรรงบประมาณของโรงเรียนกระจายไปตามแผนงานและโครงการยังไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสม การจัดทำแผนงานวิชาการ, โรงเรียนมีการจัดเก็บทะเบียนเอกสารและหลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ถูกต้อง เป็นระบบและปัจจุบัน, โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมน้อย, โรงเรียนสนับสนุนให้ครูไปร่วมประชุมอบรมสัมมนาและลาศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติงาน, โรงเรียนจัดให้มีการศึกษาและฝึกงานนอกสถานที่, โรงเรียนนำข้อมูลจากข้อสรุปเสนอแนะจากแผนงาน โครงการ กิจกรรม มาใช้ประกอบในการวางแผนจัดการศึกษาของโรงเรียน, โรงเรียนไม่ได้ติดตามผลนักเรียนที่จบหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน และ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติการสอน มีทักษะต่อการบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๔๗}

จันทร์ แซ่ลี ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร : กรณีศึกษาเทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ โดยศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมถึงรายงานประจำปีของบริษัทระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๖

การศึกษาเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน พบว่า บริษัทมีสภาพคล่องที่ดี บริษัทสามารถทำยอดขายได้ดีจากสินทรัพย์ที่มีอยู่ และความสามารถในการทำกำไรค่อนข้างดี แต่จะลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ส่วนการวิเคราะห์ด้วยค่า Z พบว่าบริษัทอยู่ในช่วงสภาวะไม่แน่นอน เนื่องจากต้องมีการลงทุนที่สูง

การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการของการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า บริษัทมีทั้งจุดแข็งในองค์กรและโอกาสที่ดีจากภายนอก ทำให้บริษัทเลือกใช้กลยุทธ์แบบเชิงรุก^{๔๘}

นรินทร์ พูลสวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

^{๔๗} ขนิษฐศรี ลีอารีย์, “การบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๙), บทคัดย่อ.

^{๔๘} จันทร์ แซ่ลี, การบริหารกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร : กรณีศึกษาเทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์, สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหามากที่สุด ด้านที่มี ปัญหารองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการติดตามผลและนิเทศการสอน ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบ ของหลักสูตร และด้านที่มี ปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ความพร้อมของครูใน ด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาเฉพาะ และข้อที่มีปัญหามากที่สุดในแต่ละด้าน เรียงตามลำดับลงไป คือ การเชิญวิทยากรภายนอกมาสาธิตการสอนแก่ครูเป็นปัญหาในด้านการ ติดตามผลและนิเทศ การสอนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเป็นปัญหาในด้านหลักสูตรและ องค์ประกอบของหลักสูตร และการจัดตั้งธนาคารข้อสอบเป็นปัญหาสำคัญที่สุดในด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนแล้ว พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๘๘}

พรพิมล โกมุฒห้อย ได้วิจัยเรื่อง การบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) งานพัฒนาคุณภาพบริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในเขต ๔ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ทัศนคติและแนวทางในการพัฒนาบุคลากรต่อแนวคิดการบริหารคุณภาพในการพัฒนา คุณภาพในการบริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในเขต ๔ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารคุณภาพในระดับสูง มีทัศนคติต่อการบริหารคุณภาพที่ดี ต้องการให้มีการพัฒนาคุณภาพตามแนวคิดการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จเกิดขึ้นใน โรงพยาบาล^{๘๙}

ไพฑูรย์ ขุนอาสา ได้วิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้หลักทฤษฎีธรรม : ศึกษากรณี ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัด อุดรดิตถ์” พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ยังมีความเข้าใจในหลักสังคหัตถธรรมไม่ชัดเจนดี จึงไม่ สามารถนำหลักสังคหัตถธรรมไปใช้ในการบริหารงานได้ครบถ้วนเต็มที่ ดังนั้นจึงควรส่งเสริม

^{๘๘} นรินทร์ พูลสวัสดิ์, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓), บทคัดย่อ.

^{๘๙} พรพิมล โกมุฒห้อย, การบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) งานพัฒนาคุณภาพบริการทาง การแพทย์ของโรงพยาบาลในเขต ๔, ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการคุณภาพ (สถาบัน ราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

ให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมข้อนี้ให้ถูกต้องก่อน จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องครบถ้วนและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การบริหารงานได้อย่างแท้จริง^{๙๑}

วรารักษ์ ถิตยธนาย ได้วิจัยเรื่อง เรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการผลิตชุดเก้าอี้ทำฟัน กรณีศึกษา : บริษัทสยามเดนทรี จำกัด วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อศึกษาผลการประกอบธุรกิจ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ โดยนำข้อมูลในด้านต่างๆ ขององค์กร เช่น ผลประกอบการทางด้านอัตราส่วนทางการเงิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๔๕ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และ ภายนอกองค์กร และใช้ SWOT analysis มาเป็นเครื่องมือในการศึกษาถึงการบริหารงานขององค์กร

ผลการศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรก คือ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินจากงบดุล และงบกำไรขาดทุน พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๔๐ บริษัทประสบปัญหาขาดทุนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่ผลการดำเนินงานของบริษัทในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๑ – ๒๕๔๕ มีการปรับตัวดีขึ้นในทุกด้าน การติดตามหนี้สินการบริหารหนี้สิน และการลดภาระดอกเบี้ยจ่าย รวมถึงสภาพคล่องของบริษัท ส่วนที่สอง วิเคราะห์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของบริษัท พบว่า บริษัทอยู่ในตำแหน่งจุดแข็ง และโอกาสในช่วงเวกเตอร์การแข่งขันทางอุตสาหกรรม บริษัทเลือกกลยุทธ์การแข่งขันด้านคุณภาพสินค้า และการบริการหลังการขายเพื่อเป็นการรักษาความเป็นผู้นำทางการตลาด เพื่อเพิ่มรายได้ และสร้างกำไรสูงสุดให้กับบริษัททั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยใช้กลยุทธ์การเจริญเติบโต การสร้างส่วนครองตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างควบคู่ไปด้วย^{๙๒}

สรุปได้ว่า การทำงานทุกส่วนงาน ทุกหน่วยงาน ของโครงการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนที่ดี หากพบว่างานด้านใดมีปัญหาและอุปสรรคจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน หรือไม่ก็ต้องมีแผนงานการบริหารอย่างอื่นไว้รองรับเพื่อการดำเนินงานที่ต่อเนื่องไม่ให้เกิดการบริหารขาดตอนและสามารถดำเนินงานไปได้ตามแผนงานที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพแน่นอน

^{๙๑}ไพฑูรย์ ขุนอาสา, “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), บทคัดย่อ.

^{๙๒}วรารักษ์ ถิตยธนาย, “เรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการผลิตชุดเก้าอี้ทำฟัน กรณีศึกษา :บริษัทสยามเดนทรี จำกัด,”สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

กิจการคณะสงฆ์เป็นหน่วยงานที่ใหญ่และมีรายละเอียดที่นำศึกษาเป็นอย่างมาก คณะสงฆ์เป็นคณะที่ต้องมีรูปแบบการปกครองเฉพาะเพราะเป็นการปกครองของสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งที่ต่างจากฆราวาส ดังนั้นเมื่อมีการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นมาแล้วก็จำเป็นต้องมีการตรวจสอบการปกครองว่าเป็นไปอย่างไรที่เป็นในรูปแบบการปกครองหรือไม่ จึงได้มีการทำวิจัยขึ้นมาเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์เพื่อให้เห็นข้อผิดพลาดแล้วนำมาแก้ไขให้ดีขึ้น

คุณ โทษณ์ และเทพพร มังธานี ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านการปกครอง มีการวางแผนการบริหารอย่างชัดเจน มีระเบียบในการปกครอง มีการกระจายอำนาจและการมอบหมายหน้าที่อย่างเป็นระบบ ด้านการศึกษา พบว่า สามารถรักษารูปแบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่มุ่งผดุงพระธรรมวินัยและพระพุทธศาสนาโดยตรง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ทางวัดมีโรงเรียนการกุศลอยู่ในเขตของวัด และมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและศูนย์บริการผู้สูงอายุภายในวัด ด้านสาธารณูปการ เนื่องจากบริเวณวัดไม่กว้างมาก จึงทำให้จัดศาสนวัตถุ และเสนาสนะตามสภาพบริเวณวัด ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนที่ตั้งของวัดดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยภายในวัด^{๙๓}

พระมหาจตุพร ญาณวีโร (คำพูน)^{๙๔} ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

ทองอินทร์ มนตรี^{๙๕} ซึ่งได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ กรุงเทพมหานคร”

^{๙๓} คุณ โทษณ์ และเทพพร มังธานี, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๖, (อัดสำเนา).

^{๙๔} พระมหาจตุพร ญาณวีโร (คำพูน), “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒) หน้า ๙๕.

^{๙๕} ทองอินทร์ มนตรี, “ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ กรุงเทพมหานคร”, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการตามหลักธรรมาภิบาล ของสถานีดารวจนครบาลจักรวรรดิ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑

ฉันทนา กล่อมจิต ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านการปกครองเป็นการปกครองแบบพ่อปกครองลูก มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล ด้านการศึกษา มีการสนับสนุนให้การศึกษาพระปริยัติธรรม สอนนักธรรม และการอบรมปฏิบัติธรรม เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านสาธารณูปการ มีความสะดวกสบายและมีสัปปายะในการปฏิบัติธรรม และมีการสร้างพระมหาธาตุเจดีย์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ได้จัดอบรมปฏิบัติธรรมและกิจนิมนต์ภายในและภายนอกประเทศ จัดการอบรมปฏิบัติธรรมสัญจร มีการเผยแผ่ธรรมะด้วยสื่อต่างๆ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้ทำการบำเพ็ญสาธารณสงเคราะห์แก่ชุมชนบุคคล และศาสนสถาน รวมทั้งได้ตั้งกองทุนช่วยเหลือแม่บ้านผู้ปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่ธรรมให้เด็กและเยาวชน ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ทางวัดไม่ได้จัดการศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กและเยาวชน^{๗๖}

มหัศ ภาคภูมิ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” โดยศึกษาจากเจ้าอาวาสวัดพัฒนาตัวอย่างจากภูมิภาคต่างๆ ภาคละ ๓ รูป รวม ๑๒ รูป โดยศึกษาประวัติชีวิต คุณลักษณะส่วนตัว กระบวนการทำงานของเจ้าอาวาส และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์สังคมของวัด และพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสทุกรูป มีกระบวนการ “แบบธรรมาธิปไตย” กล่าวคือ เป็นการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นในลักษณะการปรึกษาหารือโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน แบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ (๑) ปัจจัยหลักหรือปัจจัยโดยตรงประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตนในพระธรรมวินัย และกระบวนการบริหารและการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การติดตามการบริหารการเงิน เป็นต้น (๒) ปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ สภาพแวดล้อม

^{๗๖}ฉันทนา กล่อมจิต, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๕๖), (อัดสำเนา).

ทำเลที่ตั้ง บรรยากาศในวัดและการที่วัดลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถาน มีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรม และอื่นๆ^{๙๗}

พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนดิธโร) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอป่าซางมีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลางคือมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการบริหารงานคณะสงฆ์ เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในเรื่องคณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมและเรื่องการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่นๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม แต่พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการปฏิบัติตามหลักและวิธีการในการบริหารจัดการของการบริหารงานพระสังฆาธิการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนในการบริหารงานคณะสงฆ์และจากแบบสอบถามปลายเปิดมีแนวโน้มตอบไปในทางเดียวกันว่า พระสงฆ์ในระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นภาวะการเมืองในองค์กรทำให้ได้รับความยุติธรรมไม่เท่ากันในวงการสงฆ์ในปัจจุบันจากผลการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ในเขตอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเพื่อเสนอแนะดังนี้

๑. ด้านการวางแผน การบริหารงานคณะสงฆ์ ควรมีการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการวางแผนมากกว่านี้
๒. ด้านการจัดองค์กร การบริหารงานคณะสงฆ์ ควรมีการจัดบุคคลที่จะนำมาเป็นคณะกรรมการบริหารวัด ให้เหมาะสมโดยยึดความรู้ด้านการบริหารอย่างมีส่วนร่วม
๓. ด้านการนำ การบริหารงานคณะสงฆ์ ผู้นำควรการจัดกิจกรรมด้านต่างๆ ควรให้บุคลากรภายในวัดและให้ทุกชุมชนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
๔. ด้านการควบคุมดูแลการบริหารงานคณะสงฆ์ ควรมีการประเมินผลหลากหลายรูปแบบทั้งที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม ทักษะปฏิบัติ มีการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง
๕. ด้านปัญหาพระสงฆ์ระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกนั้นทาง มหาเถรสมาคมควรมีการใช้หลักธรรมาภิบาลในปกครองคณะสงฆ์และในการการ

^{๙๗} มนัส ภาควงูมิ และคณะ, “รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาส ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๐), (อัสสัณหา).

พิจารณาเลื่อนสมณศักดิ์ด้วย นอกจากนี้ควรที่จะให้ศรัทธาประชาชนทั่วไปได้มีส่วนในการตรวจสอบพิจารณาการเลื่อนสมณศักดิ์ด้วยก็จะทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย^{๙๘}

พระธนดล นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครอง พระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมการศึกษาแก่สามเณร ให้ภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างเป็นระเบียบ^{๙๙}

ศิริธร สุขโขใจ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ส่วนใหญ่สรุปได้ว่า เกิดจากการขาดงบประมาณ บุคลากร แหล่งวิชา การวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การประสานงานความร่วมมือ และการติดตามประเมินผล^{๑๐๐}

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง^{๑๐๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ ในอำเภอปรังคัง จังหวัดศรีสะเกษ” พบว่าบทบาทการพัฒนาคุณภาพ

^{๙๘}พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนศิริโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (การเมืองและการปกครอง), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๙๙}พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๑๐๐}ศิริธร สุขโขใจ, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑), บทคัดย่อ.

^{๑๐๑}พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังคัง จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

ชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังคู้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อจำแนกตามพรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานทั้งในและนอกชุมชนแตกต่างกัน

กฤตดา มตะขบ ได้วิจัยเรื่อง ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจ การปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ พบว่าทศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่า โครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจหา ควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหาร การแต่งตั้งและถอดถอน รัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้น และนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม^{๑๐๒}

สมพิศ สวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมของพระสงฆ์ระดับปกครองของวัดที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา ๒๕๓๓ พบว่า ในส่วนพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกนั้น จะต้องแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ปรากฏ จัดให้มีประชุม อบรม สัมมนา โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงาน จัดให้มีการประสานงาน พบปะสังสรรค์และให้มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง รวมทั้งจัดให้มีการนิเทศ และติดตามผลเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ในการนิเทศต้องใช้ทักษะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ ในการนิเทศงานด้านต่าง ๆ^{๑๐๓}

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม

^{๑๐๒} กฤตดา มตะขบ, “ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๑๐๓} สมพิศ สวัสดิ์, “พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา ๒๕๓๓”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๓), บทคัดย่อ.

ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^{๑๐๔}

พระปลัดเกียรติกศักดิ์ ตนฺตติโร ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๑๐๕}

พระมหาบุญมี อธิปญฺโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคมและบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ ของพระธรรมวิสุทธิมงคล ผลจากการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายถือธุดงค์วัตร เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๐๖}

^{๑๐๔} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ชีรปญฺโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๑๐๕} พระปลัดเกียรติกศักดิ์ ตนฺตติโร, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘), บทคัดย่อ.

^{๑๐๖} พระมหาบุญมี อธิปญฺโญ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

พนิดา งามขุนทด^{๑๐๗} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรสถาบันอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสถาบันศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวมจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

พระมหาทองดี อภิญาโน (ตรีตระการ)^{๑๐๘} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน

มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก” โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย พระเถระที่เป็นที่เคารพศรัทธา ๗ รูป จากวัด ๗ แห่งของ ๖ จังหวัดในภาคกลาง และ ๒ รูป จากวัด ๒ แห่งของ ๒ จังหวัดในภาคตะวันออก และพุทธศาสนิกชนที่มาร่วมพิธีทำบุญ รวมทั้งผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัด จำนวน ๘๘ คน พบว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ คือ การอบรมสั่งสอนจริยธรรมและแนวทางการดำรงชีวิตที่พึงงามถูกต้องให้แก่ประชาชน การอบรมสั่งสอนและให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร การอบรมตน การทำวิปัสสนากรรมฐาน การสงเคราะห์ประชาชน บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย การสอนประชาชนในการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การพัฒนาสถานเลี้ยงดูเด็กประชาชนในการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การพัฒนาสถานเลี้ยงดูเด็ก โรงเรียน โรงพยาบาล ถนนหนทาง การแต่งหนังสือพุทธศาสนา การพัฒนาวัดและพระภิกษุสามเณรให้ทันสมัย การส่งเสริมวิชาชีพให้ชาวบ้าน^{๑๐๙}

บุญมี ธิอุด ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสงฆ์ระดับปกครอง จังหวัดลำปาง พบว่า ขาดการแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า

^{๑๐๗}พนิดา งามขุนทด, “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการทั่วไป, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^{๑๐๘}พระมหาทองดี อภิญาโน (ตรีตระการ), “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๔.

^{๑๐๙}มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ และคณะ, “รายงานการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย”, นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑. (อัดสำเนา).

จากห้องสมุด และการให้บริการประชาชน พระสงฆ์ขาดความสามารถในการวางแผนการอบรมสั่งสอนประชาชนหรือนักเรียน เพื่อให้ประชาชนและนักเรียนได้ค้นคว้าจากห้องสมุดขาดการศึกษาดูงานจากแหล่งวิทยาการอื่นๆ ขาดอุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์^{๑๐๐}

ศิริธร สุขโขใจ ได้วิจัยเรื่องศึกษาเรื่องการบริหารปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ส่วนใหญ่สรุปได้ว่าเกิดจากการขาดงบประมาณ บุคลากร แหล่งวิชา การวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การประสานงานความร่วมมือ และการติดตามประเมินผล^{๑๐๑}

พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร(บำรุงราษฎร์)^{๑๐๒} การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สรุปความได้ว่า หลักการบริหารงานคณะสงฆ์สมัยใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหารเข้ามาสนับสนุนองค์กร เพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาศักยภาพมนุษย์ ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสมัยใหม่

^{๑๐๐} บุญมี ธิดุด, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๑), บทคัดย่อ

^{๑๐๑} ศิริธร สุขโขใจ, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙), บทคัดย่อ.

^{๑๐๒} พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร (บำรุงราษฎร์), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

๒.๖ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย (Conceptual Framework)

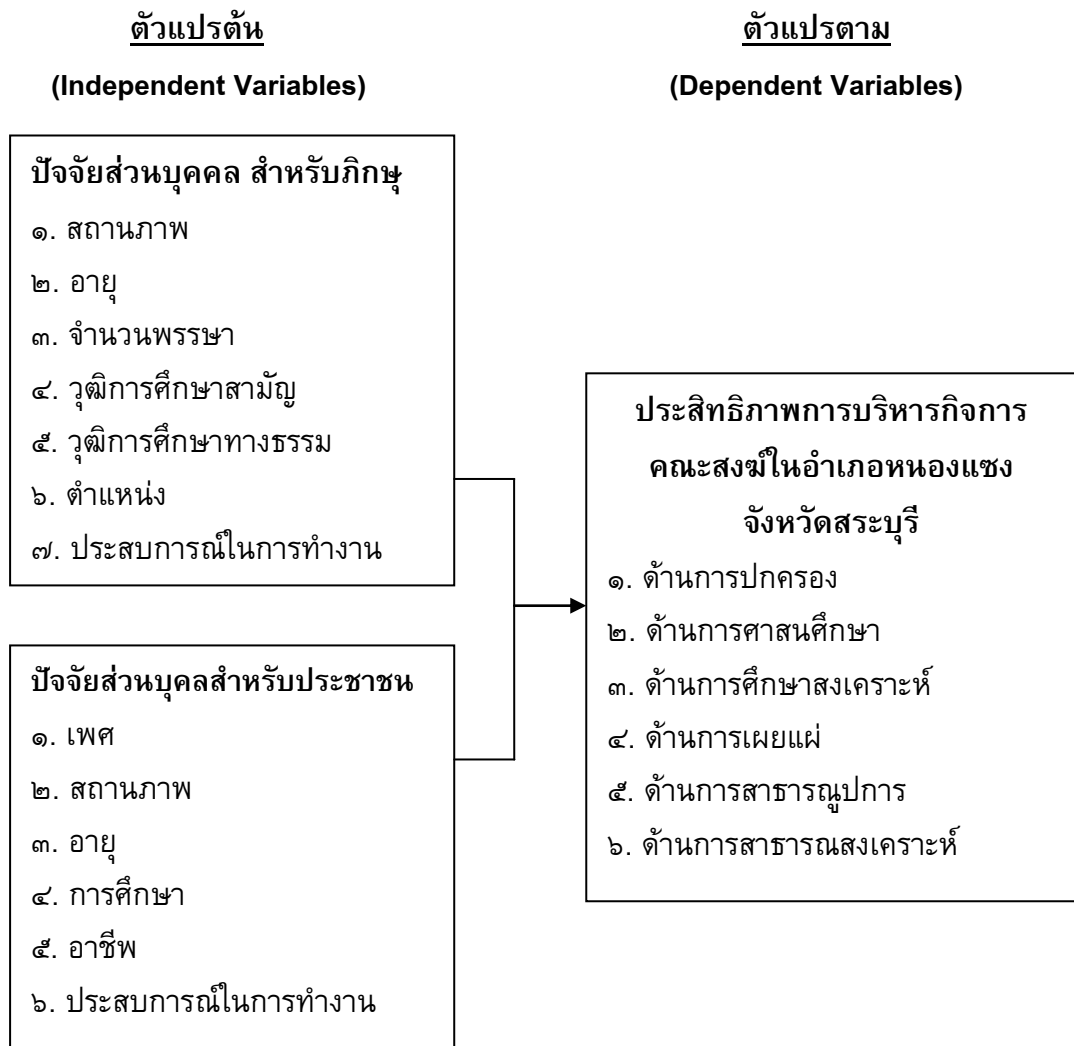
การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขงจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ปัจจัยส่วนบุคคล สำหรับภิกษุ

๑. สถานภาพ ๒. อายุ ๓. จำนวนพรรษา ๔. วุฒิการศึกษาสามัญ ๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม
๖. ตำแหน่ง ๗. ประสบการณ์ในการทำงาน **ปัจจัยส่วนบุคคลสำหรับประชาชน ๑.เพศ**
๒. สถานภาพ ๓. อายุ ๔. การศึกษา ๕. อาชีพ ๖. ประสบการณ์ในการทำงาน

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ความคิดเห็นของประชากรต่อ

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี
ดังนี้ ๑.ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศาสนศึกษา ๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
๔. ด้านการเผยแผ่ ๕. ด้านการสาธารณูปการ ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์
ดังแผนภาพที่ ๒.๓ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๓. กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

๓.๒.๑ การสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓.๒.๒ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรจากการให้ตอบแบบสอบถาม คือ พระภิกษุและประชาชน ที่สังกัดอยู่ในอำเภอหนองแขง จำนวนพระภิกษุ ๑๕๑ รูป จำนวนเวยาวัจจร ๕๒ คน กรรมการวัด ๑๓๐ คน รวมทั้งสิ้น ๓๖๓ รูป/คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากร ๓๖๓ คน จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie & D.W.Morgan^๒ ใช้กลุ่มตัวอย่างเพียง ๑๘๖ คน แต่ในที่นี้ ผู้วิจัยขอเก็บเพิ่มขึ้นอีกจำนวน ๒๐ คนรวมทั้งหมดเป็น ๒๐๖ คน เพื่อป้องกันการตอบที่ไม่

^๑สำนักงานกองเลขฯ เจ้าคณะอำเภอหนองแขง “เอกสารสำรวจประชากรวัด” ปี ๒๕๕๒.

^๒บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

สมบุรณ์ ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จากทุกพื้นที่ ตามสัดส่วนของประชากรศึกษา

ตารางที่ ๓.๑ กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากร	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
พระภิกษุ	๑๕๑	๑๐๘
ไวยาวัจกร	๕๒	๔๔
กรรมการวัด	๑๓๐	๙๗
รวม	๓๖๓	๑๘๙

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีวิธีการสร้างแบบสอบถามและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑) การสร้างแบบสอบถาม

๑.๑) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แล้วนำมาเป็นกรอบปัจจัยให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

๑.๒) สร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน และสถานภาพ ของพระภิกษุสงฆ์ และประชาชน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน คือ (๑) การปกครอง (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่ (๕) การสาธารณูปการ และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์ ตามหลักการบริหารกิจการของคณะสงฆ์

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามการประยุกต์ในการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี และข้อเสนอแนะในการบริหารงาน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม คำถามปลายเปิด (open-ended questions) หมายถึง คำถามที่ผู้ตอบตอบได้อย่างอิสระ ไม่กำหนดคำตอบตายตัว คือเปิดโอกาสให้ผู้ถูกถามได้อธิบายหรือพูดถึงแนวความคิดของตัวเองได้อย่างอิสระ แบ่งออกเป็น ๖ ด้านดังนี้ คือ (๑) การปกครอง

(๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแพร่ (๕) การสาธารณูปการ และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์

แบบสอบถามในตอนที ๒ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้^๓

การให้คะแนนข้อคำถาม

เห็นด้วยมากที่สุดด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ให้ ๕ คะแนน
เห็นด้วยมากด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ให้ ๔ คะแนน
เห็นด้วยปานกลางด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ให้ ๓ คะแนน
เห็นด้วยน้อยด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ให้ ๒ คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุดด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ให้ ๑ คะแนน

๓.๓.๒ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม

๑. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามมีจำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑) พระมหาสม กลยาโน,Ph.D. ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,ผศ. ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) ผศ.อนุภูมิ โชเกษม ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) อาจารย์ดร.พิเชฐ ทังโต ตำแหน่ง รักษาการรองหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ผศ.ชัชชชัย ไชยสา ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

^๓ ชูติระ ระบอบ และคณะ, ระเบียบวิธีวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

๒. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็น ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด (Coefficient)^๔ ของความเชื่อมั่น ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๗๔

๓. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข

นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงเป็นอันดับต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑. ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากพระภิกษุสามเณรและประชากรที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่คณะสงฆ์ อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ทั้งหมด ๕ ตำบล ของเขตการปกครองคณะสงฆ์ ๒๖ วัด

๓.๔.๒. นำแบบสอบถามจำนวน ๒๐๖ ฉบับลงพื้นที่ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และได้เก็บแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง

๓.๔.๓ การแจกแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถามได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด ๑๘๗ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๗๗ ของแบบสอบถามทั้งหมด ๒๐๖ ชุด

การวิเคราะห์ผลข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด นำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

๓.๕.๑ ข้อมูลส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๕.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ในเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

^๔ ประยูร อาษานาม รศ.ดร., คู่มือวิจัยทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖.

๓.๕.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เขตการปกครอง คณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขงจังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

๓.๕.๔ ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

๓.๕.๕ เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย เกณฑ์ที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผล มีดังนี้^๕

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
๔.๕๐ – ๕.๐๐	มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด
๓.๕๐ – ๔.๔๙	มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมาก
๒.๕๐ – ๓.๔๙	มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับการปฏิบัติงานปานกลาง
๑.๕๐ – ๒.๔๙	มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับการปฏิบัติงานน้อย
๑.๐๐ – ๑.๔๙	มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

^๕ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕.

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ๕ ตอนดังนี้

๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

๔.๓ เปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

๔.๔ ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๔.๑.๑ สำหรับพระภิกษุ จำแนกตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

๔.๑.๒ สำหรับประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ทำงาน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล สำหรับพระภิกษุ

(N= ๑๐๘)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
๑. สถานภาพ		
ภิกษุ	๑๐๔	๙๖.๓๐
สามเณร	๔	๓.๗๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔	๓.๗๐
๒๐-๓๐ ปี	๒๘	๒๕.๙๓
๓๑-๔๐ ปี	๑๗	๑๕.๗๔
๔๑-๕๐ ปี	๑๗	๑๕.๗๔
๕๑-๖๐ ปี	๒๑	๑๙.๔๔
๖๐ ปีขึ้นไป	๒๑	๑๙.๔๔
๓. จำนวนพรรษา		
ไม่มีพรรษา	๒๒	๒๐.๓๗
๑-๕ พรรษา	๓๘	๓๕.๑๙
๖-๑๐ พรรษา	๑๒	๑๑.๑๑
๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖	๑๔.๘๑
๑๖-๒๐ พรรษา	๕	๔.๖๓
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๑๕	๑๓.๘๙
๔. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ประถมศึกษา	๖๒	๕๗.๔๑
มัธยมศึกษา	๓๗	๓๔.๒๖
ปริญญาตรี	๖	๕.๕๖
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	๓	๒.๗๘
๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมตรี	๔๓	๓๙.๘๑
นักธรรมโท	๒๖	๒๔.๐๗
นักธรรมเอก	๓๖	๓๓.๓๓
อื่นๆ อาทิเช่น มหาเปรียญฯ	๓	๒.๗๘

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
๖. ตำแหน่ง		
เจ้าคณะตำบล	๓	๒.๗๘
เจ้าอาวาส	๑๗	๑๕.๗๔
เลขาเจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบล	๒	๑.๘๕
พระลูกวัด	๘๖	๗๙.๖๓
๗. ประสบการณ์ทำงาน		
ต่ำกว่า ๕ ปี	๕๒	๔๘.๑๕
๕-๑๐ ปี	๒๕	๒๓.๑๕
๑๑-๑๕ ปี	๑๗	๑๕.๗๔
๑๖ ปีขึ้นไป	๑๔	๑๒.๙๖

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าพระภิกษุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นพระภิกษุ จำนวน ๑๐๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๓๐ มีอายุตั้งแต่ ๒๐-๓๐ ปี มีจำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๙๓ มีจำนวนพรรษา ๑-๕ พรรษา จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๑๙ มีวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน ๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๔๑ มีวุฒิการศึกษาทางธรรม อยู่ในระดับนักธรรมตรี จำนวน ๔๓ คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๘๑ มีตำแหน่งเป็นพระลูกวัด จำนวน ๘๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๖๓ และมีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า ๕ ปี จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑๕

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล สำหรับประชาชน

(N= ๗๙)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๖๒	๗๘.๔๘
หญิง	๑๗	๒๑.๕๒
๒. อายุ		
๓๑-๔๐ ปี	๒	๒.๕๓
๔๑-๕๐ ปี	๑๑	๑๓.๙๒
๕๑-๖๐ ปี	๓๓	๔๑.๗๗
๖๐ ปีขึ้นไป	๓๓	๔๑.๗๗
๓. สถานภาพ		
โสด	๖	๗.๕๙
สมรส	๕๓	๖๗.๐๙
หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	๒๐	๒๕.๓๒
๔. วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษา	๖๒	๗๘.๔๘
มัธยมศึกษา	๑๗	๒๑.๕๒
๕. อาชีพ		
รับจ้าง	๒๐	๒๕.๓๒
เกษตรกรกรรม	๔๗	๕๙.๔๙
รับราชการ	๕	๖.๓๓
อื่นๆ (ว่างงาน)	๗	๘.๘๖
๖. ประสบการณ์ทำงาน		
ต่ำกว่า ๕ ปี	๒	๒.๕๓
๑๑-๑๕ ปี	๒๓	๒๙.๑๑
๑๖ ปีขึ้นไป	๕๔	๖๘.๓๕

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๔๘ มีอายุตั้งแต่ ๕๑-๖๐ ปี มีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗๗ มีสถานภาพ ๑-๕ สมรส จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๐๙ มีวุฒิการศึกษา อยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔๑ มีอาชีพเกษตรกรกรรม

จำนวน ๔๗ คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔๙ และมีประสบการณ์ทำงาน ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๓๕

๔.๒ ความคิดเห็นของพระภิกษุและประชาชน เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง, ด้านการศาสนศึกษา, ด้านการศึกษาสงเคราะห์, ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓ – ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี (n = ๑๘๗)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ด้านการปกครอง	๓.๗๒	๐.๖๑๐	มาก
๒	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๗๙	๐.๖๑๔	มาก
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๕	๐.๖๗๔	มาก
๔	ด้านการเผยแผ่	๓.๖๘	๐.๖๐๑	มาก
๕	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๖๗	๐.๖๖๗	มาก
๖	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๑๐	๐.๗๘๑	ปานกลาง
รวม		๓.๕๙	๐.๕๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๙$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สำหรับด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี
ด้านการปกครอง

(n = ๑๘๗)

ลำดับ	ด้านการปกครอง	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การจัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย	๓.๔๖	๐.๘๙๓	ปานกลาง
๒	การออกระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข	๓.๗๐	๐.๘๖๐	มาก
๓	การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงาม	๓.๗๗	๐.๘๘๓	มาก
๔	การกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมีความมั่นคงแข็งแรง	๓.๙๕	๐.๘๒๕	มาก
๕	จัดให้มีผู้ทำหน้าที่บำรุงรักษาวัด ให้เจริญก้าวหน้าและเป็นศาสนสถานที่น่าเลื่อมใสศรัทธา	๓.๘๗	๐.๘๘๓	มาก
๖	การอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณะสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี	๓.๕๙	๐.๙๔๒	มาก
๗	การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล	๓.๗๐	๐.๘๘๕	มาก
รวม		๓.๗๒	๐.๖๑๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการปกครอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๒$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๑๘๗)

ลำดับ	ด้านการศาสนศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสอนนักธรรมบาลี	๓.๗๓	๐.๙๓๑	มาก
๒	การดูแลเร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรมหาเถรสมาคม	๓.๙๖	๐.๘๑๕	มาก
๓	การให้การศึกษอบรมแก่ ภิกษุ สามเณร	๓.๘๐	๐.๘๒๒	มาก
๔	รณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ	๔.๐๑	๐.๘๑๓	มาก
๕	การสรรหาและพัฒนาครูผู้สอนปริยัติธรรมและธรรมศึกษา	๓.๗๗	๐.๘๕๒	มาก
๖	มีการจัดส่งพระภิกษุสามเณรไปศึกษาในระดับสูงขึ้น	๓.๕๗	๐.๙๓๘	มาก
๗	การยกย่องเชิดชูเกียรติครูพระผู้สอนให้มีขวัญและกำลังใจ	๓.๗๑	๐.๘๙๙	มาก
รวม		๓.๗๙	๐.๖๑๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการศาสนศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๑๘๗)

ลำดับ	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนทุกระดับชั้น	๓.๙๓	๐.๘๑๓	มาก
๒	ให้สถานที่ภายในวัดเพื่อเป็นสื่อกลางทางการศึกษา	๓.๗๐	๐.๙๐๙	มาก
๓	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา	๓.๗๐	๐.๘๕๔	มาก
๔	การจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร	๓.๒๗	๑.๑๕๖	ปานกลาง
๕	การเป็นครูช่วยสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษา	๓.๗๙	๐.๙๒๔	มาก
๖	การจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน	๒.๙๙	๑.๑๑๐	ปานกลาง
๗	การช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรเพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น	๓.๕๑	๑.๐๒๓	มาก
รวม		๓.๕๕	๐.๖๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแผ่

(n = ๑๘๗)

ลำดับ	ด้านการเผยแผ่	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	มีการเผยแผ่ธรรมทางวิทยุ หรือ สื่ออื่นๆ	๒.๗๗	๑.๑๖๒	ปานกลาง
๒	จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันวิสาขบูชา	๔.๒๕	๐.๘๐๗	มาก
๓	การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนาพิธีและการปฏิบัติ	๓.๗๗	๐.๘๕๒	มาก
๔	แนะนำคำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง	๓.๙๖	๐.๗๘๕	มาก
๕	จัดให้มีการเทศบรรยายธรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่นวันพระ วันหยุดราชการต่างๆ	๔.๑๘	๐.๘๘๓	มาก
๖	การจัดหาหนังสือ การไหว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศีลฟังธรรมได้ท่องได้อ่าน ตามควรแก่โอกาส	๓.๖๕	๐.๙๕๒	มาก
๗	จัดให้มีพระธรรมทูตในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ	๓.๒๑	๑.๐๙๐	ปานกลาง
รวม		๓.๖๘	๐.๖๐๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแผ่โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการเผยแผ่ธรรมทางวิทยุหรือ สื่ออื่นๆ และจัดให้มีพระธรรมทูตในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ

(n = ๑๘๗)

ลำดับ	ด้านการสาธารณูปการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด	๓.๕๑	๐.๘๘๘	มาก
๒	การหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคาร และเครื่องสาธารณูปโภค	๓.๖๖	๐.๙๕๕	มาก
๓	การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน	๓.๘๔	๐.๙๑๓	มาก
๔	การดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม	๓.๘๓	๐.๘๕๗	มาก
๕	การจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับบรรดาประชาชนโดยทั่วไป	๓.๑๘	๑.๐๐๓	ปานกลาง
๖	การจัดสาธารณูปโภคเช่นน้ำไฟภายในวัด	๓.๘๐	๐.๘๐๙	มาก
๗	การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีสภาพสวยงาม	๓.๘๖	๐.๘๔๔	มาก
รวม		๓.๖๗	๐.๖๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับบรรดาประชาชนโดยทั่วไป สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์

(n = ๑๘๗)

ลำดับ	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา	๓.๕๑	๐.๙๗๕	มาก
๒	การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล	๓.๗/๒	๐.๙๒๓	มาก
๓	การดำเนินการก่อสร้างประปาชุมชน	๓.๓๔	๑.๐๖๒	ปานกลาง
๔	การดำเนินกิจการสงเคราะห์การพัฒนา ถนนหนทางคูคลอง	๓.๑๒	๑.๐๔๖	ปานกลาง
๕	การจัดสถานที่เพื่อเป็นที่บำบัตแก่ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ	๒.๖๗	๑.๒๒๙	ปานกลาง
๖	การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนตามโอกาส	๒.๗๐	๑.๑๔๔	ปานกลาง
๗	การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อให้สงเคราะห์แก่ประชาชนที่มีความเดือดร้อน จากภัยต่างๆ	๒.๖๘	๑.๐๘๙	ปานกลาง
รวม		๓.๑๐	๐.๗๘๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๑๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ได้แก่การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา และการให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการ บำเพ็ญกุศล สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรแบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้ดังนี้

๔.๓.๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ได้แก่ สถานภาพ, อายุ, จำนวนพรรษา, วุฒิการศึกษาสามัญ, วุฒิการศึกษาทางธรรม, ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๗

๔.๓.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพ, วุฒิการศึกษา, อาชีพ และประสบการณ์ในการทำงาน ตามสมมติฐานที่ ๘ – ๑๓

สมมติฐานที่ ๑ พระภิกษุ ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๑ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพ

(n = ๑๐๘)

การบริหารคณะสงฆ์	สถานภาพ				t	Sig.
	ภิกษุ (๑๐๔ คน)		สามเณร (๔ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๖๕	๐.๖๐	๓.๕๐	๐.๐๘	๒.๐๔๒	๐.๐๕๒
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๗๔	๐.๖๖	๓.๓๒	๐.๓๔	๑.๒๕๘	๐.๒๑๑
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๒	๐.๗๓	๓.๕๗	๐.๑๒	-๐.๕๕๐	๐.๕๘๙
ด้านการเผยแผ่	๓.๖๑	๐.๖๒	๓.๔๖	๐.๓๒	๐.๔๗๕	๐.๖๓๕
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๖๐	๐.๗๓	๓.๒๙	๐.๓๑	๐.๘๔๑	๐.๔๐๒
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๒๐	๐.๘๓	๒.๖๑	๐.๓๘	๑.๔๐๙	๐.๑๖๒
รวม	๓.๕๕	๐.๕๔	๓.๒๙	๐.๑๕	๐.๙๖๓	๐.๓๓๘

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ในทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ พระภิกษุ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๒ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามอายุ

(n = ๑๐๘)

การบริหารคณะสงฆ์	อายุ												F	Sig.
	ต่ำกว่า ๒๐ ปี		๒๐-๓๐ ปี		๓๑-๔๐ ปี		๔๑-๕๐ ปี		๕๑-๖๐ ปี		๖๐ ปีขึ้นไป			
	(๔ คน)		(๒๘ คน)		(๑๗ คน)		(๑๗ คน)		(๒๑ คน)		(๒๑ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๕๐	๐.๐๘	๓.๗๓	๐.๗๓	๓.๖๘	๐.๕๑	๓.๕๑	๐.๖๑	๓.๕๒	๐.๕๒	๓.๗๕	๐.๕๖	๐.๖๕๙	๐.๖๕๕
ด้านการศึกษา	๓.๓๒	๐.๓๔	๓.๗๖	๐.๖๓	๓.๙๒	๐.๔๕	๓.๗๒	๐.๖๗	๓.๕๑	๐.๗๘	๓.๘๐	๐.๖๘	๑.๑๔๑	๐.๓๔๔
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๗	๐.๑๒	๓.๕๖	๐.๖๙	๓.๗๒	๐.๖๒	๓.๔๓	๐.๘๑	๓.๒๒	๐.๗๗	๓.๖๗	๐.๗๒	๑.๒๖๙	๐.๒๘๓
ด้านการเผยแผ่	๓.๔๖	๐.๓๒	๓.๖๐	๐.๕๗	๓.๗๕	๐.๕๘	๓.๔๘	๐.๗๓	๓.๔๗	๐.๕๘	๓.๗๘	๐.๖๘	๐.๘๘๗	๐.๔๙๒
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๒๙	๐.๓๑	๓.๖๖	๐.๗๑	๓.๗๒	๑.๐๑	๓.๔๕	๐.๕๖	๓.๔๓	๐.๗๓	๓.๗๐	๐.๖๔	๐.๗๓๙	๐.๕๙๖
ด้านการสาธารณ สงเคราะห์	๒.๖๑	๐.๓๘	๓.๕๔	๐.๘๙	๓.๓๐	๐.๗๕	๒.๘๙	๐.๕๔	๒.๘๘	๐.๘๖	๓.๒๓	๐.๘๖	๒.๖๘๙*	๐.๐๒๕
รวม	๓.๒๙	๐.๑๕	๓.๖๔	๐.๕๖	๓.๖๘	๐.๔๕	๓.๔๑	๐.๕๓	๓.๓๔	๐.๕๑	๓.๖๖	๐.๕๖	๑.๖๗๓	๐.๑๔๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

(n = ๑๐๘)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
		๒.๖๑	๓.๕๔	๓.๓๐	๒.๘๙	๒.๘๘	๓.๒๓
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒.๖๑	-	-๐.๙๓*	-๐.๗๐	-๐.๒๘	-๐.๒๗	-๐.๖๒
๒๐-๓๐ ปี	๓.๕๔		-	๐.๒๓	๐.๖๔*	๐.๖๖*	๐.๓๐
๓๑-๔๐ ปี	๓.๓๐			-	๐.๔๑	๐.๔๒	๐.๐๗
๔๑-๕๐ ปี	๒.๘๙				-	๐.๐๑	-๐.๓๔
๕๑-๖๐ ปี	๒.๘๘					-	-๐.๓๕
๖๐ ปีขึ้นไป	๓.๒๓						-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีอายุ ๔๑-๕๐ และ ๕๑-๖๐ ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ พระภิกษุ ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๓ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามพรรษา

(n = ๑๐๘)

การบริหารคณะสงฆ์	พรรษา												F	Sig.
	ไม่มีพรรษา		๑-๕ พรรษา		๖-๑๐ พรรษา		๑๑-๑๕ พรรษา		๑๖-๒๐ พรรษา		๒๑ พรรษา ขึ้นไป			
	(๒๒ คน)		(๓๘ คน)		(๑๒ คน)		(๑๖ คน)		(๕ คน)		(๑๕ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๘๕	๐.๖๓	๓.๖๑	๐.๗๑	๓.๓๕	๐.๔๓	๓.๕๙	๐.๓๕	๓.๘๖	๐.๕๒	๓.๖๓	๐.๔๙	๑.๓๕๒	๐.๒๔๙
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๙๒	๐.๗๐	๓.๗๒	๐.๗๓	๓.๔๘	๐.๖๑	๓.๗๑	๐.๔๙	๓.๙๑	๐.๗๓	๓.๕๙	๐.๕๐	๐.๙๔๑	๐.๔๕๘
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๘๔	๐.๖๓	๓.๖๑	๐.๘๑	๒.๙๖	๐.๕๗	๓.๕๒	๐.๕๗	๓.๔๙	๐.๕๑	๓.๓๐	๐.๖๗	๒.๙๗๖*	๐.๐๑๕
ด้านการเผยแผ่	๓.๗๑	๐.๖๑	๓.๗๑	๐.๖๙	๓.๓๙	๐.๔๒	๓.๕๐	๐.๔๘	๓.๓๔	๐.๗๘	๓.๕๘	๐.๖๔	๐.๙๐๕	๐.๔๘๑
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๗๑	๐.๕๖	๓.๗๐	๐.๘๗	๓.๓๐	๐.๗๙	๓.๖๐	๐.๔๓	๓.๓๑	๑.๐๐	๓.๔๓	๐.๖๒	๐.๙๖๔	๐.๔๔๔
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๓๓	๐.๘๔	๓.๔๙	๐.๙๒	๒.๗๙	๐.๖๘	๒.๘๒	๐.๔๕	๒.๙๑	๐.๖๙	๒.๙๒	๐.๗๓	๓.๐๓๙*	๐.๐๑๓
รวม	๓.๗๓	๐.๕๒	๓.๖๔	๐.๖๒	๓.๒๑	๐.๓๑	๓.๔๖	๐.๓๒	๓.๔๗	๐.๕๖	๓.๔๑	๐.๕๒	๒.๑๒๗	๐.๐๖๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการศึกษา สงเคราะห์และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษา สงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔-๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๑๐๘)

พรรษา	— X	พรรษา					
		ไม่มี พรรษา ๓.๘๔	๑-๕ พรรษา ๓.๖๑	๖-๑๐ พรรษา ๒.๙๖	๑๑-๑๕ พรรษา ๓.๕๒	๑๖-๒๐ พรรษา ๓.๔๙	๒๑ พรรษา ขึ้นไป ๓.๓๐
ไม่มีพรรษา	๓.๘๔	-	-๐.๙๓	๐.๘๗*	๐.๓๒	๐.๓๕	๐.๕๕*
๑-๕ พรรษา	๓.๖๑		-	๐.๖๕*	๐.๐๙	๐.๑๓	๐.๓๒
๖-๑๐ พรรษา	๒.๙๖			-	-๐.๕๕*	-๐.๕๒	-๐.๓๓
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๕๒				-	๐.๐๓	๐.๒๒
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๔๙					-	๐.๑๙
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๓๐						-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่ไม่มีพรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุมิ ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา และ ๒๑ พรรษาขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุมิ ที่มีพรรษา ๑-๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุมิ ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

และพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุมิ ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุมิ ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

(n = ๑๐๘)

พรรษา	— X	พรรษา					
		ไม่มี พรรษา ๓.๓๓	๑-๕ พรรษา ๓.๔๙	๖-๑๐ พรรษา ๒.๗๙	๑๑-๑๕ พรรษา ๒.๘๒	๑๖-๒๐ พรรษา ๒.๙๑	๒๑ พรรษา ขึ้นไป ๒.๙๒
ไม่มีพรรษา	๓.๓๓	-	-๐.๙๓	๐.๕๕	๐.๕๑	๐.๔๒	๐.๔๑
๑-๕ พรรษา	๓.๔๙		-	๐.๗๑*	๐.๖๗*	๐.๕๘	๐.๕๗*
๖-๑๐ พรรษา	๒.๗๙			-	-๐.๐๔	-๐.๑๓	-๐.๑๔
๑๑-๑๕ พรรษา	๒.๘๒				-	-๐.๐๙	-๐.๑๐
๑๖-๒๐ พรรษา	๒.๙๑					-	-๐.๐๑
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๒.๙๒						-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีพรรษา ๑-๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา และ ๒๑ พรรษาขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ พระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๔ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

(n = ๑๐๘)

การบริหารคณะสงฆ์	วุฒิการศึกษาสามัญ								F	Sig.
	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		ปริญญาตรี		ปริญญาโท หรือสูงกว่า			
	(๖๒ คน)		(๓๗ คน)		(๖ คน)		(๓ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๕๙	๐.๕๙	๓.๗๑	๐.๖๑	๓.๗๔	๐.๗๑	๓.๖๒	๐.๑๖	๐.๓๙๓	๐.๗๕๙
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๑๕	๐.๖๐	๓.๒๙	๐.๕๔	๓.๕๕	๐.๒๓	๓.๔๘	๐.๖๖	๑.๓๙๒	๐.๒๔๙
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๐๓	๐.๖๐	๓.๑๒	๐.๕๙	๓.๒๙	๐.๔๗	๓.๕๗	๐.๔๙	๑.๑๑๗	๐.๓๔๖
ด้านการเผยแผ่	๓.๐๓	๐.๕๒	๓.๑๕	๐.๕๗	๓.๔๓	๐.๔๗	๓.๐๐	๐.๐๐	๑.๓๒๙	๐.๒๖๙
ด้านการสาธารณูปการ	๒.๙๕	๐.๖๔	๓.๑๓	๐.๖๐	๓.๖๗	๐.๖๘	๒.๗๑	๐.๒๕	๒.๙๘๘*	๐.๐๓๔
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๖๒	๐.๖๙	๒.๙๐	๐.๖๔	๓.๕๐	๐.๕๙	๓.๐๐	๐.๒๙	๔.๐๕๐*	๐.๐๐๙
รวม	๓.๐๖	๐.๔๗	๓.๒๒	๐.๔๕	๓.๕๓	๐.๓๗	๓.๒๓	๐.๑๔	๒.๕๑๒	๐.๐๖๓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๗-๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
ด้านการสาธารณูปการ

(n = ๑๐๘)

วุฒิการศึกษาสามัญ	— X	วุฒิการศึกษาสามัญ			
		ประถมศึกษา ๒.๙๕	มัธยมศึกษา ๓.๑๓	ปริญญาตรี ๓.๖๗	ปริญญาโท หรือสูงกว่า ๒.๗๑
ประถมศึกษา	๒.๙๕	-	-๐.๙๓	-๐.๗๒*	๐.๒๓
มัธยมศึกษา	๓.๑๓		-	-๐.๕๔	๐.๔๑
ปริญญาตรี	๓.๖๗			-	๐.๙๕*
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	๒.๗๑				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มี ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

และพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มี ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

(n = ๑๐๘)

วุฒิการศึกษาสามัญ	— X	วุฒิการศึกษาสามัญ			
		ประถมศึกษา ๒.๖๒	มัธยมศึกษา ๒.๙๐	ปริญญาตรี ๓.๕๐	ปริญญาโท หรือสูงกว่า ๓.๐๐
ประถมศึกษา	๒.๖๒	-	-๐.๙๓*	-๐.๘๘*	-๐.๓๘
มัธยมศึกษา	๒.๙๐		-	-๐.๖๐*	-๐.๑๐
ปริญญาตรี	๓.๕๐			-	๐.๕๐
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	๓.๐๐				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

และพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ พระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๕ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

(n = ๑๐๘)

การบริหารคณะสงฆ์	วุฒิการศึกษาทางธรรม								F	Sig.
	นักธรรมตรี (๔๓ คน)		นักธรรมโท (๒๖ คน)		นักธรรมเอก (๓๖ คน)		อื่น ๆ (๓ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๖๐	๐.๖๒	๓.๗๘	๐.๖๕	๓.๕๙	๐.๕๓	๓.๕๗	๐.๒๕	๐.๖๒๗	๐.๕๙๙
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๑๓	๐.๕๘	๓.๒๗	๐.๖๗	๓.๒๙	๐.๔๙	๓.๖๒	๐.๔๑	๑.๑๐๓	๐.๓๕๑
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๐๔	๐.๕๘	๓.๓๐	๐.๗๐	๒.๙๖	๐.๔๗	๓.๖๒	๐.๔๑	๒.๗๑๑*	๐.๐๔๙
ด้านการเผยแผ่	๓.๐๖	๐.๕๖	๓.๒๖	๐.๕๖	๓.๐๓	๐.๔๙	๒.๘๖	๐.๒๕	๑.๒๖๐	๐.๒๙๒
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๐๑	๐.๕๗	๓.๒๕	๐.๗๑	๒.๙๖	๐.๖๗	๒.๗๑	๐.๒๕	๑.๔๐๗	๐.๒๔๕
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๘๔	๐.๖๙	๒.๙๘	๐.๘๖	๒.๕๔	๐.๕๑	๒.๘๖	๐.๑๔	๒.๓๐๘	๐.๐๘๑
รวม	๓.๑๑	๐.๔๖	๓.๓๑	๐.๕๖	๓.๐๖	๐.๓๗	๓.๒๑	๐.๑๘	๑.๕๔๓	๐.๒๐๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๑๐๘)

วุฒิการศึกษาทางธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี ๓.๐๔	นักธรรมโท ๓.๓๐	นักธรรมเอก ๒.๙๖	อื่นๆ ๓.๖๒
นักธรรมตรี	๓.๐๔	-	-๐.๙๓	๐.๐๘	-๐.๕๘
นักธรรมโท	๓.๓๐		-	๐.๓๔*	-๐.๓๒
นักธรรมเอก	๒.๙๖			-	-๐.๖๕
อื่นๆ	๓.๖๒				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมโท มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๖ พระภิกษุ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๖ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๑

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามตำแหน่ง

(n = ๑๐๘)

การบริหารคณะสงฆ์	ตำแหน่ง								F	Sig.
	เจ้าคณะตำบล		เจ้าอาวาส		เลขาเจ้า จธ./จต.		พระลูกวัด			
	(๓ คน)		(๑๗ คน)		(๒ คน)		(๘๖ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๖๒	๐.๐๘	๓.๖๑	๐.๔๓	๓.๖๔	๐.๑๐	๓.๖๕	๐.๖๔	๐.๐๒๗	๐.๙๙๔
ด้านการศาสนศึกษา	๒.๙๕	๐.๐๘	๓.๑๒	๐.๔๔	๒.๙๓	๐.๑๐	๓.๒๗	๐.๖๑	๐.๗๕๓	๐.๕๒๓
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๒.๔๘	๐.๐๘	๒.๙๗	๐.๕๕	๒.๙๓	๐.๕๑	๓.๑๔	๐.๖๐	๑.๖๑๓	๐.๑๙๑
ด้านการเผยแผ่	๒.๗๑	๐.๒๕	๓.๑๒	๐.๔๕	๒.๗๑	๐.๔๐	๓.๑๑	๐.๕๖	๐.๘๗๑	๐.๔๕๙
ด้านการสาธารณูปการ	๒.๔๘	๐.๐๘	๒.๙๗	๐.๗๑	๒.๖๔	๐.๑๐	๓.๐๘	๐.๖๔	๑.๒๓๔	๐.๓๐๑
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๑๙	๐.๐๘	๒.๕๘	๐.๓๘	๒.๔๓	๐.๒๐	๒.๙๔	๐.๗๔	๑.๖๒๓	๐.๑๘๙
รวม	๒.๗๔	๐.๐๖	๓.๐๖	๐.๓๙	๒.๘๘	๐.๑๐	๓.๑๘	๐.๔๘	๑.๓๘๑	๐.๒๕๓

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๗ พระภิกษุ ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๖ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๒

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

(n = ๑๐๘)

การบริหารคณะสงฆ์	ประสบการณ์ทำงาน								F	Sig.
	ต่ำกว่า ๕ ปี		๕-๑๐ ปี		๑๑-๑๕ ปี		๑๖ ปีขึ้นไป			
	(๕๒ คน)		(๒๕ คน)		(๑๗ คน)		(๑๔ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๖๓	๐.๖๑	๓.๕๑	๐.๕๕	๓.๗๘	๐.๕๕	๓.๗๔	๐.๖๕	๐.๘๕๐	๐.๔๗๐
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๒๑	๐.๖๓	๓.๑๑	๐.๔๑	๓.๓๙	๐.๕๙	๓.๓๒	๐.๖๐	๐.๙๑๘	๐.๔๓๕
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๑๒	๐.๖๐	๒.๙๙	๐.๖๐	๓.๑๗	๐.๖๑	๓.๑๑	๐.๕๔	๐.๓๗๘	๐.๗๖๙
ด้านการเผยแผ่	๓.๑๕	๐.๕๔	๒.๙๓	๐.๕๒	๓.๑๑	๐.๖๑	๓.๑๓	๐.๔๒	๑.๐๐๐	๐.๓๙๖
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๐๖	๐.๖๖	๓.๐๑	๐.๖๓	๓.๐๔	๐.๗๐	๓.๐๓	๐.๕๘	๐.๐๔๖	๐.๙๘๗
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๙๐	๐.๖๙	๒.๖๓	๐.๗๑	๒.๖๘	๐.๗๔	๒.๖๕	๐.๕๙	๑.๒๐๘	๐.๓๑๑
รวม	๓.๑๘	๐.๔๗	๓.๐๓	๐.๓๘	๓.๑๙	๐.๕๓	๓.๑๖	๐.๔๗	๐.๖๗๖	๐.๕๖๙

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๘ ประชาชน ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๘ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๓

ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ

(n = ๗๙)

การบริหารคณะสงฆ์	เพศ				t	Sig.
	ชาย (๖๒ คน)		หญิง (๑๗คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๐.๖๑	๐.๐๘	๐.๖๕	๐.๑๖	๑.๑๕๖	๐.๒๕๑
ด้านการศาสนศึกษา	๐.๔๙	๐.๐๖	๐.๔๓	๐.๑๐	-๐.๒๓๑	๐.๘๑๘
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๐.๕๐	๐.๐๖	๐.๕๘	๐.๑๔	๐.๒๔๔	๐.๘๐๘
ด้านการเผยแผ่	๐.๔๙	๐.๐๖	๐.๕๓	๐.๑๓	-๐.๑๕๗	๐.๘๗๖
ด้านการสาธารณูปการ	๐.๔๖	๐.๐๖	๐.๕๗	๐.๑๔	-๐.๓๖๙	๐.๗๑๓
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๐.๕๕	๐.๐๗	๐.๗๑	๐.๑๗	-๐.๐๑๒	๐.๙๙๑
รวม	๐.๓๙	๐.๐๕	๐.๔๘	๐.๑๒	๐.๑๙๐	๐.๘๕๐

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๙ ประชาชน ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๙ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๔

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามอายุ

(n = ๗๙)

การบริหารคณะสงฆ์	อายุ								F	Sig.
	๓๑-๔๐ ปี		๔๑-๕๐ ปี		มากกว่า ๕๑-๖๐ ปี		๖๐ ปีขึ้นไป			
	(๒ คน)		(๑๑ คน)		(๓๓ คน)		(๓๓ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๒๑	๐.๕๑	๓.๘๓	๐.๔๓	๓.๙๗	๐.๗๒	๓.๗๒	๐.๕๖	๑.๕๓๑	๐.๒๑๓
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๔๓	๐.๘๑	๓.๒๙	๐.๔๑	๓.๔๙	๐.๔๙	๓.๒๔	๐.๔๕	๑.๖๘๒	๐.๑๗๘
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๗	๐.๔๐	๓.๐๑	๐.๔๐	๓.๓๐	๐.๖๐	๓.๐๗	๐.๔๓	๑.๙๒๒	๐.๑๓๓
ด้านการเผยแผ่	๓.๗๑	๐.๘๑	๓.๒๖	๐.๕๑	๓.๓๖	๐.๕๒	๓.๑๓	๐.๔๔	๑.๗๓๙	๐.๑๖๖
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๖๔	๐.๓๐	๓.๑๓	๐.๕๖	๓.๒๖	๐.๕๑	๓.๒๓	๐.๔๔	๐.๖๖๕	๐.๕๗๖
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๕๗	๐.๖๑	๒.๖๑	๐.๕๒	๒.๗๕	๐.๖๐	๒.๕๕	๐.๕๘	๐.๖๗๑	๐.๕๗๓
รวม	๓.๓๖	๐.๕๗	๓.๑๙	๐.๓๔	๓.๓๕	๐.๔๔	๓.๑๖	๐.๓๘	๑.๔๒๙	๐.๒๔๑

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๑๐ ประชาชน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๑๐ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๕

ตารางที่ ๔.๒๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพ

(n = ๗๙)

การบริหารคณะสงฆ์	สถานภาพ						F	Sig.
	โสด (๖ คน)		สมรส (๕๓ คน)		หย่า/หม้าย/ แยกกันอยู่ (๒๐ คน)			
$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D			
ด้านการปกครอง	๓.๕๐	๐.๒๕	๓.๙๔	๐.๖๗	๓.๖๒	๐.๔๗	๒.๙๕๐	๐.๐๕๘
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๐๕	๐.๓๓	๓.๓๘	๐.๔๙	๓.๓๘	๐.๔๔	๑.๓๖๘	๐.๒๖๑
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๒.๙๐	๐.๒๕	๓.๑๙	๐.๕๓	๓.๑๙	๐.๕๒	๐.๙๖๑	๐.๔๒๗
ด้านการเผยแผ่	๓.๐๒	๐.๓๔	๓.๓๐	๐.๕๒	๓.๒๒	๐.๔๗	๐.๙๑๙	๐.๔๐๓
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๐๗	๐.๔๓	๓.๒๗	๐.๔๙	๓.๑๙	๐.๔๙	๐.๕๘๙	๐.๕๕๗
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๓๑	๐.๔๕	๒.๗๕	๐.๕๗	๒.๔๘	๐.๕๘	๒.๗๖๙	๐.๐๖๙
รวม	๒.๙๘	๐.๒๙	๓.๓๑	๐.๔๓	๓.๑๘	๐.๓๔	๒.๒๑๘	๐.๑๑๖

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๑๑ ประชาชน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๑๑ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๖

ตารางที่ ๔.๒๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n = ๗๙)

การบริหารคณะสงฆ์	วุฒิการศึกษา				t	Sig.
	ประถมศึกษา (๖๒ คน)		มัธยมศึกษา (๑๗ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๙๐	๐.๖๐	๓.๕๖	๐.๖๓	๒.๐๑๐*	๐.๐๔๘
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๓๘	๐.๔๗	๓.๒๖	๐.๕๐	๐.๙๒๐	๐.๓๖๑
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๒๑	๐.๕๑	๓.๐๒	๐.๕๑	๑.๓๙๔	๐.๑๖๗
ด้านการเผยแผ่	๓.๓๓	๐.๔๖	๓.๐๒	๐.๕๖	๒.๓๓๙	๐.๐๒๒
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๒๖	๐.๔๙	๓.๑๕	๐.๔๖	๐.๘๓๘	๐.๔๐๕
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๖๖	๐.๕๙	๒.๖๐	๐.๕๔	๐.๓๙๑	๐.๖๙๗
รวม	๓.๒๙	๐.๔๐	๓.๑๐	๐.๔๑	๑.๗๑๓	๐.๐๙๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการปกครอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษามีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี มากกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

สำหรับด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๑๒ ประชาชน ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๑๒ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๗

ตารางที่ ๔.๒๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามอาชีพ

(n = ๗๙)

การบริหารคณะสงฆ์	อาชีพ								F	Sig.
	รับจ้าง (๒๐ คน)		เกษตรกรรม (๔๗ คน)		รับราชการ (๕ คน)		อื่น ๆ (๗ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๙๗	๐.๗๔	๓.๘๐	๐.๕๗	๓.๖๙	๐.๒๗	๓.๖๙	๐.๘๑	๐.๕๗๔	๐.๖๓๔
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๕๑	๐.๕๕	๓.๒๕	๐.๔๔	๓.๖๐	๐.๓๑	๓.๔๓	๐.๕๐	๑.๙๙๐	๐.๑๒๓
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๓๔	๐.๕๕	๓.๑๐	๐.๔๖	๓.๒๐	๐.๗๙	๓.๑๔	๐.๕๙	๑.๐๘๑	๐.๓๖๓
ด้านการเผยแผ่	๓.๔๐	๐.๕๖	๓.๒๒	๐.๔๓	๓.๑๔	๐.๖๙	๓.๒๒	๐.๖๔	๐.๗๒๙	๐.๕๓๘
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๓๕	๐.๔๖	๓.๒๐	๐.๕๐	๓.๑๗	๐.๕๘	๓.๒๒	๐.๓๙	๐.๔๗๓	๐.๗๐๒
ด้านการสาธารณ สงเคราะห์	๒.๘๑	๐.๗๖	๒.๕๔	๐.๕๑	๒.๘๓	๐.๕๖	๒.๗๓	๐.๓๙	๑.๒๓๓	๐.๓๐๔
รวม	๓.๔๐	๐.๔๙	๓.๑๙	๐.๓๖	๓.๒๗	๐.๔๗	๓.๒๔	๐.๓๗	๑.๒๖๘	๐.๒๙๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๑๓ ประชาชน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานที่ ๑๓ รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๘

ตารางที่ ๔.๒๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

(n = ๗๙)

การบริหารคณะสงฆ์	ประสบการณ์ทำงาน						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๕ ปี		๑๑-๑๕ ปี		๑๖ ปีขึ้นไป			
	(๖ คน)		(๕๓ คน)		(๒๐ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๒๙	๐.๖๑	๓.๗๖	๐.๕๔	๓.๘๗	๐.๖๕	๑.๐๒๕	๐.๓๖๔
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๑๔	๐.๔๐	๓.๓๔	๐.๔๓	๓.๓๗	๐.๕๐	๐.๒๒๔	๐.๘๐๐
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๑๔	๐.๒๐	๓.๓๐	๐.๕๒	๓.๑๒	๐.๕๒	๑.๐๐๙	๐.๓๖๙
ด้านการเผยแผ่	๓.๒๙	๐.๒๐	๓.๓๗	๐.๕๒	๓.๒๑	๐.๔๙	๐.๗๕๐	๐.๔๗๖
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๕๐	๐.๑๐	๓.๓๔	๐.๕๓	๓.๑๙	๐.๔๗	๑.๑๔๓	๐.๓๒๔
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒.๕๐	๐.๕๑	๒.๘๐	๐.๖๔	๒.๕๘	๐.๕๕	๑.๑๙๙	๐.๓๐๗
รวม	๓.๑๔	๐.๒๗	๓.๓๒	๐.๔๔	๓.๒๒	๐.๔๐	๐.๕๐๓	๐.๖๐๗

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วิทยาลัยการ วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔. ๒๙ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	t	F	sig	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑	.๙๖๓	-	.๐๕๒		✓
สมมติฐานที่ ๒	-	๑.๖๗๓	.๑๔๘		✓
สมมติฐานที่ ๓	-	๒.๑๒๙	.๐๖๘		✓
สมมติฐานที่ ๔	-	๒.๕๑๒	.๐๖๓		✓
สมมติฐานที่ ๕	-	๑.๕๕๓	.๒๐๘		✓
สมมติฐานที่ ๖	-	๑.๓๘๑	.๒๕๓		✓
สมมติฐานที่ ๗	-	.๖๗๖	.๕๖๙		✓
สมมติฐานที่ ๘	.๑๙๐	-	.๔๗๘		✓
สมมติฐานที่ ๙	-	๑.๔๒๙	.๒๔๑		✓
สมมติฐานที่ ๑๐	-	๒.๒๑๘	.๑๑๖		✓
สมมติฐานที่ ๑๑	๑.๗๑๓	-	.๙๗๑		✓
สมมติฐานที่ ๑๒	-	๑.๒๖๘	.๒๙๑		✓
สมมติฐานที่ ๑๓	-	.๕๐๓	.๖๐๗		✓

๔.๔ ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี มาประยุกต์ใช้กับการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ ซึ่งสรุปรายละเอียดทั้ง ๖ ด้านดังต่อไปนี้

๑) ด้านการบริหารปกครอง

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดความเด็ดขาดในการดูแล เครื่องครัดเกินไป	๑. ผู้นำต้องมีความเด็ดขาด ชัดเจน
๒. ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน	๒. หาสิ่งกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน
๓. การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าอาวาส	๓. ผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าอาวาส ต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือและน่าเคารพเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องการเคารพเชื่อฟัง
๔. การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลัง	๔. อบรมสั่งสอนผู้ที่บวชเข้ามาใหม่ว่าควร ปฏิบัติตนอย่างไร ในเรื่อง การเคารพผู้อยู่ก่อน
๕. การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน เชื้อยขาดต่อการทำงาน	๕. มีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน แจ้งการทำงาน การประชุมต่าง ๆ ให้ได้ทราบทั่วกัน
๖. การขัดแย้งกันในวัด และบ้านกับวัด	๖. หันมาทำความเข้าใจกันปรับความเข้าใจกันกัน รู้จักมีน้ำใจต่อกัน

๒) ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน	๑. ขอบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐดูบ้าง
๒. ขาดสถานที่ทำการศึกษา	๒. จัดสร้างหรือหาสถานที่ที่ศึกษาให้พอเพียงต่อการศึกษาเพื่อเป็นที่เรียนของพระภิกษุสามเณร
๓. ขาดอุปกรณ์การศึกษา เช่นหนังสือเรียน	๓. งบประมาณที่หามาได้หรือให้เจ้าอาวาสเป็นธุระเรื่องการจัดหา ให้จัดหาในเรื่องของหนังสือเรียนให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียน

๒) ด้านการศาสนศึกษา (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๔. การเดินทางไปเรียนของพระภิกษุสามเณร	๔. หารถในการเดินทางของพระนักเรียนให้ใหญ่ขึ้น เพื่อที่จะได้ไ้แออัดในการเดินทางมา
๕. ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน และครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ	๕. จัดหา อบรมครูสอนให้มีประสิทธิภาพและมีการสร้างขวัญกำลังใจ

๓) ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอน	๑. ส่งเข้าฝึกอบรมความรู้เพื่อที่จะนำความรู้นั้นมาใช้ในการสั่งสอนเยาวชนในเขตการดูแล
๒. การเดินทางในระยะไกล และช่วงเวลาที่เล็กน้อย	๒. จัดรถรับส่งกับบุคลากรที่จะไปทำกรอบรมสั่งสอนเยาวชนเพื่อให้สะดวกต่อการเดินทาง
๓. ขาดเรื่องของสถานที่ในการรับเยาวชนเข้ามาอบรม	๓. จัดสถานที่ของวัดให้เป็นที่พักอบรมในเรื่องของศีลธรรมแก่เยาวชนและผู้สนใจ
๔. เยาวชนที่เรียนดียังขาดสนใจในเรื่องของทุนการศึกษา	๔. จัดหาทุนการเรี ยนดีกับเด็กที่ขาดสนใจให้เด็กมีกำลังใจในการเรียนและทำดี
๕. การอบรมสั่งสอนทำได้เพียงการเข้าไปอบรมในสถานที่ศึกษาเท่านั้น	๕. จัดหา อบรมครูสอนให้มีประสิทธิภาพและมีการสร้างขวัญกำลังใจ

๔) ด้านการเผยแผ่

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดบุคลากรในการเผยแผ่ธรรม	๑. จัดหาและจัดส่งไปอบรมผู้ที่มีจิตใจรักในการเผยแผ่ธรรม
๒. การเผยแผ่ธรรมจัดทำเป็นแค่ช่วงเทศกาลเท่านั้น	๒. จัดให้มีการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำทุกวันพระไม่เว้นแม้แต่หลังออกพรรษาแล้ว
๓. ขาดการอบรมพระธรรมวินัย จรรยา มารยาท	๓. อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทแก่พระภิกษุสามเณร ประมาณเดือนละครั้ง
๔. ขาดการทำวัตรสวดมนต์จะสวดแค่ช่วงในพรรษาเท่านั้น	๔. ออกคำสั่งให้ทุกวัดในเขตการปกครองทำการสวดมนต์ทำวัตรทุกวัน

๔) ด้านการเผยแผ่ (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๕. ขาดการจัดการบรรยายธรรมในวันสำคัญทางศาสนา การอบรมสั่งสอนประชาชนให้มีคุณธรรมและศรัทธา	๕. จัดให้บรรยายธรรมทุกวันพระ และแทรกการสอนเรื่องศาสนพิธีแก่ศาสนิกชน

๕) ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดปัจจัยในการทำนุบำรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่	๑. สร้างศรัทธาจากในหลายๆพื้นที่เพื่อการหางบประมาณปัจจัยมาทำการทำนุบำรุง
๒. เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันเรื่องการจัดการดำเนินงาน	๒. อธิบายสร้างความเข้าใจแล้วต้องทำงานดำเนินงานให้โปร่งใสทุกเรื่อง
๓. ขาดความร่วมมือกันทั้งสองด้านคือ วัดกับบ้าน	๓. หันหน้าเข้ามาปรึกษาหารือทุกทุกเรื่องเพื่อสร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่าย
๔. อาคารสถานที่บางวัดขาดการดูแลให้เรียบร้อย	๔. ให้เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในวัดช่วยกันสอดส่องดูแลให้อยู่ในสภาพที่น่าดู

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ปัญหาเรื่องยาเสพติดที่เข้ามาในคณะสงฆ์ และเยาวชนในอำเภอนองแสง	๑. จัดหาสถานที่ให้การอบรมเรื่องโทษของยาเสพติด
๒. ปัญหาเรื่องการช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่ประชาชน	๒. หาทางช่วยเหลือผู้ที่ลำบากในเรื่องบางเรื่องอย่างน้อยก็เป็นเรื่องทางใจ เช่นการอบรมสั่งสอนให้กำลังใจ แก่ผู้ที่เดือดร้อน
๓. ขาดการอบรมสั่งสอน เอาใจใส่	๓. อบรมสั่งสอนและให้กำลังใจกับผู้มีปัญหา และให้ความรู้สั่งสอนกับผู้ที่เสี่ยงต่อเรื่องยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ

โดยภาพรวมนั้น ปัญหาหลักของการปกครองคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี นั้นปัญหาหลัก คือการขัดสนเรื่องงบประมาณในการใช้จ่ายทั้งเรื่องการทำนุบำรุงอาคารสถานที่ และงบประมาณในเรื่องการส่งเสริมการเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร งบประมาณที่ได้ก็ได้รับการ การทอดกฐินทอดผ้าป่าเรียรายจากห้างร้าน ประชาชนเท่านั้น ขาดการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นปัญหาใหญ่ไม่แพ้กันคือ เรื่องของปัญหายาเสพติด และอบายมุขต่างๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในทุกสังคมแม้แต่ในคณะสงฆ์นี้เอง และก็เป็นปัญหาที่ทำให้เสื่อมเสียเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เรื่องของการทำวัตรสวดมนต์ก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่คณะสงฆ์ต้องปฏิบัติเป็นประจำ เป็นการทำให้กับตัวเองและต่อส่วนรวมด้วย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงเพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยดำเนินการวิจัยตามวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุสามเณร ประชาชนประกอบด้วย ใวยาวัจกร และกรรมการวัด จำนวน ๑๘๗ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามถึงประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะ และประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชนที่อยู่ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี จำนวน ๑๘๗ รูป/คน ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุสามเณร

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็น พระภิกษุ จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๓๐ มีอายุตั้งแต่ ๒๐-๓๐ ปี มีจำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๙๓ มีจำนวนพรรษา ๑-๕ พรรษา จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๑๙ มีวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน ๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๔๑ มีวุฒิการศึกษาทางธรรม อยู่ในระดับนักธรรมตรี จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๘๑ มีตำแหน่งเป็นพระลูกวัด จำนวน ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๖๓ และมีประสบการณ์ทำงาน ต่ำกว่า ๕ ปี จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑๕

๒) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน

ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๖๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๗๘.๔๘ มีอายุตั้งแต่ ๕๑-๖๐ ปี มีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗๗ มีสถานภาพ ๑-๕ สมรส จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๐๙ มีวุฒิการศึกษา อยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๔๑ มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔๙ และมีประสบการณ์ทำงาน ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๓๕

๕.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

ความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรและประชาชน เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ตามภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์

จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๙$) เมื่อพิจารณา ในแต่ละด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สำหรับด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการปกครอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๒$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมสั่ง สอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น

ต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านการศาสนศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศาสนศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรม เพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านการเผยแผ่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแผ่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี การเผยแผ่ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการเผยแผ่ธรรมทางวิทยุ หรือ สื่ออื่นๆ และจัดให้มีพระธรรมทูตในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕) ด้านการสาธารณูปการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับบรรดาประชาชนโดยทั่วไป สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เมื่อพิจารณา

รายละเอียดในแต่ละข้อคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา และการให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขงจังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชน ที่อยู่ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยโดยรวม

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๑ พระภิกษุ ที่มีสถานภาพต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๒ พระภิกษุ ที่มีอายุต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๓ พระภิกษุ ที่มีพรรษาต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๔ พระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๕ พระภิกษุ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๖ พระภิกษุ ที่มีตำแหน่งต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๗ พระภิกษุ ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๘ ประชาชน ที่มีเพศต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๙ ประชาชน ที่มีอายุต่างกัน		✓

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๑๐ ประชาชน ที่มีสถานภาพต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๑๑ ประชาชน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๑๒ ประชาชน ที่มีอาชีพต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๑๓ ประชาชน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน		✓

ตารางที่ ๕.๒ ผลการพิจารณาเป็นรายด้านของสมมติฐาน

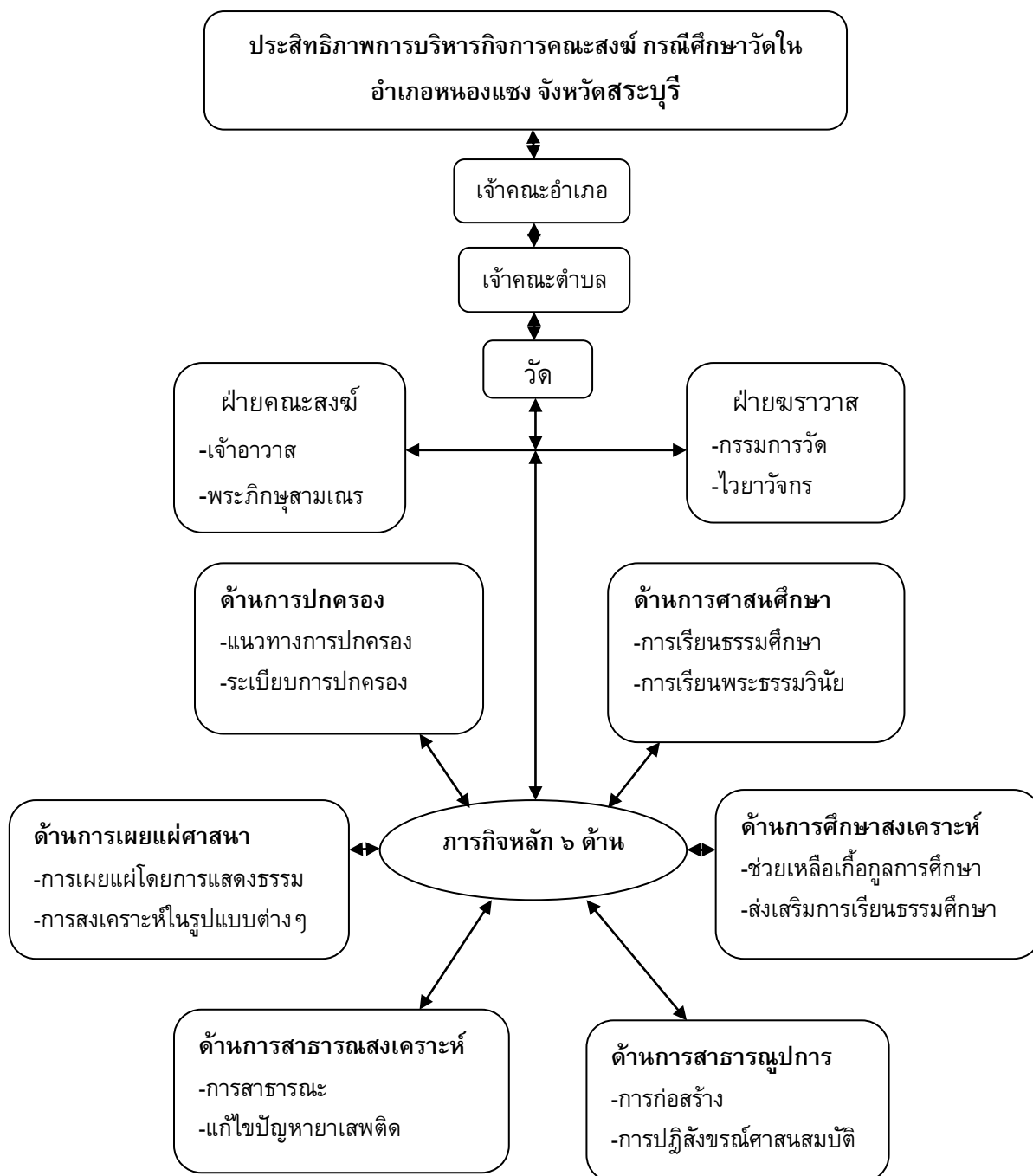
สมมติฐาน	ผลการพิจารณารายด้าน
สมมติฐานที่ ๑	พระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถามสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรีไม่ต่างกัน
สมมติฐานที่ ๒	พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรีด้านการสาธารณสงเคราะห์แตกต่างกันมีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ - พระภิกษุที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็น น้อยกว่า พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ - และพระภิกษุสามเณรผู้ที่มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็น น้อยกว่า พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

สมมติฐาน	ผลการพิจารณารายด้าน
สมมติฐานที่ ๓	พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ในด้านศึกษาสงเคราะห์และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรผู้ที่ไม่ใช่พรรษามีความคิดเห็น ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากกว่า ผู้ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษาและ๒๑ พรรษาขึ้นไป มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีพรรษา ๑-๕ พรรษามีความคิดเห็นด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากกว่า ผู้ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีพรรษา ๖-๑๐ มีความคิดเห็นด้านการสาธารณสงเคราะห์ น้อยกว่า ผู้ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรผู้มีพรรษา ๑-๕ มีความคิดเห็นต่อด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากกว่า พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีพรรษา ๖-๑๐ ๑๑-๑๕ และ ๒๐ พรรษาขึ้นไป มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕
สมมติฐานที่ ๔	พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่าง ๆ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ต่างกัน ในด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมมีความคิดเห็นต่อด้านสาธารณูปการ น้อยกว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษา ปริญญาตรี มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรีมีความคิดเห็นทางด้านสาธารณูปการ มากกว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมมีความคิดเห็นด้านสาธารณสงเคราะห์ น้อยกว่า ระดับมัธยมศึกษาและปริญญาตรี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ - แต่พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิระดับมัธยมมีความคิดเห็น น้อยกว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕

สมมติฐาน	ผลการพิจารณารายด้าน
สมมติฐานที่ ๕	พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ทางด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ - พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิทางธรรมระดับนักธรรมโท มีความคิดเห็นด้านการศึกษาสงเคราะห์ มากกว่า ผู้ที่มีวุฒิทางธรรมระดับนักธรรมเอก มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕
สมมติฐานที่ ๖	พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน
สมมติฐานที่ ๗	พระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน
สมมติฐานที่ ๘	ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน
สมมติฐานที่ ๙	ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน
สมมติฐานที่ ๑๐	ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน
สมมติฐานที่ ๑๑	ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ในด้านการปกครอง อย่างมีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ - ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นด้านการปกครอง มากกว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา อย่างมีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕
สมมติฐานที่ ๑๒	ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน
สมมติฐานที่ ๑๓	ประชาชนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน

๕.๒.๓ บทสรุปองค์ความรู้

บทสรุปองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี” ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลองค์ความรู้โดยสรุปเป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยประยุกต์หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ประกอบด้วยได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มาใช้เป็นรูปแบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ตามแผนภาพที่ ๕.๓ ดังนี้

แผนภาพที่ ๕.๑ แสดงรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ
สูงสุด^๑

^๑วิเคราะห์จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและการวิจัย โดยผู้วิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผล จำแนกตามภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า จะเป็นการปกครองทางด้านใดก็ได้ มีความคิดเห็นในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ชีรปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก บทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^๒

๑) **ความคิดเห็นด้านการปกครอง** จากการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกข้อยกเว้น เรื่อง การจัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย จะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน^๓ ใจความว่า พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนติธโร) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอ

^๒พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ชีรปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^๓สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, (ม.ป.ป.), (อรรถาธิบาย).

ป้าชาวจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอ ป้าชาวมียุทธศาสตร์ในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง พระสงฆ์ในระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นภาวะการเมืองในองค์กรทำให้ได้รับความยุติธรรมไม่เท่ากันในวงการสงฆ์ในปัจจุบัน^๕ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตดา มมตะขบ ได้วิจัยเรื่องเกี่ยวกับ ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจ การปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ พบว่าทศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่า โครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองของประเทศ เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ ตัดสินปัญหา ควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหาร การแต่งตั้ง และถอดถอน รัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้นและนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม^๕

สรุปภาพโดยรวม เมื่อคณะสงฆ์หรือผู้ปกครองสงฆ์ มีความเข้าใจเรื่องปัญหาต่างๆ แล้วหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดตรงประเด็นแล้ว สามารถรับรู้ปัญหาและวางแผนการดำเนินงาน ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามอย่างชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้ แก้ไขปัญหาให้แก่ภิกษุสามเณร นั้นด้านนี้ได้อย่างชัดเจนแล้วมีประสิทธิภาพ การทำงานที่จริงจังและมีการแจกงานประสานงานอย่างทั่วกันเข้าใจงานก็จะทำให้งานมีประสิทธิภาพอย่างดี

๒) ความคิดเห็นด้านการศาสนศึกษา จากการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี โดยรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก การศาสนศึกษาเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน^๖ ว่าวัด ต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนใจในการเรียนทั้งด้านบาลีและนักธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณ โทษณ์ และเทพพร มังธานี ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม ของวัด

^๕พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนศิริโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป้าชาวจังหวัดลำพูน”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (การเมืองและการปกครอง), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^๕กฤตดา มมตะขบ, “ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^๖สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, (ม.ป.ป.), (อัสสัมชัญ).

ในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านการศึกษา พบว่า สามารถรักษารูปแบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่มุ่งผลบุญพระธรรมวินัยและพระพุทธศาสนาโดยตรง^๗ และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉันทนา กล่อมจิต ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษา มีการสนับสนุนให้การศึกษาพระปริยัติธรรม สอนนักธรรม และการอบรมปฏิบัติธรรม เป็นการศึกษาตามอริยาศัย ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ทางวัดไม่ได้จัดการศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กและเยาวชน^๘

สรุปภาพโดยรวม ปัจจุบันทางวัดส่วนใหญ่ ไม่ค่อยได้สนใจในเรื่องของการศึกษาสำหรับเยาวชนและผู้ที่ไม่สนใจในการเรียนรู้ ประกอบกับไม่สามารถจัดหางบประมาณมาใช้ในการดำเนินงานได้ จึงทำให้การดำเนินงานในด้านนี้ ไม่ค่อยได้รับความสนใจ อีกทั้งทรัพยากรด้านบุคคลก็ไม่ค่อยมี จึงจำเป็นต้องริเริ่มโครงการและต้องจัดสรรงานให้เป็นระบบ

๓) **ความคิดเห็นด้านการศึกษาสงเคราะห์** จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญศรี พานะจิตต์ ว่า การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าว คือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ ๑. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๒. โรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ๓. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ๔. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๕.โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด^๙ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอาทิตย์ อุตตเวที (ของดี) การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การ

^๗คุณ โทษณ์ และเทพพร มังธานี, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๖, (อัดสำเนา).

^๘ฉันทนา กล่อมจิต, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี”, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๖, (อัดสำเนา).

^๙บุญศรี พานะจิตต์, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพรักหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

จัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกจากศาสนาศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน^{๑๐}

สรุปภาพโดยรวม การจัดการอบรมการศึกษาการเผยแผ่ศาสนายังเป็นเรื่องที่ยังต้องมีการพัฒนา และจำเป็นต้องหาทุนการพัฒนาการศึกษาอีกมาเพราะ ปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างมาก ดังนั้น การส่งเสริมให้มีการศึกษา เป็นการส่งเสริมประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาให้ผู้ที่มีความสนใจได้เข้ามาศึกษาและสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ คณะสงฆ์จำจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างใหญ่เพื่อที่จะทำให้คณะสงฆ์ได้เป็นที่พึ่งทางใจและด้านอื่นๆ แก่ประชาชน

๔) **ความคิดเห็นด้านการเผยแผ่** จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแผ่ธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับแนวคิดของ พระยุพธนา รมณีธมโม ให้ความหมายว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไปทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างแท้จริง^{๑๑} สอดคล้องกับการวิจัยของ พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาสาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๒}

^{๑๐} พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ซองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๘๐.

^{๑๑} พระยุพธนา รมณีธมโม (แก้วกันหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๑๑๕.

^{๑๒} พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม, ศึกษาเฉพาะกรณี: พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔, บทคัดย่อ.

สรุปภาพโดยรวม ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน เข้ามาในวัดเพื่อที่เยาวชนจะได้เข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศที่เป็นจริงและจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำเสริมสร้างกิจกรรมที่ทำให้ไม่เบื่อหน่ายจะเป็นดี ส่งเสริมการเรียนรู้ คู่คุณธรรมเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อส่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดี นำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแผ่ไปปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันได้ และทำให้เป็นการสร้างคนดีเข้ามาในสังคม

๕) ความคิดเห็นด้านการสาธารณูปการ จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณูปการ พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้แนวคิด ว่า สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๘ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นพระอารามหลวง ๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร ๔) การศาสนสมบัติของวัด^{๑๓} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณ โทจันทร์ และเทพพร มังธานี ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านสาธารณูปการ เนื่องจากบริเวณวัดไม่กว้างมาก จึงทำให้จัดศาสนวัตถุ และเสนาสนะ ตามสภาพบริเวณวัด ด้านการสาธารณูปการ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนที่ตั้งของวัดดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยภายในวัด^{๑๔}

สรุปภาพโดยรวม จำเป็นอย่างมากที่ทางคณะสงฆ์ แต่ละวัดต้องมีความสามัคคีกัน ช่วยกันสอดส่องดูแล อาคารเสนาสนะต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อยดูดีเป็นที่น่ามองและ

^{๑๓}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน**, (ม.ป.ป.), (อรรถาธิบาย).

^{๑๔}คุณ โทจันทร์ และเทพพร มังธานี, “รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”, (อรรถาธิบาย).

ช่วยกันซ่อมแซมหากว่าอาคารที่นั่นชำรุดขึ้นมาต้องทำให้มีสภาพที่ เหมือนเดิมดูงามตา เป็นที่น่าศรัทธาของประชาชนที่พบเห็น และดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาในวัดเพื่อพักผ่อนใจ

๖) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ของดี) สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของ หน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือ การช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำ ประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ถือการแนะนำที่ เกี่ยวกับความรู้ที่ดีจัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น^{๑๔} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริธร สุขโขใจ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ส่วนใหญ่สรุปได้ว่า เกิดจากการขาดงบประมาณ บุคลากร แหล่งวิชา การวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การประสานงานความร่วมมือ และการติดตามประเมินผล^{๑๖}

สรุปภาพโดยรวม หากการบริหารที่มีงบประมาณพอเพียงสำหรับการดำเนินงาน แล้วการทำงานทุกอย่างก็จะเป็นไปอย่างดีและมีประสิทธิภาพ แล้วต้องประกอบกับผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการทำงานอย่างเพียงพอ ต่อความต้องการของคณะสงฆ์ สิ่งสำคัญคือต้องมี จิตใจที่เป็นสาธารณะด้วย จึงจะสามารถดำเนินงานด้านนี้ได้อย่างดี

^{๑๔}พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ของดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, หน้า ๘๘.

^{๑๖}ศิริธร สุขโขใจ, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑), บทคัดย่อ.

๕.๒.๒ อภิปรายผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

การเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วน
บุคคล อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสายสามัญ เพศ สถานภาพ
อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร
ประชาชน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย
ดังนี้

(๑) เปรียบเทียบความเห็นพระภิกษุสามเณรและประชาชนต่อประสิทธิภาพการ
บริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตาม
สถานภาพส่วนบุคคล อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสายสามัญ เพศ
สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุ
สามเณร ประชาชน ที่มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

๑. พระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถามสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี
แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพระภิกษุสามเณรมีสถานภาพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ
ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัย
ของ พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร(บำรุงราษฎร์)^{๑๖} การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการ
บริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่
สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษา
ทางบาลี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่
สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษา
ทางบาลี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อ
ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี
ไม่แตกต่างกัน การวิจัยพบว่าพระภิกษุที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ

^{๑๖} พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร (บำรุงราษฎร์), ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการ
บริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

บริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคพิพัฒน์^{๑๘} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

๓. พระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่าพระภิกษุที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคพิพัฒน์^{๑๘} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

๔. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่าประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา งามขุนทด^{๒๐} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรสถาบันอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรสถาบันศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวมจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

๕. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่าประชาชนที่มีอายุต่างกันก็มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์

^{๑๘} พระชนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

^{๒๐} พนิดา งามขุนทด, “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการทั่วไป, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

ไม่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองดี อภิภูจน (ตรีตระกูล)^{๒๑} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำ ไม่แตกต่างกัน

๖. ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาจพล วงศ์บุษราคัม^{๒๒} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานของกรมชลประทานตามหลักธรรมาภิบาล” ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกรมชลประทานที่มีสถานภาพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานด้านกฎหมายและที่ดินตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน

๗. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ก็มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองอินทร์ มนต์รี^{๒๓} ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการตามหลักธรรมาภิบาล ของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑

๘. ประชาชนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่าประชาชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคสุวณฺโณ^{๒๔}

^{๒๑}พระมหาทองดี อภิภูจน (ตรีตระกูล), “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๔.

^{๒๒}อาจพล วงศ์บุษราคัม, “การบริหารงานของกรมชลประทานตามหลักธรรมาภิบาล”, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๖.

^{๒๓}ทองอินทร์ มนต์รี, “ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ กรุงเทพมหานคร”, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๓.

^{๒๔}พระชนดล นาคสุวณฺโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, บทคัดย่อ.

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่าผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์พบว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน

(๒) เปรียบเทียบความเห็นของของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรีโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรประชาชน ที่มีความคิดเห็น แตกต่างกัน

๑. พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรีด้านการสาธารณสงเคราะห์แตกต่างกันมีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ ซึ่งให้เห็นว่าพระภิกษุสามเณรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร^{๒๔} (บำรุงราษฎร์) การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒. พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรีแตกต่างกันในด้านศึกษาสงเคราะห์และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ ซึ่งให้เห็นว่าพระภิกษุสามเณรที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประสิทธิ์ สระทอง^{๒๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ ในอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ” พบว่าบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปราจีนบุรี

^{๒๔}พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร (บำรุงราษฎร์), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, บทคัดย่อ.

^{๒๖}พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อจำแนกตามพรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ทั้งในและนอกชุมชน แตกต่างกัน

๓. พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ต่างกัน ในด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ซึ่งให้เห็นว่า พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกัน

๔. พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ทางด้านการศึกษาสงเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ซึ่งให้เห็นว่า พระภิกษุสามเณรผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคสุวรรณ^{๒๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่าผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์พบว่าพระสังฆาธิการที่มี วุฒิการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกัน

๕. ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ในด้านการปกครอง อย่างมีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕ ซึ่งให้เห็นว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจตุพร ภาณวีโร (คำพูน)^{๒๘} ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

^{๒๗} พระชนดล นาคสุวรรณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, บทความย่อ.

^{๒๘} พระมหาจตุพร ภาณวีโร (คำพูน), “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒) หน้า ๙๕.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความยั่งยืนและการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา การปกครองคณะสงฆ์ ก็ต้องมีการควบคุมการดูแลและมีระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์ เพื่อที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติและการพัฒนาคณะสงฆ์ให้คงตามจารีตแห่งสงฆ์

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) **ด้านการปกครอง** คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแล ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของวัดให้เหมาะสม ไม่เคร่งครัดเกินไปหรือหย่อนยานเกินไป การปกครองเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและภิกษุสามเณร ถ้าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้เกิดความสมดุลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมณะ การให้ความเคารพกันตามลำดับความอาวุโส

๒) **ด้านการศาสนศึกษา** คณะสงฆ์ควรดำเนินงานอบรมความรู้ให้แก่พุทธศาสนิกชน คณะสงฆ์ควรจัดให้มีครูพระเข้าไปช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ได้อย่างต่อเนื่องสำหรับอบรมเยาวชนจะได้ซึมซับรับธรรมเป็นหลักการใช้ชีวิต ควรจัดสถานที่ของวัดเพื่อเป็นที่สำหรับเป็นค่ายพุทธบุตรอบรมเยาวชน และสามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุนการเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานที่ศึกษานั้นๆ ทางคณะสงฆ์ควรจัดหาและส่งไปฝึกอบรมเสริมความรู้เพื่อที่จะได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการสอน ให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสในการแสดงความสามารถตามสติปัญญา ในด้านต่างๆ เช่น อบรมเยาวชนฯ

๔) **ด้านการเผยแผ่** คณะสงฆ์ควรสั่งให้แต่ละวัดหมั่นทำกิจวัตรของสงฆ์ให้ครบถ้วน เช่นการสวดมนต์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น ส่งเสริมให้มีการออกไปเผยแผ่ธรรมตามสถานที่ต่างๆ สถานศึกษา หรือในสถานที่ราชการ เพื่ออบรมความรู้คุณแก่ทุกคนที่สนใจ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในตัว สำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน

๕) **ด้านการสาธารณูปการ** ผู้ปกครองทุกวัด ควรมีการวางแผนในการซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ และการก่อสร้างเสนาสนะโดยการจัดหากองทุนบำรุงวัด การจัดการทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เพื่อการบำรุงวัด คณะสงฆ์ควรมีการประชุมวางแผนให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการจัดสรรงบประมาณของตนเองที่มีอยู่ให้เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุดในเรื่องการดูแลและการบำรุงรักษาอาคารเสนาสนะของวัดรวมทั้งการก่อสร้างเพิ่มเติมเพื่อให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์น่าอยู่อาศัย

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระภิกษุสงฆ์ควรมีบทบาทในการส่งเสริม ด้วยการปลูกจิตสำนึก ให้เข้าถึงชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การสื่อสารธรรมเข้าสู่ชุมชน การส่งเสริมศีลธรรม ซึ่งควรจะต้องตั้งเป้าหมายไว้ให้ชุมชนชนปลอดอบายมุขด้วยอบาย ดำเนินการในการป้องกันยาเสพติดให้โทษ เพื่อเป็นการป้องกันภัยจากอบายมุขทุกอย่างสู่ลูกหลานและคณะสงฆ์ เป็นการป้องกันการเสื่อมเสียชื่อเสียง ของหมู่คณะด้วย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

พระสังฆาธิการพระภิกษุสามเณร ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอหนองแซง พระภิกษุ สามเณร และประชาชนทุกท่านควรที่จะคำนึงถึงหน้าที่ของตนเองเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคณะสงฆ์ และเป็นการสร้างความมั่นคง ของคณะ จึงควรมีข้อปฏิบัติดังนี้

๑) ผลการวิจัยพบว่า ยังขาดความร่วมมือกันในการทำงาน ดังนั้น คณะสงฆ์ต้องร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน สรรหาและสอดส่องดูแลสิ่งผิดปรกติ ให้เอาใจใส่และดูแลวัดและให้มีการอบรมเน้นเรื่องการปกครองการปฏิบัติตน ของพระภิกษุสามเณรให้เหมาะสมแก่สมณะ การให้ความเคารพกันในหมู่คณะสงฆ์ ตามลำดับพรรษา นั้นเป็นอย่างไร

๒) ผลการวิจัยพบว่า ยังไม่มีการป้องกันปัญหาด้านอบายมุข ดังนั้น คณะสงฆ์ควรสอดส่องดูแลป้องกันเรื่องปัญหา ยาเสพติดให้โทษ และอบายมุขทั้งหลาย ที่จะนำความเสื่อมเสียมาให้แก่คณะสงฆ์ เพราะเหตุใด

๓) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสถานที่ยังไม่มีเท่าที่ควร ดังนั้นคณะสงฆ์ควรจัดการให้ช่วยกันดูแลสถานที่วัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ที่เข้ามาทำบุญในวัดด้วยวิธีใด

๔) ผลการวิจัยพบว่าแต่ละวัดยังขาดงบประมาณในการก่อสร้างอยู่ ดังนั้น จัดหาบประมาณมาช่วยในการสร้างและซ่อมแซมสิ่งต่างๆ ในวัด จัดสรรงบประมาณให้เป็นสัดส่วนเพื่อใช้จ่ายในหลายด้าน มีวิธีการเช่นไร

๕) ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนของคณะสงฆ์เกิดปัญหาต่างๆ ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีการส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ จะเป็นการดี ต่อคณะสงฆ์อย่างยิ่ง ทั้งส่งเสริมให้มีการจัดการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนและผู้สนใจ ด้วยวิธีใด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ” คู่มือครูจริยศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๒.

กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. วัดพัฒนา ๔๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

จีระ หงส์ลดารมภ์. แนวคิดและหลักการ ขอบข่าย ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๓๑. กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓.

ชูติระ ระบอบ และคณะ. ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต, ๒๕๕๒.

ซุบ กาญจนประกร. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๔.

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต , ๒๕๔๑.

จิตินันท์ สุวรรณศิริ. “การจัดการความรู้ของผู้ตรวจประเมินระบบคุณภาพ สำนักงาน รับรองระบบคุณภาพ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (สร.-ว.ส.ท.)”, ๒๕๕๐.

เด่น ชะเนติยัง. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร , ๒๕๓๓.

ดิณ ปรัชญพฤทธิ. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

ทองหล่อ เดชไทย. หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ธนกรส พูนสิทธิ์. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

ธีรภูมิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร :
อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

นภาพร ชันธนาภา. การจัดองค์การและการบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๔๕.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมไทย.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๖.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

บุญศรี พานะจิตต์. ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริก
หวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕.

บุญศรี พานะจิตต์. โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค
จำกัด, ๒๕๔๕.

ประยูร อาษานาม รศ.ดร.. คู่มือวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

ประยูร ฐมมจิตโต” พุทธวิธีในการบริหาร” พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

ปรียาพร วงอนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริม,
๒๕๔๔.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพผล. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม,
๒๕๔๒

พนม พงษ์ไพบูลย์. วัดในฝัน. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระธรรมโกศาจารย์ ศ.(ประยูร ฐมมจิตโต). พุทธวิธีในการบริหาร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒ ภาคปฏิบัติ
การ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระธรรมวรนายก. ธรรมปริทัศน์ ๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
, ๒๕๔๕.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมมจิตโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
สหธรรมิก, ๒๕๓๙.

พะยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : พรานนการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พาวดี เมฆสวรรค์. อ่างใน อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ**. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๔.

พิภพ กาญจนะ. **คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๙.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพมหานคร : โฟร์เพช, ๒๕๔๕.

วิรัช สงวนวงศ์วาน. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๔.

วิโรจน์ สารรัตน์. **การบริหารหลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒.

วีระ อำพันสุข. **พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เอรวิณการพิมพ์, ๒๕๒๖

ศจี อนันต์นพคุณ. **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ**. สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิก, ๒๕๔๒.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕.

สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒.

สมชัย ศรีสุทธิยากร. **การบริหารการพัฒนาองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สารานุกรม, ๒๕๑๔.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. **การบริหารตามสถานการณ์**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

สมาน รังสิโยภักดิ์. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พัทธอักษร, ๒๕๔๒

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วัดพัฒนา ๕๐**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ.**

กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

สิริภพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง.** กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุพิน เกชาคุปต์. **การจัดการปฏิบัติงาน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-
ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

เสนาะ ดิเียว. **หลักการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

อรรถวุฒิ ตัญจนวิทย์. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ.** กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.

อุทัย หิรัญโต, อรรถวุฒิ ตัญจนวิทย์. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ.**
กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๔.

(๒) วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย :

กฤตดา มมตะขบ. “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัด
ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”. **วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.**
สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๕.
ชนิษฐ์ศรี ลีอารีย์. “การบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทาง
การศึกษา สังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒”. **วิทยานิพนธ์**
การศึกษามหาบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
, ๒๕๓๙.

คุณ โทชน์ และเทพพร มังธานี, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่
ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ”, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๖.

จันทร์ แซ่ลี. **การบริหารกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร : กรณีศึกษาเทศบาล ไล่ตัส ชูเปอร์**
เซ็นเตอร์. สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๔๘.

ฉันทนา กล่อมจิต. “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของ
วัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี”.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๖.

ฐิติรัตน์ มีมาก. “การจัดการที่มีประสิทธิผลของสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ของไทย”. **คุษณิพนธ์บริหารธุรกิจ** มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.

- ทองอินทร์ มนต์รี. “ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลของ
 สถาบันตำรวจนครบาลจักษวรรรติ กรุงเทพมหานคร”. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. **พุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- ธีระรัตน์ กิจจักษ์, เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย
 คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒.
- นรินทร์ พูลสวัสดิ์. “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**.
 สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓.
- นางสาวจุฑาทิพย์ หล้าบ้านโพน. “การสร้างบทเรียนโปรแกรม เรื่อง บ้านและชีวิตความเป็นอยู่ใน
 บ้านวิชาการงาน อาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑”. การศึกษา
 ค้นคว้าอิสระ. ห้องสมุด คณะศึกษาศาสตร์และสำนักวิทยบริการ .
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.
- นางสาวสมสุข แหมคำ. “การศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
 เทคโนโลยีอุตสาหกรรม”. **สำนักวิทยบริการ**. สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๖.
- บุญมี ธิดุด. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร”, **วิทยานิพนธ์
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๑.
- ปกรณ์ ศรีดอนไผ่. “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร
 โรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหัวหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”. **วิทยานิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๓.
- พนิดา งามขุนทด. “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหาร
 จัดการของผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการทั่วไป. **บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**.
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๙.
- พรพิมล โกพุมห้อย. การบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) งานพัฒนาคุณภาพบริการทาง
 การแพทย์ของโรงพยาบาลในเขต ๔. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการ
 จัดการคุณภาพ (สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๔).
- พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ชองดี). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของ
 พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขต
 ปกครองภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์:
 ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร**

มหابัณฑิต. สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระชนดล นาคพิพัฒน์. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหابัณฑิต.** สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ ดนตรีโร. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์บัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระมหากมล โปร่งใจ (ขนตรีโร). “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน”. **รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.** (การเมืองและการปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระมหาจตุพร ญาณวีโร (คำพูน). “ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาทองดี อภิภูจโน (ตรีตระกูล). “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาบุญมี อธิบุญโย. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง. “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะศึกษาพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺตฺสโร). **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิโร (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธิธำมณี (วีระ ภาทจาโร)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระยุพธนา รมณียธมฺโม (แก้วกัณหา). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระวันชัย ธนวิโส. (กัณหะกาญจนะ) “การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ไพฑูรย์ ขุนอาสา. “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒.

มนัส ภาคภูมิ และคณะ. “รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๐.

มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ และคณะ. “รายงานการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย”. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

เรืองอุไร ช่วยชู. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน, ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดปทุมธานี”. **ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

วราภรณ์ ถิตย์ฉาย. “เรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการผลิตชุดเก้าอี้ทำพนักกรณีศึกษา :บริษัทสยามเดนท์ จำกัด”. **สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.

ศิริธร สุขโขใจ. “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙.

สมพิศ สวัสดิ์. “พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานปีการศึกษา ๒๕๓๓”. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” ๒๕๓๓.

สาริต แก้วรากมุก. “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารตำบล: ศึกษากรณีอำเภอเมืองราย จังหวัดเชียงราย”. **ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตร์**

มหابัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๖.

อรสา โพธิ์ทอง. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนา การอำเภอ ในฐานะเลขานุการ คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) : ศึกษากรณีอำเภอในเขตศูนย์ช่วยเหลือทาง วิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ ๗”. **สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.

อาจพล วงศ์บุษราคัม. “การบริหารงานของกรมชลประทานตามหลักธรรมาภิบาล”. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

เอกราช มณีกรรณ. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณี จังหวัดมุกดาหาร”. **ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

สำนักงานกองเลขา เจ้าคณะอำเภอหนองแขง. “เอกสารสำรวจประชากรวัด”, ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, **สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน**, ม.ป.ป., (อัดสำเนา).

เอกสารการประชุม. **ระเบียบวาระการประชุมของคณะสงฆ์อำเภอหนองแขง**. สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองแขง. ครั้งที่ ๕/๒๕๕๓.

(๔) ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต :

จิตินันท์ สุวรรณศิริ. “การจัดการความรู้ของผู้ตรวจประเมินระบบคุณภาพ สำนักงานรับรองระบบคุณภาพ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (สร.-ว.ส.ท.)”. ๒๕๕๐. เข้าถึงได้จาก: <http://learners.in.th/file/lemonpoo>. สืบค้น ๗ มิถุนายน, ๒๕๕๓.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Herbert A, Simon. **Administration Behavior**. New York: Macmillan, 1997.

Hurlock E. **Adolescent Development**. New York: McGraw-Hill Book, 1995.

Nunally, Jum C. **Test and Measurements Assessment and Prediction**. New York: McGraw Hill Book Co., Inc., 1950.

Ouchi, William. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971.

Gibson. James L. Ivanceyicn. John M. & Donnelly. James H. (1988). **Oraganization.**
6th ed . Texas : Business Publications, 1988.

Henri Fayol. **Industrial and General Administration.** New York : Mc-Grew Hill, 1930

Mondy & Noe. **Human Resources Development.** Lts Technological Dimension, 1986.

William Ouchi. **Organization and Management.** Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ภาคผนวก ข.
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ภาคผนวก ค.
ตารางสรุปค่า IOC

ภาคผนวก ง.
ตารางสรุปผลความเชื่อมั่น Alpha

ภาคผนวก จ.

แบบสอบถาม

ภาคผนวก จ.
ประวัติทั่วไปของอำเภอหนองแซง

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

- ๑) พระมหาสม กลฺยาโณ, Ph.D. น.ธ.เอก, ป.ธ. ๔, พธ.บ. M.A., Ph.D.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ผศ. น.ธ. เอก, พธ.บ., ปบส., ศศ.ม. พัฒนาสังคม,
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๓) ผศ.อนุภูมิ ไชเกษม พ.ม., ป.ธ.๖, พธ.บ., M.A.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๔) อาจารย์ดร.พิเชฐ หังโต พ.ม.ช., พธ.บ., M.A., Ph.D.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน รักษาการรองหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๕) ผศ.ชัชชชัย ไชยสา พ.ม., ป.ธ.๔, พธ.บ. , M.A.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๔๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๒๗๗

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.วิชชัย ไชยสา

ด้วย พระธวัชชัย ฉายา จารุธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๓๗๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๒๗๗๑๕๐๐๕๓๗๕

16 ก.ค. 53

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๒๗๗

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสม กลยาไณ,Ph.D.

ด้วย พระธวัชชัย ฉายา จารุธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๓๗๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๐๘๐๑/๑๖/๑๖

๒๕๕๓

๒๕๕๓.๑.๑๖

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๒๗๗

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ

ด้วย พระธวัชชัย ฉายา จารุธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๓๗๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาดำเนินการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๓๓๓/๑๕
๗ พ.ค.
๑๕ ก.ค. ๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๔๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๒๗๗

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.อนุภูมิ ไชวเกษม

ด้วย พระธวัชชัย ฉายา จารุธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๓๗๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ขอเวลา
4 ส.ค. 53

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและโครงสร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน ตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี มีลักษณะเป็นมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ จำนวน ๖ ด้าน ผลปรากฏดังนี้

รายการ		ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การ แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑. ด้านการปกครอง									
๑	การจัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	การออกระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงาม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	การกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมีความมั่นคงแข็งแรง	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕	จัดให้มีผู้ทำหน้าที่บำรุงรักษาวัด ให้เจริญก้าวหน้าและเป็น ศาสนสถานที่น่าเลื่อมใสศรัทธา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	ให้การศึกษาอบรมแก่ภิกษุสามเณร	๐	๑	๑	- ๑	- ๑	๐	๐.๐	แก้ไข
๗	การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล	๑	๑	๐	- ๑	- ๑	๐	๐.๐	แก้ไข
๒. ด้านการศาสนศึกษา									
๑	ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสอนนักธรรมบาลี	๑	๑	๐	๐	๐	๒	๐.๔	ใช้ได้
๒	การดูแลเร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรมตามหลักสูตรมหาเถรสมาคม	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	การให้การศึกษาอบรมแก่ ภิกษุ สามเณร	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	แก้ไข
๔	รณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	การสรรหาและพัฒนาครูผู้สอนนักธรรมและธรรมศึกษา	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	แก้ไข

รายการ		ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การ แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๒. ด้านการศาสนศึกษา									
๖	มีการจัดส่งพระภิกษุสามเณรไปศึกษาในระดับสูงขึ้น	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	แก้ไข
๗	การยกย่องเชิดชูเกียรติครูพระผู้สอนให้มีขวัญและกำลังใจ	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์									
๑	ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนทุกระดับชั้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	ให้สถานที่ภายในวัดเพื่อเป็นสื่อกลางทางการศึกษา	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	แก้ไข
๓	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔	การจัดตั้งโรงเรียนปริยัติเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ภิกษุสามเณร	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕	เป็นครูช่วยสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	การจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๗	การช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ทุนการศึกษาแก่พระเถระเพื่อศึกษาในระดับสูง	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔. ด้านการเผยแผ่									
๑	การอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณะสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัยจรรยา มารยาท การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	แนะนำคำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา โดยถูกต้อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	จัดให้มีการเทศบรรยายธรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพระ วันหยุดราชการต่างๆ	๑	๑	๑	- ๑	๐	๒	๐.๔	แก้ไข

รายการ		ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การ แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๔.ด้านการเผยแพร่									
๖	การจัดหาหนังสือ การไหว้พระสวดมนต์เพื่อ ผู้รักษาศีลฟังธรรมได้ท่องได้อ่าน ตามควรแก่ โอกาส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	จัดให้มีพระธรรมทูตในการเผยแพร่ธรรมเป็น ประจำ	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕. ด้านการสาธารณูปการ									
๑	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะใน วัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	การหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคาร และเครื่องสาธารณูปโภค	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้ เป็นระเบียบสัดส่วน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	การดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ ภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	การจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับบรรดา ประชาชนโดยทั่วไป	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๖	การจัดสาธารณูปโภคเช่นน้ำไฟภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	การปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีสภาพ สวยงาม	๑	๑	๑	๐	- ๑	๒	๐.๔	แก้ไข
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์									
๑	การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การ สัมพุทธไปมา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	การจัดสร้างศาลาที่พักสำหรับผู้สัมพุทธไปมา	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๓	การดำเนินการก่อสร้างประปาชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	การดำเนินกิจการสงเคราะห์ด้วยการพัฒนา ถนนหนทาง คูคลอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	การจัดสถานที่เพื่อเป็นที่บำบัติเพื่อเป็นที่บำบัติ ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	ใช้ได้

รายการ		ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การ แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๖. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์								
๖	การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน	๑	๑	๑	๑	- ๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๗	การกำหนดแผนงานเพื่อให้สงเคราะห์แก่ประชาชน	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

*แบบสอบถามทั้งหมดนี้ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้วก่อนทำการแจกแบบสอบถามจริง

ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha coefficient)

การแสดงผลของค่า ของความเชื่อมั่น จากแบบสอบถาม (Try out) จำนวน ๓๐ ชุด ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ค่าความเชื่อมั่น		
Alpha	S.D.	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
.๙๗๔	.๙๗๓	๔๒

ตารางแสดงค่าความเชื่อมั่นของ Cronbach's Alpha

แสดงค่าความเชื่อมั่น เป็นรายข้อ

Item Statistics			
รายการ	Mean	Std. Deviation	N
การจัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย	๓.๗๓๓๓	.๙๘๐๒๗	๓๐
การออกระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข	๓.๘๐๐๐	.๙๔๖๙๐	๓๐
การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงาม	๓.๘๖๖๗	.๙๗๓๒๐	๓๐
การกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมีความมั่นคงแข็งแรง	๓.๘๐๐๐	.๙๔๖๙๐	๓๐
จัดให้มีผู้ทำหน้าที่บำรุงรักษาวัด ให้เจริญก้าวหน้าและเป็น ศาสนสถานที่น่าเลื่อมใสศรัทธา	๓.๘๓๓๓	.๙๘๕๕๓	๓๐
การอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณะสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี	๓.๘๖๖๗	.๙๙๙๔๓	๓๐
จัดให้มีผู้รับผิดชอบดูแลรับผิดชอบในด้านต่างๆ เป็นสัดส่วน	๓.๗๓๓๓	.๙๔๔๔๓	๓๐

ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสอนนักธรรมบาลี	๔.๐๖๖๗	.๘๖๘๓๔	๓๐
การดูแลเร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรมหา เถรสมาคม	๔.๑๐๐๐	.๘๔๔๘๖	๓๐
การให้การศึกษอบรมแก่ ภิกษุ สามเณร	๔.๒๓๓๓	.๗๒๗๙๓	๓๐
รณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ	๔.๐๖๖๗	๑.๐๘๐๖๖	๓๐
การสรรหาและพัฒนาครูผู้สอนปริยัติธรรมและธรรมศึกษา	๓.๙๓๓๓	๑.๐๘๐๖๖	๓๐
มีการจัดส่งพระภิกษุสามเณรไปศึกษาในระดับสูงขึ้น	๓.๗๐๐๐	๑.๐๒๒๑๗	๓๐
การยกย่องเชิดชูเกียรติครูพระผู้สอนให้มีขวัญและกำลังใจ	๓.๗๓๓๓	๑.๐๑๔๘๓	๓๐
ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนทุกระดับชั้น	๓.๘๐๐๐	๑.๐๖๓๕๐	๓๐
ให้สถานที่ภายในวัดเพื่อเป็นสื่อกลางทางการศึกษา	๓.๗๖๖๗	.๙๓๕๒๖	๓๐
การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา	๓.๖๓๓๓	.๙๒๗๘๖	๓๐
การจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร	๓.๗๓๓๓	๑.๐๘๐๖๖	๓๐
การเป็นครูช่วยสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษา	๓.๘๖๖๗	.๙๗๓๒๐	๓๐
การจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน	๓.๔๖๖๗	๑.๐๔๑๖๖	๓๐
การช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรเพื่อ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น	๓.๗๓๓๓	๑.๐๔๘๒๖	๓๐
มีการเผยแพร่ธรรมทางวิทยุ หรือ สื่ออื่นๆ	๓.๔๓๓๓	๑.๑๙๔๓๔	๓๐
จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันวิสาขบูชา	๔.๑๖๖๗	.๘๓๓๙๑	๓๐
การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการ ปฏิบัติ	๓.๙๓๓๓	.๙๐๗๑๙	๓๐
แนะนำคำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง	๔.๐๓๓๓	.๗๑๘๔๐	๓๐
จัดให้มีการเทศบรรยายธรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่นวันพระ วันหยุดราชการต่างๆ	๔.๐๖๖๗	.๙๔๔๔๓	๓๐
การจัดหาหนังสือ การให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ได้ท่องได้อ่าน ตามควรแก่โอกาส	๓.๙๐๐๐	.๘๔๔๘๖	๓๐
จัดให้มีพระธรรมทูตในการเผยแพร่ธรรมเป็นประจำ	๓.๗๐๐๐	๑.๐๒๒๑๗	๓๐
การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด	๓.๕๖๖๗	.๘๙๗๖๓	๓๐

การหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคาร และเครื่อง สาธารณูปโภค	๓.๖๐๐๐	.๙๓๒๑๘	๓๐
การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน	๓.๗๐๐๐	๑.๒๐๗๗/๓	๓๐
การดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุด โทรม	๓.๗๖๖๗	.๙๙๗๖๓	๓๐
การจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับบรรดาประชาชนโดยทั่วไป	๓.๓๐๐๐	.๙๕๒๓๑	๓๐
การจัดสาธารณูปโภคเช่นน้ำไฟภายในวัด	๓.๙๓๓๓	.๙๓๓๓๑	๓๐
การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีสภาพสวยงาม	๓.๕๖๖๗	๑.๐๐๖๓๐	๓๐
การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา	๓.๖๖๖๗	.๙๙๕๒๔	๓๐
การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล	๓.๙๖๖๗	.๙๕๐๒๙	๓๐
การดำเนินการก่อสร้างประปาชุมชน	๓.๕๐๐๐	.๙๓๗๗/๒	๓๐
การดำเนินกิจการสงเคราะห์การพัฒนา ถนนหนทางคูคลอง	๓.๔๖๖๗	๑.๑๙๕๗/๘	๓๐
การจัดสถานที่เพื่อเป็นที่บำบัดแก่ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ	๓.๓๖๖๗	๑.๒๗๒๖๑	๓๐
การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนตามโอกาส	๓.๕๐๐๐	๑.๑๐๖๔๑	๓๐
การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อให้สงเคราะห์แก่ประชาชนที่มีความเดือดร้อน จากภัยต่างๆ	๓.๓๖๖๗	๑.๒๗๒๖๑	๓๐

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เรื่อง : ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์:
กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทาง สำหรับผู้วิจัย พระสังฆาธิการระดับผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน พัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลฉบับนี้เป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้นไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านหรือบุคคลอื่นแต่ประการใด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดในอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

พระวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข)
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

ส่วนที่ ๑ สำหรับพระภิกษุ - สามเณร

๑. สถานภาพ

☐ พระภิกษุ

☐ สามเณร

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๕๐ ปี

☐ มากกว่า ๕๐- ๖๐ ปี

☐ ๖๐ ปีขึ้นไป

๓. จำนวนพรรษา

☐ ไม่มีพรรษา

☐ ๑ - ๕ พรรษา

☐ ๖ - ๑๐ พรรษา

☐ ๑๑ - ๑๕ พรรษา

☐ ๑๖ - ๒๐ พรรษา

☐ ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๔. วุฒิกศศึกษาสามัญ

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท หรือสูงกว่า

๕. วุฒิกศศึกษาทางธรรม

☐ นักธรรมตรี

☐ นักธรรมโท

☐ นักธรรมเอก

☐ อื่นๆ อาทิเช่น มหาเปรียญฯ

๖. ตำแหน่ง

☐ เจ้าคณะอำเภอ

☐ เจ้าคณะตำบล

☐ เจ้าอาวาส

☐ เลขาเจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล

☐ พระลูกวัด

๗. ประสบการณ์ในการทำงาน

☐ ต่ำกว่า ๕ ปี

☐ ๕ - ๑๐ ปี

☐ ๑๑ - ๑๕ ปี

☐ ๑๖ ปีขึ้นไป

คำชี้แจง ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน
ส่วนที่ ๒ สำหรับฆราวาส - คฤหัสถ์

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๕๐ ปี

☐ มากกว่า ๕๐- ๖๐ ปี

☐ ๖๐ ปีขึ้นไป

๓. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หย่า / หม้าย / แยกกันอยู่

๔. วุฒิการศึกษา

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท หรือสูงกว่า

๕. อาชีพ

☐ รับจ้าง

☐ เกษตรกรรม

☐ รับราชการ

☐ อื่นๆ (ว่างงาน)

๖. ประสบการณ์ในการทำงาน

☐ ต่ำกว่า ๕ ปี

☐ ๕-๑๐ ปี

☐ ๑๑-๑๕ ปี

☐ ๑๖ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒. แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดในอำเภอ
หนองแขง จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ ของวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

ที่	รายการ	ระดับการพิจารณา				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๑. ด้านการปกครอง					
๑.	การจัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย					
๒.	การออกระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข					
๓.	การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงาม					
๔.	การกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมีความมั่นคงแข็งแรง					
๕.	จัดให้มีผู้ทำหน้าที่บำรุงรักษาวัด ให้เจริญก้าวหน้าและเป็นศาสนสถานที่น่าเลื่อมใสศรัทธา					
๖.	การอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณะสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี					
๗.	จัดให้มีผู้รับผิดชอบดูแลรับผิดชอบในด้านต่างๆ เป็นสัดส่วน					
	๒. ด้านการศาสนศึกษา					
๑.	ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสอนนักธรรมบาลี					
๒.	การดูแลเร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรมหาเถรสมาคม					
๓.	การให้การศึกษาอบรมแก่ ภิกษุ สามเณร					
๔.	รณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ					
๕.	การสรรหาและพัฒนาครูผู้สอนปริยัติธรรมและธรรมศึกษา					
๖.	มีการจัดส่งพระภิกษุสามเณรไปศึกษาในระดับสูงขึ้น					
๗.	การยกย่องเชิดชูเกียรติครูพระผู้สอนให้มีขวัญและกำลังใจ					

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์					
๑.	ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนทุกระดับชั้น					
๒.	ให้สถานที่ภายในวัดเพื่อเป็นสื่อกลางทางการศึกษา					
๓.	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา					
๔.	การจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร					
๕.	การเป็นครูช่วยสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษา					
๖.	การจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน					
๗.	การช่วยเหลือเกื้อกูล ให้อุปการะการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร เพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น					
	๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๑.	มีการเผยแผ่ธรรมทางวิทยุ หรือ สื่ออื่นๆ					
๒.	จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันวิสาขบูชา					
๓.	การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ					
๔.	แนะนำคำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง					
๕.	จัดให้มีการเทศบรรยายธรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่นวันพระ วันหยุดราชการต่างๆ					
๖.	การจัดหาหนังสือ การให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมได้ท่องได้อ่าน ตามควรแก่โอกาส					
๗.	จัดให้มีพระธรรมทูตในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ					

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕. ด้านการสาธารณูปการ					
๑.	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด					
๒.	การหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคาร และเครื่องสาธารณูปโภค					
๓.	การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบ สดส่วน					
๔.	การดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม					
๕.	การจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับบรรดาประชาชนโดยทั่วไป					
๖.	การจัดสาธารณูปโภคเช่นน้ำไฟภายในวัด					
๗.	การปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีสภาพสวยงาม					
	๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์					
๑.	การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา					
๒.	การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล					
๓.	การดำเนินการก่อสร้างประปาชุมชน					
๔.	การดำเนินกิจการสงเคราะห์การพัฒนา ถนนหนทางคูคลอง					
๕.	การจัดสถานที่เพื่อเป็นที่บำบัดแก่ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ					
๖.	การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนตามโอกาส					
๗.	การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อให้สงเคราะห์แก่ประชาชนที่มีความเดือดร้อน จากภัยต่างๆ					

ตอนที่ ๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดใน
อำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

๑) ด้านการปกครอง

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการปกครอง

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

๒) ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการศาสนศึกษา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการศึกษาสงเคราะห์

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๔) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๕) ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหาและอุปสรรคในการสาธารณูปการ

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรคในการสาธารณสงเคราะห์

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ประวัติทั่วไปของอำเภอหนองแซง

ความเป็นมาของอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

ความเป็นมา

ประวัติเก่าเล่าสืบกันต่อมาว่า พลเมืองที่มาอยู่ ณ บ้านหนองแซงแห่งนี้ ได้อพยพมาจากนครเวียงจันทน์ และตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้หนองน้ำซึ่งห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองแซงปัจจุบันไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ ๕๐๐ เมตรเศษ แต่ก่อนหนองน้ำแห่งนี้มีน้ำขังตลอดทั้งปี และมีต้นแขงขึ้นงอกงามเขียวชอุ่มปกคลุมไปทั่วบริเวณโดยรอบหนองน้ำ ชาวบ้านจึงขนานนามตามสัญลักษณ์พื้นที่ที่มีต้นแขงนั้นว่า "บ้านหนองแซง" แต่ในปัจจุบันนี้หนองน้ำดังกล่าวได้ตื้นเขินกลายเป็น พื้นที่นาราบลุ่มไปหมดแล้วยังเห็นมีร่องรอยปรากฏพอสังเกตได้เพียงเป็นที่ลุ่มและมีต้นแขงขึ้นเหลืออยู่เพียงประปรายเท่านั้น จากการค้นคว้าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ปรากฏว่า ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้มีพม่ายกกองทัพไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต นครเวียงจันทน์ อันเป็นเหตุให้ชาวเวียงจันทน์ ต้องพากันอพยพหลบหนีกองทัพพม่าโดยมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องที่จังหวัดสระบุรี และยังคงมีชาวลาวเวียงจันทน์หลายครอบครัวที่เดินทางเข้ามาอยู่ในท้องที่อำเภอหนองแซง และตั้งหมู่บ้านขึ้นโดยใช้ชื่อหมู่บ้านของตนว่า "หนองแซง" ซึ่งอยู่ใกล้กับหนองน้ำที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากเป็นเช่นนั้นจริงก็พอสันนิษฐานได้ว่า พวกชาวเวียงจันทน์เหล่านี้คงอพยพ ในราว พ.ศ. ๒๐๙๑-๒๐๙๒ นอกจากนี้ได้ปรากฏหลักฐานอีกว่า ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พม่าได้ยกกองทัพไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต นครเวียงจันทน์ เป็นเหตุให้พวกลาวชาวเวียงจันทน์ ต้องพากันอพยพหลบภัยมาทางเมืองนครราชสีมาเป็นจำนวนมาก สมเด็จพระเจ้าตากสิน จึงโปรดประทานอนุญาตให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงเมืองสระบุรี และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๒๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกครั้งดำรงตำแหน่งพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก และสมเด็จพระราชวังบวรสุริยสิงหนาท ดำรงพระยศเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์ยกกองทัพจากกรุงธนบุรีขึ้นไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต นครเวียงจันทน์ ได้กวาดต้อนเอาครอบครัวพวกลาวชาวเวียงจันทน์มาอยู่ที่แขวงเมืองสระบุรี

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่าน่าจะต้องมีพวกลาวชาวเวียงจันทน์ที่อพยพหลบหนีพม่ามาเมื่อครั้งพม่ายกทัพไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต นครเวียงจันทน์ หรือมิฉะนั้นก็เป็นพวกลาวชาวเวียงจันทน์ที่ถูกกองทัพไทยกวาดต้อนมาเมื่อครั้งกรุงธนบุรีนั้นเป็นแน่ ยิ่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวไทยที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถเดินทางมาถึงจังหวัดสระบุรีโดยเฉพาะอำเภอหนองแซงได้สะดวก และรวดเร็ว ทั้งทางรถยนต์ และรถไฟ อาจจะเนื่องจากพวกที่ได้มาตั้งหลักแหล่งเดิมมีหลักฐานมั่นคงแล้วจึงได้ชักชวนญาติพี่น้องของตนที่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนืออพยพมาอยู่เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง ชาวอำเภอหนองแซง จึงได้พูดภาษาลาวเป็นส่วนมาก จนกระทั่งบัดนี้

อำเภอหนองแซงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสระบุรี โดยได้ยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ ขึ้นกับอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้มีพระราช

การคมนาคม

อำเภอหนองแขงมีการคมนาคมที่สะดวกติดต่อภายในอำเภอและจังหวัดได้ ๒ ทาง คือ

๑. ทางรถยนต์ มีถนนสายหลักที่สำคัญ ดังนี้

- ทางหลวงจังหวัด หมายเลข ๓๐๔๑ (หนองแขง-เสาไห้)
- ทางหลวงจังหวัด หมายเลข ๓๐๔๔ (หนองแขง-เขาขาด)

นอกจากนี้ทางหลวงจังหวัดสายดังกล่าว โครงข่ายถนนยังเชื่อมโยงกับทางหลวงท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง

๒. ทางรถไฟ เป็นเส้นทางคมนาคมที่ยังคงความสำคัญ อยู่มาก โดยเฉพาะการขนส่งสินค้า อำเภอหนองแขงมีเส้นทางรถไฟ ๑ สาย คือทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ มีสถานีรถไฟหนองแขงเป็นสถานีหลัก และสถานีย่อยที่ตำบลหนองสีดา อีก ๑ แห่ง

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีความลาดเอียงจากเหนือลงใต้มีเนินดินขนาดย่อมอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเรียกชื่อว่า "เขาไกรลาศ" อยู่ในเขตตำบลเขาดินมีแหล่งน้ำขนาดเล็กตามธรรมชาติ คือ ห้วยป่า และคลองหนองสรวงอยู่ที่ตำบลหนองกบ และตำบลไ้เก้สำ ตำบลหนองแขง ตามลำดับ นอกนั้น เป็นคลองชลประทาน

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศอำเภอหนองแขง เป็นฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู คือ มีฝนน้อย แห้งแล้งจัดในฤดูหนาว อุณหภูมิค่อนข้างร้อนในฤดูร้อน และค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด ๓๓.๒ องศาเซลเซียส มีฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน

การปกครอง

อำเภอหนองแขงแบ่งเขตการบริหารปกครองออกเป็น ๙ ตำบล ๖๙ หมู่บ้าน โดยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๖ แห่ง เทศบาลตำบลหนองแขง ๑ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๕ แห่ง

- จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขต อบต. เต็มทั้งหมู่บ้านมี ๕ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๖, ๘ และ ๙
- จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลบางส่วนมี ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๓ และ ๔
- จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลเต็มทั้งหมู่บ้านมี ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๕ และ ๗

ข้อมูลด้านสังคม

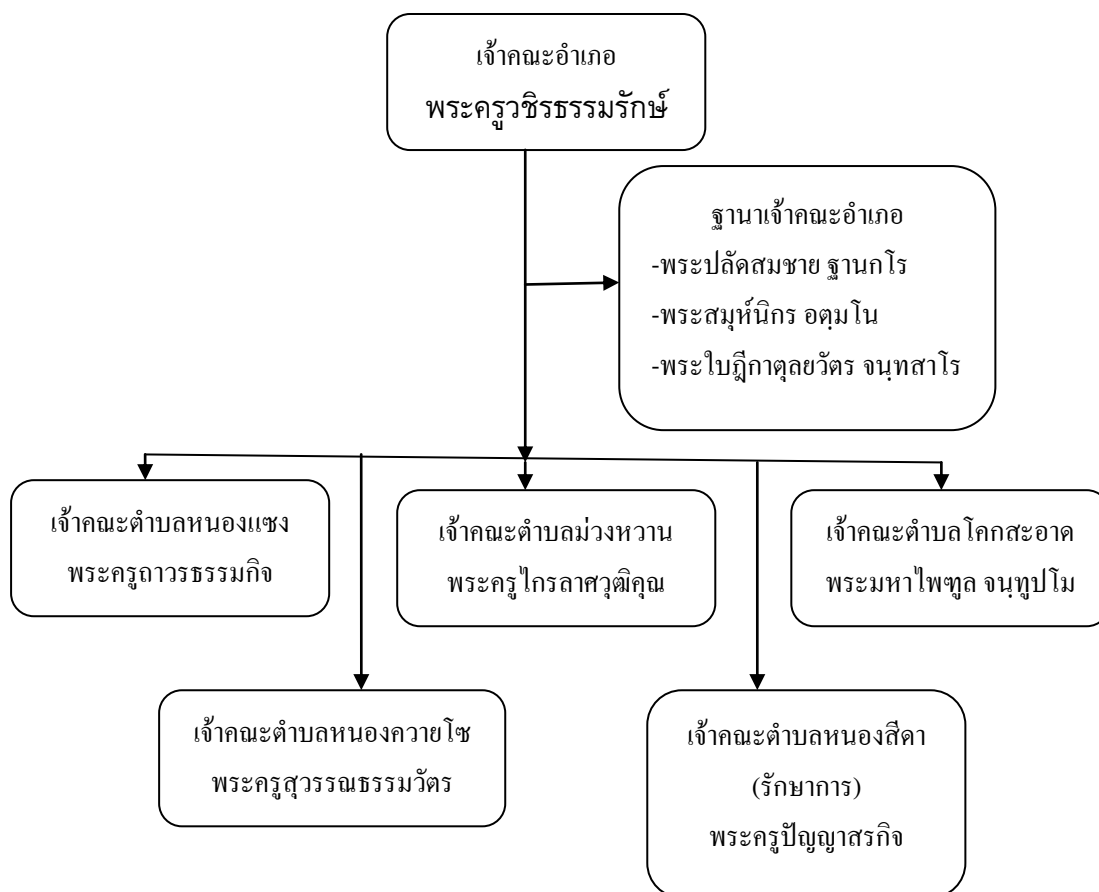
การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๑๒ แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๑ แห่ง

การศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีสถาบันหรือองค์กรทางศาสนา ดังนี้

- วัด จำนวน ๒๖ แห่ง
- ศาลเจ้า จำนวน ๓ แห่ง

แผนภาพแสดง การปกครองคณะสงฆ์ อำเภอหนองแซง

ที่มา : โดยการสังเคราะห์ของผู้เขียน

แผนภาพแสดง พื้นที่ตั้งในอำเภอนongแขวง

วัดบ้านขาม (วัดที่ผู้ทำวิจัยสังกัดอยู่)

วัดบ้านขาม ตั้งอยู่เลขที่ ๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองสีดา อำเภอนongแขวง จังหวัดสระบุรี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เป็น ๑ วัดที่สังกัดอยู่ในคณะสงฆ์ อำเภอนongแขวง จังหวัดสระบุรี

พื้นที่วัด

มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๘ ไร่ ๑ งาน ๓๙ ตารางวา โฉนด เลขที่ ๘๖๐๒

อาณาเขต

ทิศเหนือยาว ๓ เส้น ๑๗ วา ติดต่อกับที่ดินของนายเสถียร ปานสีดา ทิศใต้ยาว ๕ เส้น ๖ วา ติดต่อกับที่ดินของนายบุญ กุลมณี

ทิศตะวันออกยาว ๑ เส้น ๘ วา ติดต่อกับที่ดินของนายกัง มุลดี

ทิศตะวันตกยาว ๒ เส้น ๕ วา ติดต่อกับที่ดินของนาย วิชิต สอนองลักษณ์

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มี

อุโบสถกว้าง ๕.๗๔ เมตร ยาว ๑๒.๔๒ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙

อาคารเปรียญกว้าง ๑๓.๕๐ เมตร ยาว ๑๕.๕๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ครึ่งตึกครึ่งไม้ หอสวดมนต์กว้าง ๓.๕๐ เมตร ยาว ๘ เมตร สร้างด้วยไม้ พ.ศ. ๒๔๗๙

กุฏิสงฆ์ จำนวน ๓ หลังเป็นอาคารไม้

สำหรับ ปุชนิยัตถุ มี

ประประธานในอุโบสถ ขนาดพระเพลากว้าง ๑.๒๐ เมตร พร้อมด้วยอัครสาวก พระพุทธรูปขนาดเล็กจำนวน ๑๐ องค์

วัดบ้านขาม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๒๒๐๒ ได้มีนามตามชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีต้นมะขามขึ้นอยู่มาก ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาครั้งหลังวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๗ เขตวิสุงคามสีมากว้าง ๓๐ เมตร ยาว ๖๐ เมตร ได้ผูกพัทธสีมาวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ครั้งนั้นมีพระภิกษุจำพรรษา ๑๐ รูป

เจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนามปรากฏ

๑. พระอธิการลิ	พ.ศ. ๒๔๐๑ - ๒๔๕๒
๒. พระอธิการอินทร ฐมฺมิสฺสโร	พ.ศ. ๒๔๗๓ - ๒๔๘๑
๓. พระอธิการละออง อินฺทปญฺโญ	พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๙๕
๔. พระอธิการปิ่น ยสฺสาโต	พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๔
๕. พระอธิการฟุ้ง อดิพโล	พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๑๙
๖. พระสำอากค์ ปภสฺสโร	พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๙
๗. พระครูไพบูลสรกิจ (ไพฑูรย์ ศรีสุข)	พ.ศ. ๒๕๓๕ - ปัจจุบัน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระวัชรชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข)
เกิด	วันอังคารที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๒๒
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ ๖ ตำบลหนองสีดา อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี ๑๘๑๗๐
การศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดหนองสีดา มัธยมศึกษา โรงเรียนหนองแสงวิทยา ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต ศศบ.(รัฐศาสตร์) ม.รามคำแหง ปี ๔๕
อุปสมบทเมื่อ	วันพุธที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๗ อุโบสถ วัดบ้านขาม ตำบลหนองสีดา อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี
สังกัด	วัดบ้านขาม เลขที่ ๑ หมู่ ๓ ตำบลหนองสีดา อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี
หน้าที่	ครูพระสอนศีลธรรม
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดบ้านขาม เลขที่ ๑ หมู่ ๓ ตำบลหนองสีดา อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี ๑๘๑๗๐